

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE
KURDUĞU EŞDİZİMLER (A-H MADDELERİ ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Hacer SELÇUK

Danışman

Doç.Dr. Nuh DOĞAN

SAMSUN

2020

**T.C.
ON DOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE
KURDUĞU EŞDİZİMLER (A-H MADDELERİ ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

HACER SELÇUK

Danışman
Doç. Dr. NUH DOĞAN

SAMSUN

2020

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak savunduğum “TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER (A-H MADDELERİ ÖRNEĞİ)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

... / ... /... (İmza)

Hacer SELÇUK

TEZ KABUL VE ONAYI

Hacer SELÇUK tarafından hazırlanan **TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER (A-H) MADDELERİ ÖRNEĞİ** başlıklı bu çalışma, 21/07/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç. Dr. Sami BASKIN

Üye : Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Kürşat EFE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

___/___/___

Enstitü Müdür

ÖZET

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER (A-H MADDELERİ ÖRNEĞİ)

Hacer SELÇUK

Ondokuz Mayıs Üniversitesi,

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Yüksek Lisans, Haziran – 2020

Danışmanı: Doç. Dr. Nuh DOĞAN

Eşdizimlilik, iki veya daha fazla sözcüğün belirli dil bilgisel ve sözlüksel yapılarda bir araya gelmesiyle oluşan, keyfi bir değiştirim kısıtlılığı olan, sözcüklerin birbirini gerektirdiği ve belirli sözcük setleriyle kullanılabilen, anlamsal açıdan açık bir sözcük birleşmesi türüdür. Bu özellikleri ile diğer sözcük birleşmelerinden ayrılan eşdizimler tespit edilip belirlenirken Türkçe Ulusal Derleminden (TUD) yararlanılmıştır.

Derlemden elde edilen veriler dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirebilirlik ve anlamsal birlik ve güdüleme ölçütlerine göre değerlendirilmiş ve diğer sözcük birleşmelerinden (deyim, atasözü, kalıp ifade, birleşik sözcük, ikileme) bu ölçütler esas alınarak ayırt edilmiştir. Eşdizimler, söz konusu ölçütler açısından diğer sözcük birleşmelerine benzediği için eşdizimlerin ayırt edilmesinde temel olarak anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirebilirlik ölçütleri kullanılmıştır. Diğer ölçütler bütün sözcük birleşmeleri için geçerlidir.

Eşdizimliliğin sözcük birimi mi ya da sözcük biçimi mi olarak gerçekleştiğine karar verilerek Türkçe Sözlük'te madde başı olan (A-H) harfleri ile başlayan isimlerin fiillerle kurduğu eşdizimler tespit edilerek 2. bölümde listelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Eşdizim, Sınırlı Eşdizim, Derlem.

ABSTRACT

COLLOCATIONS THAT NOUNS FORM WITH VERBS IN TURKISH

(EXAMPLES OF A-H ITEMS)

Hacer SELÇUK

Ondokuz Mayıs University,

Institute of Graduate Studies

Turkish Language And Literature

High License, June - 2020

Thesis Advisor: Assoc. Dr. Nuh DOĞAN

Collocations, consist of gathering two or more words in specific grammatical and lexical forms, shows an arbitrary substitution shortage and semantic clarity, is a kind of word conjunction that may use each other as necessary and with specific words. Turkish National Corpus has been used in identifying the collocations that are separated from other word conjunctions via these properties.

The data, acquired from Corpus, have been evaluated according to the grammatical formation, generalization, semantic clarity and closure, substitution, semantic unity and motivation criterion and word conjunctions (idioms, proverbs, cliched expressions, compound words etc.) have been distinguished by basing on these criterion. Semantic clarity and closure, substitution criterion may be used to distinguish collocations from these word conjunctions. The other criterion are valid for all word conjunctions.

Being decided the collocation whether it occurs among the word unit or word form; It has been listed in the 2nd chapter by determining the collocations that nouns, starting the head initials (A-H) in Turkish dictionary, form with the verbs.

Key words: Collocations, Limited Collocations, Corpus

ÖN SÖZ

Tezin konusu itibari ile Türkçe Sözlük'te atasözü, deyim, birleşik sözcük, ikilemeler gibi birleşik unsurlar birbirine geçmiş bir halde yer almış ve bu alanda yapılmış olan çalışmalarda tam olarak tanımları, ayırt edici ölçütleri ortaya koyulamamıştır. Birleşik unsurlar içerisinde yer alan, deyim ve birleşik sözcüklerle karıştırılan eşdizimler, Türkçenin söz varlığının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Eşdizimleri adı geçen sözcük birleşimlerinden ayırt etmek için; dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirilebilirlik, anlamsal birlik ve güdüleme, ölçütleri kullanılmaktadır. Eşdizimleri bu sözcük birleşimlerinden ayıran iki temel ölçüt vardır: 1- Anlamsal açıklık ve kapalılık, 2- Değiştirilebilirlik. Eşdizimler, eşdizimi oluşturan unsurların anlamı bütünün anlamına katkı sağlaması ile anlamsal yönden açıklık sunarken deyimler ve birleşik sözcüklere oranla daha serbest bir değiştirim imkânı vermeleri ile de özel bir yapıya sahip oldukları görülmektedir. Bahsedilen bu değiştirim imkânı keyfi olarak gerçekleşmektedir. Bu tezde isim+ fiil (isim→fiil) birleşmeleri incelenmiş, bu eşdizimlerde isim unsuru özerk bir anlam taşıırken fiil unsuru isim unsuruna bağlı olarak özelleşmiş bir anlam taşımaktadır.

Eşdizimlilik üzerine çalışmalar batıda 20. yüzyıla dayanırken Türkçenin bu anlamda çalışmaları 2000'li yıllara dayanmakta ve yetersiz kaldığı görülmektedir. Son zamanlarda yapılan derlem çalışmaları konu üzerine dikkatlerin çekilmesini artırmıştır. Bu durumlar göz önünde bulundurularak tezin konusunun belirlenirken Türkçenin söz varlığı içerisinde puslu bir bölgede yer alan eşdizimleri diğer birleşmelerden ayırarak sözlükçülük çalışmalarına katkı sağlamak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözcük öğretimi ve Türkçenin etkili bir şekilde kullanılmasını kolaylaştırmak ayrıca yapılan ve yapılacak olan alan çalışmalarına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Tezin tamamlanma sürecinde desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Nuh DOĞAN'a ve bu süreçte hiçbir zaman desteğini benden esirgemeyen eşim Onur SELÇUK'a ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Hacer SELÇUK
SAMSUN / 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EŞDİZİMLİLİK.....	7
1.1 Eşdizim Kalıpları	10
1.2 Eşdizim Türleri	10
1.2.1 Sözlüksel ve Dil Bilgisel Eşdizimlilik.....	10
1.2.2 Üçlü Eşdizimler ve Karışık Eşdizimler	13
1.3 Eşdizimlilik ve Sözlükselleşme Süreci	14
1.3.1 Yeni Oluşum.....	15
1.3.2 Genelleşme	16
1.3.3 Sözlükselleşme	16
1.4 Eşdizimleri Belirlemede Kullanılan Ayırt Edici Ölçütler.....	17
1.4.1 Dil Bilgisel Biçimlenmişlik.....	17
1.4.2 Genelleşme	18
1.4.3 Anlamsal Açıklık ve Kapalılık	18
1.4.4 Değiştirilebilirlik	19
1.4.5 Anlamsal Birlik ve Güdüleme	21
1.5 Sözlüksel Eşdizim Türleri.....	22
1.5.1 Serbest Birleşmeler.....	22
1.5.2 Bağlamsal Eşdizimler	22
1.5.3 Sınırlı Eşdizimler.....	22
1.5.4 Değişmeceli Deyimler	23

1.5.5	Yalın Deyimler	23
1.6	Eşdizimlerin Kalıplaşmış Sözcük Birleşmeleri ile Olan İlişkisi.....	23
1.6.1	Eşdizim ve Atasözü	24
1.6.2	Eşdizim ve Deyim	25
1.6.3	Eşdizim ve Birleşik Sözcük.....	26
1.6.4	Eşdizim ve Kalıp Sözcükler	27
1.6.5	Eşdizim ve İkileme	27

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN (A-H) FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER.....	29
SONUÇ	152
KAYNAKÇA.....	155
ÖZGEÇMİŞ	158

KISALTMALAR VE SİMGELER

akt. :Aktaran

DE :Dil bilgisel eşdizimlilik

Bkz. :Bakınız

TUD :Türkçe Ulusal Derlemi

vb. :Ve benzeri

vs. :Vesaire

→ :Eşdizimin yönünü gösterir

~ :Adı geçen ismi gösterir

(...) :Karışık eşdizimlerde isim unsurunun aldığı ek ile oluşturduğu öbekteki değişim sınırlılığı göstermeyen isim unsurlarını belirtmek için kullanılır.

{ } :Adı geçen ismin aldığı ekin ait olduğu çekim kategorisindeki bütün ekler ile kullanımının mümkün olduğunu gösterir

[] :Adı geçen ismin sadece tek bir biçimbirime duyarlı olduğu kullanımları gösterir.

• :Eşdizim yapısının derlemde çekilmiş örnek kullanımını gösterir

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil-1.....	12
Şekil-2.....	13

GİRİŞ

Tezin Konusu

Zihinsel sözlüğümüzde kullanıma hazır, önceden üretilmiş ve belleğimize kodlanmış söz kalıpları dediğimiz sözcük birleşmeleri vardır. Yapılan bu tez çalışmasında bu sözcük birleşimlerinden biri olan eşdizimlerin, isim→fiil = isim+fiil kalıbındaki görünüşleri incelenmiştir. Eşdizimsel sözcük birleşmeleri, sözcüklerin birlikte ve sık kullanılmasına bağlı olarak oluşmaktadır. Ancak Türkçenin söz varlığında aynı özellikleri taşıyan farklı sözcük birleşmeleri de vardır. Genellikle ya deyimler ya da birleşik sözcükler içerisinde değerlendirilen eşdizimler, ayrıca atasözü, deyim, ikileme vb. gibi diğer kalıplaşmış ifadelerden de belli noktalarda ayrılır ve dilin söz varlığı içinde önemli bir yer tutar. Bu tez çalışmasında Türkçe Sözlük'teki A-H aralığında madde başı olan isimlerin fiillerle (isim→fiil = isim+fiil) kurduğu eşdizim yapıları *Türkçe Ulusal Derlemi (TUD)* aracılığı ile belirlenmiş, elde edilen veriler anlam temelli yaklaşım esas alınarak belli kriterler dâhilinde listelenmiştir. Çalışmanın kuramsal çerçevesi temelde Doğan (2016)'ya dayanmaktadır.

Tezin Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Türkçenin söz varlığı içerisinde yer alan eşdizimsel yapıları belirlemek, eşdizimsel sözcükleri özellikle deyim ve birleşik sözcüklerden ayırt ederek sözlüksel çalışmalarda ayrı bir yer edinmesini sağlamak ve bu alanda yapılacak sonraki çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Dil öğretiminde yararlanılan en temel malzemeden biri de sözlüklerdir. Türkçenin söz varlığının büyük bir bölümünü oluşturan kalıplaşmış sözcük birleşmeleri ya da kalıp sözler (deyim, atasözü, birleşik sözcük, ikileme vb. gibi) özellikleri tam olarak ayrıştırılamadığından sözlüklerde bir arada yer almaktadır. Dilin söz varlığının önemli bir bölümünü oluşturmakla birlikte birçok işlevi olan eşdizimler Türkçenin söz varlığı içerisinde dikkate alınmamış sözlük çalışmalarında görmezden gelinmiş çoğunlukla deyimler ve birleşik sözcükler içerisinde değerlendirilmiştir. Dolayısı ile söz varlığının büyük bir bölümünü kapsayan eşdizimlerin ayrıştırılmaması dil edinimi ve öğretiminde bazı öğrenim sınırlılıkları oluşturmaktadır. Bu durum Türkçenin edinimini ve yabancı dil olarak öğretimini zorlaştırmaktadır. Bu çalışma ile Türkçenin eşdizimsel söz varlığının bir türünü belirleyerek hem dil edinimini ve

öğretimini kolaylaştırmak hem de sonraki aşamada oluşturulacak olan Türkçenin eşdizim sözlüğü için malzeme oluşturmak amaçlanmıştır.

Kapsam ve Sınırlılıkları

Eşdizimler, dilin tanınan bilinen yani aşına olunan kısmını oluştururlar ve Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yer tutmaktadırlar. Daha çok deyimler ve birleşik sözcükler içinde değerlendirilen eşdizimleri bu çalışma ile birbirinden ayırt etmek hedeflenmiştir. Bu çalışmada eşdizim kalıpları içerisinde en çok kullanım gösteren isim→fiil = isim+fiil kalıbındaki eşdizimler betimlenmeye çalışılmıştır. TDK Türkçe Sözlükteki A-B-C-Ç-D-E-F-G-H, harfleri ile başlayan madde başı olan isimlerin fiillerle kurduğu eşdizimler derlem tabanlı olarak tespit edilmiştir. Tespit aşamasında Türkçe Ulusal Derlemi (TUD)'nin bağlamalı dizininden yararlanılmıştır. Derlemden elde edilen verilerin eşdizim olup olmadığı değerlendirilirken bağlamalı dizindeki frekans değerleri esas alınmamıştır. Çünkü bağlamalı dizinin isimlerle ilgili verdiği istatistiksel verilerde sıradan birleşmeler ve dil bilgisel olarak iyi biçimlenmemiş yapılar da yüksek frekansta seyretmektedir. Anlam temelli yaklaşımın esas alındığı bu çalışmada eşdizimleri betimlerken dilbilgisel biçimlenmişlik, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirilebilirlik, genelleşme, anlamsal birlik ve güdüleme ölçütleri kullanılmıştır.

Sözcükler sözcüklere birleşirken ad durum eklerini ve iyelik eklerini alırlar. Bu da dilbilgisel eşdizimliliği oluşturur. İsimler de fiilere bu biçimbirimsel yapılarla birleştiği için bu çalışmada 1. aşama ve 2. aşama dilbilgisel eşdizimler belirlenmiştir. Sözlüksel eşdizimlerle dilbilgisel eşdizimlerin iç içe olduğu düşüncesinden hareketle bu çalışmada sözlüksel eşdizimler belirlenirken aynı zamanda dil bilgisel eşdizimler de belirlenmiştir.

Eşdizimler sadece iki sözcükten meydana gelmezler. Bu sebeple yapılan bu çalışmada üçlü eşdizimler ve karışık eşdizimler de işaretlenmiştir.

Tezin Gerekçesi

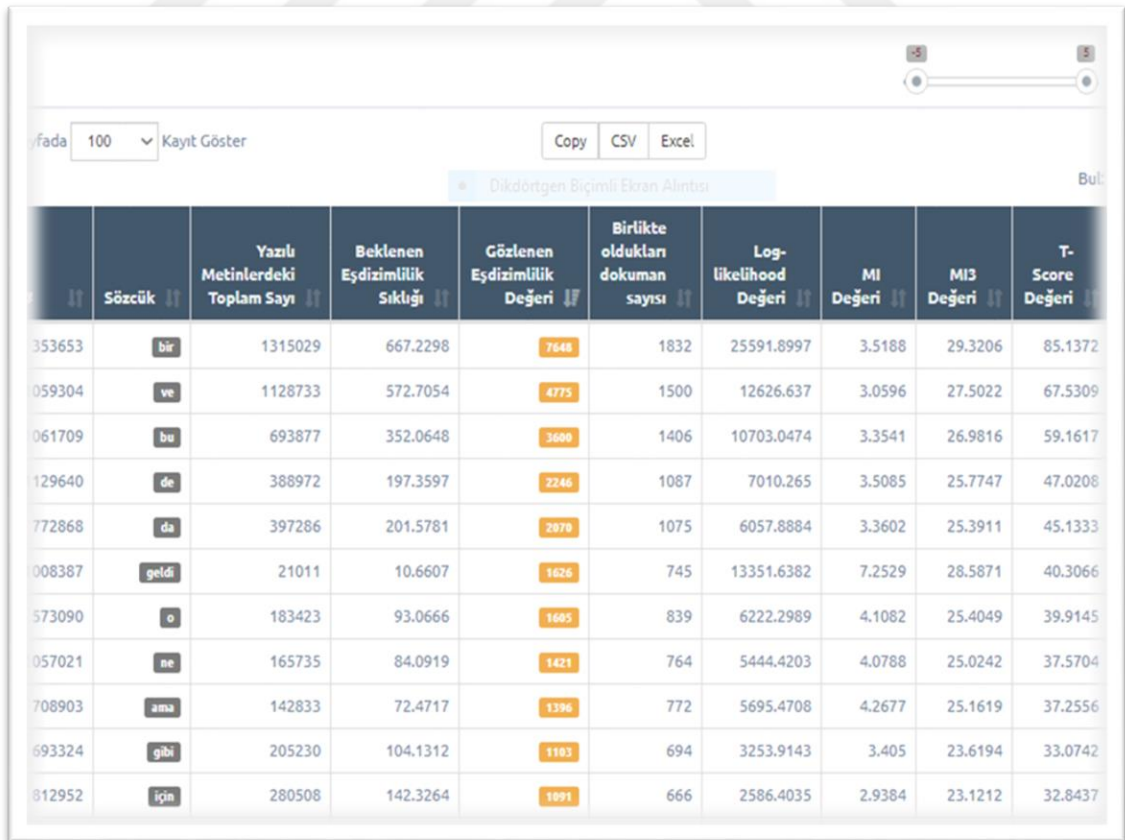
Türkçenin söz varlığı içerisinde kalıplaşmış sözcük birleşmeleri olarak yer alan deyim, atasözü, birleşik sözcük, ikileme vs. arasında eşdizim önemli bir yer tutsa da daha çok deyim ve birleşik sözcük içinde değerlendirilmiş ve eşdizimlilik çalışmalarına ancak 2000'li yıllarda başlanan Türkçede göz ardı edilmiştir. Eşdizimlerin yeni oluşu, üzerine yapılmış çok fazla çalışmanın olmayışı ve Türkçenin

söz varlığı içerisinde önemli bir varlık göstermesi yeni çalışmalarda bu konu üzerine yönelmeye sebep olmuştur. Dolayısı ile eşdizimli yapıların belirlenerek diğer kalıplaşmış sözcük birleşmelerinden ayrılması gerekmektedir. Yazın alanındaki kısıtlı çalışmalar da bizi bu alanda araştırmaya iten ana sebeptir.

Tezin Yöntemi

Bu tezde Türkçe Sözlük'teki A-H harfleri ile başlayan madde başı isimlerin fiillerle (isim→fiil = isim+fiil) oluşturduğu sınırlı eşdizimler Türkçe Ulusal Derleminden (TUD) yararlanarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

TUD'dan sorgu arayüzü açılarak *Yazılı Metin Sorgusu* seçilmiş aranacak madde başı sözcük yazılmış *Biçim Birim Arama* sekmesi tıklanıp tür olarak *Ad* seçilmiş ve sözcüğün araması yapılmıştır. Daha sonra açılan ekrandan *Eşdizimlilik* sekmesi tıklanarak bir alt basamakta anahtar sözcüğün sağında ve solunda kaç tane sözcüğün bağlamsal olarak verilmesini istediğimiz aralığı seçip *Güncelle* butonuna basıldığında *Tablo 1*'deki görüntü karşımıza gelmektedir. Burada *akıl* isminin sağ ve sol (5-5) görünümü sıklığı en yüksekten en aza doğru sıralanmıştır.

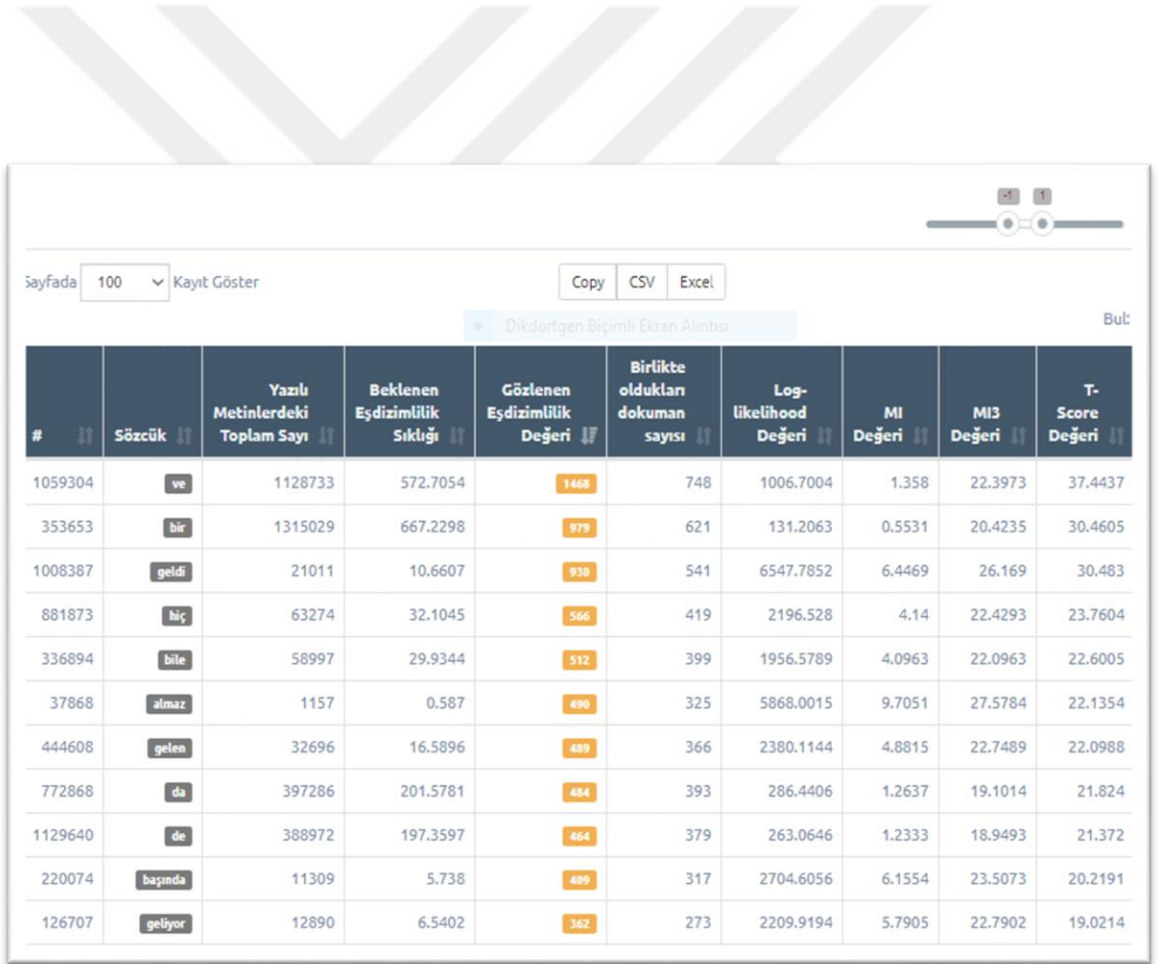

Sıra	Sözcük	Yazılı Metinlerdeki Toplam Sayı	Beklenen Eşdizimlilik Sıklığı	Gözlenen Eşdizimlilik Değeri	Birlikte oldukları doküman sayısı	Log-likelihood Değeri	MI Değeri	MI3 Değeri	T-Score Değeri
353653	bir	1315029	667.2298	7648	1832	25591.8997	3.5188	29.3206	85.1372
059304	ve	1128733	572.7054	4775	1500	12626.637	3.0596	27.5022	67.5309
061709	bu	693877	352.0648	3689	1406	10703.0474	3.3541	26.9816	59.1617
129640	de	388972	197.3597	2246	1087	7010.265	3.5085	25.7747	47.0208
772868	da	397286	201.5781	2979	1075	6057.8884	3.3602	25.3911	45.1333
008387	geldi	21011	10.6607	1626	745	13351.6382	7.2529	28.5871	40.3066
573090	o	183423	93.0666	1605	839	6222.2989	4.1082	25.4049	39.9145
057021	ne	165735	84.0919	1421	764	5444.4203	4.0788	25.0242	37.5704
708903	ama	142833	72.4717	1396	772	5695.4708	4.2677	25.1619	37.2556
693324	gibi	205230	104.1312	1183	694	3253.9143	3.405	23.6194	33.0742
812952	için	280508	142.3264	1091	666	2586.4035	2.9384	23.1212	32.8437

Şekil 1: Akıl isminin Sağ ve Sol 5 Sözcük Aralığındaki Birliktelik Görünümü ve Sıklık Frekansı

Şekil 1'e baktığımızda *akıl* ismi ile ilk on bir birlikte kullanım sıklığı yüksek olan sözcüklerin *bir, ve, de, bu, da, ama, için, gibi* vs. edat ve bağlaçlar olduğu görülmektedir. Ancak bu birleşmeler banal, sıradan, rastlantısal birleşimlerdir. Sıklık oranlarının fazla olması onları eşdizim yapmadığı gibi sözcük birleşmesi olarak bile değerlendirilmezler. Diğer taraftan sıklığı düşük olan birleşimlerin de eşdizimsel yapı sergileyeceği düşünülerek eşdizimlerin sıklık oranlarının 1'e düşene kadar incelemesi yapılmıştır.

Şekil 2'de *akıl* isminin sağ ve sol (1-1) sözcük aralığında taranarak yapılan arama işleminde ilk 11 birlikte kullanım gösteren yapıların da farklılık gösterdiği pek söylenemez.

#	Sözcük	Yazılı Metinlerdeki Toplam Sayı	Beklenen Eşdizimlilik Sıklığı	Gözlenen Eşdizimlilik Değeri	Birlikte oldukları doküman sayısı	Log-likelihood Değeri	MI Değeri	MI3 Değeri	T-Score Değeri
1059304	ve	1128733	572.7054	1468	748	1006.7004	1.358	22.3973	37.4437
353653	bir	1315029	667.2298	979	621	131.2063	0.5531	20.4235	30.4605
1008387	geldi	21011	10.6607	938	541	6547.7852	6.4469	26.169	30.483
881873	hiç	63274	32.1045	566	419	2196.528	4.14	22.4293	23.7604
336894	bile	58997	29.9344	512	399	1956.5789	4.0963	22.0963	22.6005
37868	almaz	1157	0.587	490	325	5868.0015	9.7051	27.5784	22.1354
444608	gelen	32696	16.5896	489	366	2380.1144	4.8815	22.7489	22.0988
772868	da	397286	201.5781	484	393	286.4406	1.2637	19.1014	21.824
1129640	de	388972	197.3597	464	379	263.0646	1.2333	18.9493	21.372
220074	başında	11309	5.738	409	317	2704.6056	6.1554	23.5073	20.2191
126707	geliyor	12890	6.5402	362	273	2209.9194	5.7905	22.7902	19.0214

Şekil 2: Akıl İsminin Sağ ve Sol 1 Sözcük Aralığındaki Birliktelik Görünümü ve Sıklık Frekansı

Şekil 2'ye baktığımızda sıradan birleşmelerin de eşdizim olan sözcükler kadar sık kullanıldığını görürüz. Dolayısı ile sıklık oranının yüksek olması birlikte kullanılan iki sözcüksel unsuru eşdizim yapmaya yetmez.

Bu tezde sağ ve sol 1 sözcük aralığı seçilerek madde başı sözcüklerin eşdizimleri anlam temeli yaklaşımıyla eşdizimsel ölçütler kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkçe Sözlükte A-H aralığındaki madde başı olan isimlerin fiillerle kurduğu eşdizimlerin belirlendiği bu çalışmada hem sözlüksel eşdizimler hem de dil bilgisel eşdizimler belirlenmiştir. Bu belirlemeyi yaparken de belli özelliklere göre bazı özel işaretlemeler yapılmıştır. Bu özel işaretlemeler:

~ :Adı geçen ismi gösterir.

• :Eşdizim yapısının derleminden çekilmiş örnek kullanımını gösterir

(...) :Karışık eşdizimleri betimlemekte kullanılan bu işaretleme madde başı olan ismi göstermek için kullandığımız “~” işaretinden önce gelerek madde başı olan ismin aldığı ekle oluşturduğu öbek yapının isim unsurunu ve onun değişebilirliğini göstermek için kullanılır. Örneğin ad isminin *sığınmak* ve *anmak* fiilleriyle kurduğu karışık eşdizimler, (...)~{1}(n)a sığınmak•, (...)~{1}(n)ı anmak• şeklinde kodlanmıştır. Burada *adını anmak* eşdiziminde *ad* isim unsurunun aldığı iyelik eki burada bir öbek yapı oluşmasını sağlar; *onun adı*, *Ali'nin adı*, *bir şeyin adı* gibi. Dolayısıyla parantez içerisine konulan üç nokta, oraya gelebilecek olan sınırsız ismi gösterir.

{ } :Ay ayraç denilen bu parantez, bir dilbilgisel eşdizimliliğin çekimlendiği dilbilgisel kategorideki bütün biçimbirimlerle kullanılabileceğini göstermektedir. *ayak* isminin *gelmek* ve *sıkmak* fiilleriyle kurduğu eşdizimler, ~{1}(n)a gelmek• ~{1}(n)a sıkmak• şeklinde işaretlenerek gösterilmiştir. Burada ay ayraç, içerisindeki üçüncü tekil şahıs iyelik eki yerine diğer bütün iyelik eklerinin de kullanılabileceğini gösterir. *ayağımıza gel-*, *aykalarına gel-*, *ayağınıza sık-* şeklinde de eşdizim bağı kurulabildiğinden bu tür çoklu kullanım gösterebilen ekler bu parantez şekli kullanılarak kodlanmıştır.

[] :Belirli bir dil bilgisel kategori içinde tek bir biçimbirime duyarlı olarak oluşan dil bilgisel eşdizimlenmeyi gösterir. Tezde köşeli parantez ile işaretlenen eşdizimlerin, sadece köşeli parantez içerisindeki ek kullanılarak kurulabileceğini yukarıdaki ay ayraç gibi bir grubu kapsamadığını göstermektedir. *Geçerlilik* isminin *korumak* fiili ile *ciddiyet* isminin *bozmak* fiili ile ve *başarı* isminin *dilemek* fiili ile kurduğu eşdizimler, ~[i](n)i korumak•, ~{i}(n)i boz[ma]mak•, ~[lar] dilemek• şeklinde şekilde işaretlenmiştir. İlk olarak *geçerlilik* isminin *korumak* fiili ile kurduğu

eşdizimliliğe bakıldığında sadece iyelik grubundan üçüncü tekil şahıs ile kullanılabileceği görülmektedir. Burada kullanılan iyelik eki *geçerlilik* ismine bir öbek yapı görünümü kazandırmaz, *korumak* fiili ile dil bilgisel bağ oluşturarak birleşime anlamsal açıdan katkı sağlar. *Ciddiyet* isimi ise *bozmak* fiilinin semantik yapısının da katkısıyla sadece olumsuzluk eki alarak *bozmak* fiiliyle eşdizimlilik kurar. *Başarı* ismi ise *dilemek* fiili ile -lar çokluk ekini alarak eşdizimsel bağ kurar. Dolayısıyla birleşimin içerisindeki bu tek kullanım gösteren özel dil bilgisel yapıları göstermek için köşeli parantez işaretleyicisi kullanılmıştır.

Türkçede Eşdizimlilik Üzerine Yapılan Araştırmalar

Türkçede Eşdizimlilik çalışmaları 2000’li yıllara dayanmakla birlikte son zamanlarda popülerite kazanan derlem dil bilimi çalışmaları ile hız kazanmıştır. Türkiye’de bu alanda yapılmış çalışmalar, yüksek lisans (Soyer, 2006; Ayabakan, 2015; Yakasız, 2019; Aktaş, 2019), doktora (Özkan, 2007; Kurtoğlu, 2015), kitap (Çetinkaya 2016, 2007; Pilten, 2008; Özkan, 2010, 2011, 2012; Çalışkan, 2014; Doğan, 2015, 2016)dır. Türkçede eşdizimler üzerine yapılan çalışmaların hız kazanmasında Bülent Özkan’ın 2007 yılında yaptığı “Türkiye Türkçesinde Belirteçlerin Fiillerle Birliktelik Kullanımları ve Eşdizimliliği” adlı çalışması etkili olmuştur. Derlem tabanlı olarak yapılan ve bir çalışma yöntemi sunan Nihal Çalışkan ın “Yüksek Sıklıktaki Adlar: Zaman Sözcük Biçimi Üzerine Derlem Temelli Bir İnceleme” adlı çalışması bu anlamda önemlidir. Ayrıca TÜBİTAK destekli Derlem çalışmaları bu alana doğru bir eğilim oluşmasında çok etkili olmuştur, denilebilir. Hem kendi eşdizim yeterliliğimizi artırmaya olan katkısı hem de Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine olan katkısı düşünüldüğünde eşdizimlerin dilin söz varlığı içerisindeki yeri yadsınamaz bir boyut taşır. Yüksek Lisans Tezi olarak Yakasız (2019) ve Aktaş (2019)’ın yapmış olduğu çalışmalar bu tezle birlikte bütüncül bir yapıyı oluşturmaktadır. Üç tezde de isimlerin fiillerle kurduğu hem dil bilgisel hem de sözlüksel eşdizimler bağlamlarıyla birlikte kaydedilmiştir. Bu bağlamda bu çalışmalar Türkçenin Eşdizim Sözlüğü’nün oluşturulması adına bir adım niteliği taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EŞDİZİMLİLİK

Doğan (2016), kalıplaşmış sözcük birimleri, anadili konuşurlarının anlam birimi olarak sıklıkla kullandıkları, sözcükten daha büyük, önceden üretilmiş, kullanıma hazır dilin yapı blokları olarak tanımlanabilir. Bu tanıma bakıldığında dilin söz varlığı içerisinde aynı özellikleri taşıyan başka sözlüksel yapılar da vardır. Örneğin deyimler, birleşik sözcükler, kalıp sözler vs. Türkçenin söz varlığı içerisinde puslu bir bölgede kalan eşdizimler çoğu zaman diğer birleşmiş unsurlardan ayırt edilemediği için çoğunlukla deyimler ve birleşik sözcüklerle karıştırılmıştır. Eşdizimleri başta birleşik sözcük ve deyimler olmak üzere diğer kalıplaşmış sözcük birleşmelerinden ayırt etmek için dil bilimsel biçimlenmişlik, değiştirilebilirlik, genelleşme, anlamsal açıklık ve kapalılık, anlamsal birlik ve güdüleme gibi ölçütler kullanılmaktadır. Ancak bu ölçütlerin her biri her durumda eşdizimleri adı geçen sözcük birleşimlerinden tam olarak ayırt etmemektedir.

Benson (1986), eşdizimlerin serbest birleşmeler ve deyimler arasında yer aldığını, anlamsal açıklığı ile deyimlerden; sık kullanılmaları ve değiştirim kısıtlılığı nedeniyle de serbest birleşmelerden ayrıldığını söyler (Benson'dan aktaran Doğan, 2016:16). Burada bahsedilen kısıtlılık toplumsal uzlaşmaya bağlı olarak keyfilik taşıyor ve nedensizdir. Eşdizimleri diğer birleşmiş unsurlardan ayırt etmede keyfilik ve sıklık iki temel özeldir.

Van Der Meer'in (1998) görüşlerinden hareketle eşdizimlerin tipik özelliklerini söyle sıralanabilir:

- a) İki ve daha fazla sözlüksel birimden oluşur.
- b) Bileşenleri arasında dil bilimsel bir nitelendirici (modifier) ve nitelenen (modified) ilişkisi vardır ve dil bilimsel açıdan da iyi biçimlenmiştir.
- c) Metaforik olarak kullanılmazlar.
- d) Dilde sıklıkla ve tekrar tekrar kullanılır.
- e) Geleneksel, önceden üretilmiş, kullanıma hazır yapı blokları olarak kullanılırlar.
- f) Üzerinde toplumsal uzlaşmanın sağlandığı yerleşik kavramları karşılamak için konuşurların bir bütün olarak sahip olduğu birleşmelerdir.
- g) Eşdizimler, bileşenlerinin genellikle birbirini seçtiği, nitelendiricinin anlamının niteleneni de içerdiği ya da tersinin olduğu birleşmelerdir.

h) Çoğunlukla daha büyük dilsel yapıların bir parçası olarak kullanılırlar, bir cümlenin tamamını kendisi oluşturmaz.

i) Saussure'ün dil ve söz ayrımı (langue/parole) açısından eşdizimler tipik, özel ve karakteristik özellikleri olması dolayısıyla dile (parole) ait, toplumsal nitelikli sözcük birleşmeleridir (Doğan, 2016:16-17).

Eşdizimliliğin tanımı konusunda dil bilimciler benimsedikleri eşdizim yaklaşımlarına göre farklı tanımlar yapmışlardır. Bir kısım araştırmacı eşdizimsel unsurların sıklığını ve belirli dil bilgisel yapılarda gerçekleşmesini öncelerken bir kısmı ise bu özelliklerin gereksiz olduğunu düşünmektedirler. Bu farklılığın oluşmasındaki ana neden eşdizimlerin belirlenmesinde esas alınan yaklaşımdır. Çeşitli yaklaşımlar olmakla birlikte eşdizimlerin belirlenmesinde dayanak noktası olarak iki temel yaklaşım vardır: *sıklık temelli yaklaşım* ve *anlam temelli yaklaşım*.

Sıklık temelli yaklaşım, *eşdizimlilik* terimini de ilk kez kullanan İngiliz dil bilimci olan Firth'ün çalışmalarına dayanır. Firth (1957,1968) sözcüğün ancak birlikte bulunduğu diğer eşiyle tanınabileceğini ve bir sözcüğün eşdizimlerinin o sözcüğün alışlagelmiş kullanım biçimleri ve yeri olduğunu dile getirir. Buna karşın Firth açık bir tanım sunmaz ancak eşdizimlilikle ilgili şu özelliklerden bahseder “*sözcüklerin genellikle birlikte kullanımı, sözcüklerin sıklıkla birlikte kullanımı, ardışık sözcük dizimi, karşılıklı gerektirme*” (Nesselhauf, 2004'ten akt. Doğan, 2016:19).

Firth'ün (1957) yaklaşımları kendisinden sonra gelen Sinclair ve Halliday tarafından geliştirilmiştir. Halliday (2014:11) eşdizimliliğin bir sözcüğün görülme olasılığının bir başka sözcüğün varlığı ile arttığı ölçüde sayısal olarak tanımlanabileceğini savunur. Halliday sözlüksel unsurların ardışıklık gözetmeyen, dolayısı ile dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmemiş, metin bağlamında belirli bir mesafede bulunan kullanımları eşdizim olarak kabul etmiştir. Sonuç olarak sıklık temelli yaklaşım istatistiksel verilerle bağlamsal olarak eşdizimleri betimler. Eşdizimsel düzeyde sözcükler birbirini gerektirdiği takdirde sözcük birleşmeleri arasına sözcük girse de o sözcük birleşmeleri eşdizimdir, anlayışı vardır. Bu çalışmada isimlerin fiillerle kurmuş olduğu eşdizimler TUD'dan çekilirken bağlamlı dizinin sunduğu birlikteliklerin frekans değerleri bir ölçüt olarak değerlendirilmemiştir. Çünkü sıradan, dil bilgisel olarak iyi biçimlenmemiş yapıların da frekans değerlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısı ile bu çalışmada sıklık temelli yaklaşım geri planda tutulmuştur.

Sıklık temelli yaklaşım sadece eşdizim kavramını öncelerken anlam temelli yaklaşım ise istatistiksel veriler ile yapılan değerlendirmelerden ziyade hem söz dizimsel hem de dilbisel bir yapıda anlamsal boyuta öncelik verir. Doğan (2016), anlam temelli eşdizimlilik yaklaşımında sözcük birleşmelerinin birbirinden özellikle de deyimlerden (idioms) ve serbest birleşmelerden (free combinations) ayırt edilmeye ve betimlenmeye çalışıldığını söyler. Bu yönüyle anlam temelli eşdizim yaklaşımı bütüncül bir bakış açısına sahiptir ve eşdizimleri diğer sözcük birleşimlerinden ayırt edebilecek ölçütler ortaya koymayı amaçlar.

Evert (2004:17) bu iki yaklaşım arasında ayrım yapar. Eşdizimin dilbilgisel bir yapıda gerçekleşmesini gerekli görmeyen, eşdizimlerin belirlenmesinde metin bağlamındaki sıklığı önceleyen yaklaşımı, birliktelik kullanımı; aralarında dil bilgisel ilişki gözetilen yaklaşımı ise eşdizimlilik terimiyle karşılar. Bu tanım anlam temelli yaklaşımın önemini artırmıştır (Evert, 2014'ten akt. Doğan, 2016).

Doğan (2016), Cowie, eşdizimsel yapılar, bir ucunda yalın deyimlerin diğer ucunda serbest birleşmelerin olduğu süreçte bulanık bir alanda yer alan bir sözcük birleşmesi olarak kabul edilir ve sözcük birleşmelerini serbest birleşmeler, kısıtlı eşdizimler, simgesel deyimler ve salt deyimler olarak dörde ayırır. Bu dört grubun keskin çizgilerle birbirinden ayıramayacağını belirtir.

Tüm bu bilgilerden hareketle anlam temelli yaklaşım birleşmiş unsurlara bütüncül bir bakış açısı ile bakar ve bu unsurları birbirinden ayırt etmek için ölçütler ortaya koymaya çalışır. Covie' nin belirlediği dört grubu keskin çizgilerle birbirinden ayıramamak da grupların bazı özelliklerinin ortaklığından kaynaklanır. Örneğin bir sözcük birleşimi sınırlı eşdizim ise sınırlı eşdizim boyutuna ulaşmadan önce serbest birleşme olduğunu zamanla genelleşme ve bileşenlerinin keyfi kısıtlanma özellikleri göstermesi ile sınırlı eşdizim olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin *adres* ismi *göndermek* ve *yollamak* fiillerine yönelme durum eki ile birleşebilmektedir ve bu iki fiil birbirinin yerine kullanılabilir. Aynı şekilde *bebek* ismi *düşürmek* fiiliyle bir araya gelir ve *düşürmek* fiili *kaybetmek*, *yitirmek* fiileriyle değiştirim gösterebilir. Burada bu birleşimlerin sınırlı eşdizim olduğu söylenemez çünkü sınırlı eşdizimlerde isim unsuru özerk bir yapı taşıırken fiil unsuru da isim unsuruna özgü mecazi ya da özelleşmiş bir anlam taşır. Dolayısı ile sıklık temelli yaklaşım bir sözcük birleşmesinin istatistiksel verileri ile ilgilenirken anlam temelli yaklaşım sözcük birleşmelerini betimlemek, bütüncül bir bakış açısı ile onları birbirinden ayırt etmeye yardımcı olacak

ölçütler ortaya koymaya çalışır. Bu nedenle bu tezde anlam temelli yaklaşım benimsenerek sınırlı eşdizimler belirlenmeye çalışılmıştır.

1.1 Eşdizim Kalıpları

Eşdizimler, dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş yapılarda gerçekleşir. Bir sözlüksel unsur bir dil bilgisel unsur ile birbirini gerektirme ilişkisi içerisinde bir araya gelirler. Dolayısı ile sözlüksel eşdizimlilik ile dil bilgisel eşdizimlilik birbirinden ayrı bir şekilde düşünülemez. Yapılan bu çalışmada da sözlüksel eşdizimler belirlenirken dil bilgisel eşdizimlerin de büyük bir çoğunlu tespit edilmiştir. Dil bilgisel eşdizimlerin sözlüksel eşdizim kalıplarında meydana geldiği görüşünden hareketle Doğan (2016), Türkçede beş farklı sözlüksel eşdizim kalıbı vardır:

- a) isim+isim: köy yumurtası, ekmek bıçağı, su bardağı vs.
- b) isim+fiil: amaç taşımak, fikrini almak, dikkat dağıtmak vs.
- c) sıfat +isim: ani düşüş, derin nefes vs.
- d) zarf+fiil: ağır yürümek, çat kapı gelmek vs.
- e) zarf + sıfat: oldukça zor, aşırı sıcak vs.

Burada isim+isim yapısında gerçekleşen eşdizimler birleşik sözcüklerle karıştırılmaktadır. Ancak birleşik sözcükler tek bir sözcük görünümde olan kalıplaşmış ve bir çoğunlukla bir şeye ad olmuş yapılardır ve anlasal açıdan kapalı, analiz edilemeyen bir görünüm sergilerler. Eşdizimler ise açık olan analiz edilebilir yapılardır ve kısıtlı da olsa bir değiştirim imkânı sunarlar. Dolayısı ile su bardağı, ekmek bıçağı, serpmek kahvaltısı gibi birleşimler isim+isim kalıbında gerçekleşen eşdizimler olarak kabul edilirler.

1.2 Eşdizim Türleri

1.2.1 Sözlüksel ve Dil Bilgisel Eşdizimlilik

Sözlüksel eşdizimlilik, iki ya da daha fazla sözcüğün sıklık kullanımına bağlı olarak dil bilgisel ve anlamsal sınırlılık olmamasına karşın keyfi kullanım normlarının oluştuğu, unsurlarının birbirini kısıtladığı ve birbirini gerektirdiği sözcük birleşimleri olarak tanımlanabilir (Doğan, 2018:534). Sınırlı eşdizimlerle karıştırılan serbest sözcük birleşmelerinde birleşimi oluşturan unsurlardan biri ya da her ikisi de yakın veya eş anlamlı başka sözcüklerle değiştirim imkânı sunarlar. Örneğin; eve+

gitmek/gelmek/varmak vs. şeklinde fiil unsuru sürekli değişiklik gösterebilir. Aynı zamanda serbest birleşmelerde isim unsuru da değişim gösterebilir, aynı örneğin isim unsuru *okula, kütüphaneye, hamama + gitmek* şeklinde de değiştirim imkânı sunar. Ancak sınırlı eşdizimlerde değiştirim keyfi olarak kısıtlanmaktadır. Örneğin *dile dolamak* sınırlı eşdiziminde *dil* ismi *dolamak* fiiline yönelme durum eki ile birbirini gerektirme ilişkisi içinde bağlanmıştır. Burada *dolamak* fiili isim unsuruna özgü bir anlam kazanmış ve birleşimin sözlükselleşmesini sağlamıştır.

Dil bilgisel eşdizimler Türkçede çoğunlukla isimlerin isimlere, isimlerin fiillere sıfatların isimlere, belirli edat ve durum ekleri ile bağlanması durumunda ortaya çıkan yapılara karşılık geldiği söylenebilir (Benson'dan akt. Doğan, 2016:26). Dil bilgisel eşdizimlilik (DE), sözlüksel unsurların bir parçası ve alanıdır. Bu nedenle Türkçede bu açıdan sözlüksel eşdizimlilikle dil bilgisel eşdizimliliği çoğu zaman iç içe geçtiği ve bir dereceye kadar birbirinden ayıramayacağı ileri sürülebilir (Doğan, 2018:538). Özellikle bu tezin de konusu olan isim+fiil yapısındaki eşdizimlerde isim unsuru fiil unsuruna durum eki almadan bağlanamayacağı için sözlüksel ve dil bilgisel eşdizimliliği birbirinden ayırmak güçtür. Bu durumun sağladığı bir avantaj vardır ki dil bilgisel eşdizimlerle sözlüksel eşdizimlerin iç içe oluşu biri tespit edildiğinde diğlerinin tamamı olmasa da bir kısmının tespit edilmesini sağlar. Ayrıca dil bilgisel yapılar her dilde farklıdır yani dilin kendi özgün yapısını gösterirler. Türkçe gibi şekil bilgisi açısından zengin olan bir dil, dil bilgisel yapılar aracılığı ile farklı türde eşdizimsel yapılar sunmaktadır.

Doğan (2018), Türkçede DE'nin sekiz farklı yapıda gerçekleştiğini ifade eder:

DE1) isim + fiil

a) İsim + durum eki + fiil

b) yan cümle + fiil

DE2) edat + fiil

DE3) isim + isim

DE4) isim + sıfat

DE5) edat + sıfat

DE6) isim + edat

DE7) yancümle + isim

DE8) isim + zarf

Bu sekiz farklı yapıdan özellikle DE 1) isim+fiil birleşmeleri ve sözcük ilişkilerinde çok farklı ve zengin bir dil bilgisel eşdizimlilik örüntüsü ortaya çıkar (Doğan,2018:539). Bu çalışmada hem 1. aşama dil bilgisel eşdizimlilik (isim+ ad durum ekleri+ fiil) hem de sözlüksel eşdizimin etkisiyle oluşan 2. aşama dil bilgisel eşdizimlilik özel olarak işaretlenmiştir. Örneğin *hasara uğramak* eşdizimi 1.aşama dil bilgisel eşdizimliliktir. *Hasar* ismi *uğramak* fiiline yönelme durum eki alarak bağlanmıştır. Burada yönelme durum ekinin birleşime kattığı dil bilgisel anlamla eşdizimlilik bağı oluşmuştur. Burada yönelme durum ekinin başka biçimbirimsel yapılarla değiştirilmesi hem sözlüksel hem dil bilgisel eşdizimliliği ortadan kaldırır, *hasarda uğramak* gibi. Sözlüksel eşdizimler belirli kalıplarda gerçekleşirler ve isim, sıfat, zarf ve fiil sözcük türlerinden oluşurlar. Örneğin *fikrine götürmek*, fiil unsurunun isimle eşdizimsel yapılar kurarken yönelme durum ekini almadan önce iyelik biçimlerinden biriyle çekimlenmiş olduğu görülür. Söz konusu yapıda isim ve fiil arasında hem sözlüksel eşdizim hem de dil bilgisel eşdizim iç içedir. *Fikir* ismi yönelme durum ekinin önce iyelik eki almak zorundadır. Burada keyfi bir değiştirim sınırlılığı ve karşılıklı gerektirme ilişkisi vardır. *Fikrine götürmek* eşdiziminde isim+iyelik eki+ ad durum eki yapısında gerçekleşen 2. Aşama dil bilgisel eşdizimlilik vardır. Bu birleşimden iyelik eki ya da ad durum eki atıldığında yeni birleşim ne sözlüksel eşdizim ne de dil bilgisel eşdizim olur. Dolayısı ile dil bilgisel eşdizimlilik ile sözlüksel eşdizimliliği birbirinden ayırmak güçtür.

Yapılan bu çalışmada dil bilgisel eşdizimler özellikle işaretlenmiş, isim unsurunun öbek yapı kurduğu ve bizim de bir sonraki başlıkta anlattığımız dil bilgisel yapının etkisiyle oluşan karışık eşdizimliliği ve isim unsurunun sınırsız değiştirim gösterdiğini belirtmek için (...) şeklinde özel işaretleme yapılmıştır. Yine bir kategorideki bütün biçimbirimsel yapılarla kullanımı mümkün olan eşdizimlerdeki dil bilgisel yapıları belirtmek için { } kullanılmıştır. Örneğin, *arasını açmak* eşdiziminde ismin aldığı iyelik eki bu eşdizimsel yapıda bütün iyelik kategorisindeki biçimbirimsel yapılar için mümkündür; ara{m}ı açmak, ara{n}ı açmak, aras{ı}nı açmak, ara{mız}ı açmak, ara{nız}ı açmak, ara{ları}nı açmak gibi. Aynı şekilde tek bir biçimbirime duyarlı olan eşdizim yapıları da [] köşeli parantez olarak adlandırılan bu parantez türü ile gösterilmiştir. Örneğin *ayrımına varmak*, *geçerliliğini korumak* eşdizimlerindeki

dil bilgisel eşdizimliği oluşturan üçüncü tekil şahıs iyelik eki yerine iyelik kategorisinde bulunan diğer biçimbirimsel yapılar kullanılamaz. Burada bu eşdizimin üçüncü tekil şahıs iyelik ekine duyarlı olduğu ve sınırlılık gösterdiği görülmektedir. Bu türden dil bilgisel eşdizimler köşeli parantez ile gösterilmiştir. Örneğin, geçerliliği [i](n)i korumak, ayırım[ı](n)a varmak gibi. Bu konuda üzerinde durulması gereken bir diğer biçimbirimsel yapı da çokluk ekidir. Çokluk eki kullanıldığı eşdizimlerde eşdizime özgü özel bir anlam katıyorsa bu eşdizimdeki çokluk ekleri de köşeli parantezle gösterilmiştir. Örneğin *dizlerini kırmak*, *gözlerini kaçırmak* eşdizimlerinde çokluk eki ~[ler]{i}(n)i kırmak, ~[ler]{i}(n)i kaçırmak şeklinde gösterilmiştir. Aynı şekilde olumsuzluk eki olan *-ma*, *-me* eki de bu şekilde özel dil bilgisel eşdizimlilik oluşturduğunda köşeli parantezle gösterilmiştir.

1.2.2 Üçlü Eşdizimler ve Karışık Eşdizimler

Yapılan birçok eşdizim tanımı eşdizimlerin iki sözcükten oluşan yapılar olduğunu söyler. Ayabakan (2014), Tutin (2009), Firth (1957); Halliday (1978), Sinclair (1991) ve Williams (2013)'te yapılan bu eşdizim tanımlarını eleştirirler ve eşdizimlerin sadece iki sözcük arasında meydana gelen anlamsal ve sözdizimsel ilişki olarak ele alınmasına karşı çıkarlar. Adı geçen araştırmacıların çalışmalarında ve araştırmanın bu bölümünde ele alınan konu *üçlü ve karışık eşdizimlilik* konularıdır.

Üçlü eşdizimlilik, isim unsurunun ya da fiil unsurunun veya her iki unsurun kendi içinde bir eşdizim kurması daha sonra bu iki eşdizimin birleşerek üçüncü bir eşdizim oluşturmasıyla meydana gelen eşdizim türüdür. *Özel af çıkmak*, *nakit avans çekmek*, *kan akışını sağlamak* gibi eşdizimler üçlü eşdizim olarak değerlendirilmektedir. *Özel af çıkmak* eşdizimine analitik olarak bakıldığında *özel af* ve *af çıkmak* iki ayrı sözlüksel eşdizim özelliği gösterir ve aralarında eşdizimlilik bağı vardır. Üçlü eşdizimler, tezin tespit ettiğimiz eşdizimlerin yer aldığı ikinci bölümünde madde başı olan isimlerin içerisinde gösterilmiştir.

Karışık eşdizimlilik, aralarında öbek bağı bulunan bir sözlüksel bir de gramatikal eşdizimin birleşmesiyle oluşan eşdizimlerdir. Dil bilgisel eşdizimlilik, bir dil bilgisel unsur ile bir sözlüksel unsurun birleşmesinden oluşmaktadır. Karışık eşdizimlilikte gramatikal eşdizimin bir öbek olduğu sözlüksel eşdizim oluşturmadığı ancak isim unsurunun fiil unsuru ile eşdizimlilik bağı ile bağlı olduğu görülmektedir. *Fikrini almak*, *adaletine sığınmak*, *ayrımına varmak* birer karışık eşdizimlilik örneğidir.

Fikrini almak eşdiziminde isim unsuru aldığı iyelik eki sayesinde bir öbek yapı oluşturur; *Ahmet'in fikri, onun fikri vb.* Burada isim unsuru dil bilgisel eşdizim meydana getirdiği ve sözlüksel unsurlar sınırlılık göstermeksizin değişebildiği için karışık eşdizimler, eşdizimlilik bağı göstermezler. Araştırma içerisinde karışık eşdizimlerin isim unsurunun değişebilirlik göstermesi özelliğinden dolayı madde başı olan ismi göstermek için kullanılan “~” işaretinden önce “(…)” şeklinde farklı bir parantez sistemi ile kodlanarak gösterme yoluna gidilmiştir.

1.3 Eşdizimlilik ve Sözlükselleşme Süreci

Demirci (2015), dilin yapı taşları kelimelerdir. Gilbert Ryle kelimelerin temel unsurlar iken cümlelerin ise kelimelerden oluşan konuşmanın anlık birimleri olduğunu ifade eder. Cümleler bir kez kullanılıp yok olduğu için kelimelerin tarihinden söz etmek mümkünken cümleler için aynı şeyin geçerli olmadığını söyler.

Bir kelimenin sözlükte madde başı olma sürecinin yani sözlükselleşme sürecinin ilk aşaması kelimenin hangi yollarla türediğidir. Diller sözcük ihtiyaçlarını genellikle kendi söz varlığını kullanarak karşılarlar. Ancak bazı durumlar da başka dillerden ödünçleme yoluyla da kelime türetimi yapılabilir.

Türetme, daha önceden hiçbir şekilde bir araya gelmemiş sözcük birimlerinin konuşurun ihtiyaç duyması halinde anlık olarak bir araya gelmesi ile oluşmaya başlar. Örneğin *kol* ve *saat* kelimeleri anlık olarak bir araya gelerek bir nesneye ad olmuştur. Konuşurun ihtiyaç duyması ile zihinsel sözlükteki sözcük türetme kuralları kullanılarak üretilmiş bu anlık kullanımlara *yeni oluşum (neologism) denir*. Bu kavramı açıklamaya geçmeden evvel sözlükselleşmeden ve Türkçenin başlıca türetme yollarından bahsetmek gerekir. Türkçenin başlıca kelime türetme yolları; örnekseme, türetme, birleştirme, karma, kısaltma, geri türetme, uydurma, çocuk dili, doğrudan kopyalama, derleme, tarama ve ödünçleme (Demirci, 2015:161-170).

Sözlükselleşme, kelime türetme yolları ile oluşan, bir kavramın bir dil göstergesiyle ifadesi yani *sözlüksel yerleştirim (lexical inssertion)* anlamında kullanılmıştır (Doğan,2016:67).

Sözlükselleşme dil bilimsel bir süreç olarak kabul edilir. Bir kelime ilk aşamada anlık olarak ortaya çıkar sonrasında toplumsal uzlaşısı ile sosyal statü kazanarak genelleşir ki burada sık kullanımla birlikte zihinsel sözlükte bir bütün olarak algılanabilmesi için dönüşüme girdiği de söylenebilir. Ardından birleşik unsur olan sözcüğün bileşenleri zamanla özelleşmiş anlam kazanmaya keyfi olarak kısıtlanmaya,

analiz edilemeyen, anlamsal birlik taşıyan bir yapıya dönüşür. Son aşama da birleşik unsur anlamsal olarak katı bir kapalılık ve değiştirim kısıtlılığı gösteren birleşik bir unsur olarak görünse bile bir bütün olarak algılanan ve parçalardan bütünün anlamına ulaşamayan yani analiz edilemez bir yapı sergileyerek sözlükselleşmiş olur. Lipka (2004:6) sözlükselleşme karmaşık sözcüklerin sıklık kullanımına bağlı olarak belirli bir içerikle tek bir unsur olma eğilimi gösterdiği bir süreçtir (Lipka,2004'ten akt. Doğan:2016:68). Yukarıda da bahsedildiği üzere iki ya da daha fazla sözcük birim zamanla ses bilimsel ve anlamsal kayıplara uğrayarak sözlükselleşme sürecini tamamladığında dilin söz varlığının yansıtıldığı sözlüklerde madde başı olmaya hak kazanan tek bir unsur görünümündeki sözcükler olurlar. Örneğin *af çıkmak kelimesi* (afv çıkmak) şeklinde hem ses bilgisel hem de anlamsal değişme yaşamıştır.

Bauer (1983), aşamalı gerçekleşen bir süreç olarak kabul edilen sözlükselleşmenin aşamalarını deyimleşme olgusundan bağımsız olarak belirlemeye çalışır. Ona göre bir karmaşık sözcük sözlükselleşmeden önce tarihinde *yeni oluşum (nonce formation)*, *genelleşme (institutionalization)* ve *sözlükselleşme (lexicalization)* olmak üzere üç farklı aşamadan geçer (Bauer, 1983'ten akt. Doğan, 2016:70-71). Bu aşamaların belirlenmesi eşdizimlerin hem birleşik sözcüklerden hem de deyimlerden ayırt edilmesine yardımcı olur. Ayrıca eşdizimlerin sözlükte madde başı ya da madde içi sözlük birimi olarak yer alıp almayacağını belirlemede de önemlidir.

1.3.1 Yeni Oluşum

Yeni oluşum bir diğer adıyla *neologism neo (yeni)* ve *logos (söz)* ile Fransızca ad türeten ek olarak kullanılan *-isme(izm)* birleşiminden oluşur (Akalin, 2016:22). Bir dil konuşuru konuşma sırasında ihtiyaç duyması halinde zihinsel sözlükte daha önce kodlanmış olarak bulunan dil bilgisel ve sözlüksel yapıları kullanarak anlamlı sözcük birimleri oluşturabilir. Bu yeni sözcük türetimi var olan sözcüklerle yeni bir kavramı karşılamak için de olabilir, ya da var olan sözcüklerle yeni anlamları aktarabilmek suretiyle de oluşabilir. Örneğin son zamanlarda yaygın olarak kullanılan *selfie* kelimesi Türkçede *özçekim* olarak adlandırılmıştır. Burada dikkat çeken *öz* kelimesinin Türkçenin eski dönemlerinde daha çok görülen ancak günümüzde daha çok *kendi* kelimesi ile karşılanan bir sözcük oluşudur. Yeni oluşumlar eskicil ek ve kelimeleri kullanarak bir alet, bir ürün ya da bir durumu ifade etmek için oluşturulan sözcük ya da sözcük birleşimleridir. Ayrıca yeni oluşumlar var olan dilin söz varlığı

dışında ödünçleme yoluyla da yapılabilir. Örneğin aynı kademe de bulunan siyasileri belirtmek için oluşturulmuş olan *mevkidaş* kelimesin de *mevki* Arapçadan yapılmış bir ödünleme olup *-taş, -teş, -daş, -deş* meslek yapmakta kullanılan ekle bir araya gelerek oluşmuş bir yeni oluşum örneğidir. Yeni oluşumların, kullanımları yaygın olmadığı için dil içerisinde konuşma sırasında yeni oluşları hemen fark edilir. İlk olarak ödünçleme yoluyla dile giren sözcük ya da sözcük birleşimleri zamanla yaygınlık kazanır ve ardından dilin kelime türetme yolları ile ya harf eksiltme ya da ekleme veya o sözcüğe karşılık gelen farklı bir kelime ile ifade edilme yoluna gidilir.

Bir sözcük ya da sözcük birleşmesi sosyal statü kazandığında yani genelleştiğinde yeni oluşum sürecini tamamlamış olur. Yapılan bu çalışmanın konusu itibari ile eşdizimleri yeni öğelerden ayıran temel fark, eşdizimlerin genelleşerek özelleşmiş anlamı olan bir yapı taşımalarıdır.

1.3.2 Genelleşme

Yeni oluşumların toplumsal uzlaşmaya dayalı olarak sosyal statü edinerek aşına olunan yapılar haline geldiği aşamadır. Anlamsal açıdan şeffaf yani analiz edilebilir yani açık olan yeni sözcüğün anlamı sabitleşmeye, özelleşmeye ve kısıtlılık göstermeye başlar. Sahip olduğu anlamlardan biri baskın gelmeye başlar. Örneğin, *meyve tabağı, köy kahvaltısı* gibi sözcük birleşmeleri artık kendi özel anlamlarından sıyrılarak bütüncül olarak yeni bir anlam ifade etmeye başladığında genelleşmiş olur. Örneklere bakıldığında *meyve tabağı* birleşimi birçok meyvenin karışımını ifade eder. Aynı şekilde *köy kahvaltısı* da köyde yapılan kahvaltıdan ziyade köylerde bulunan, yetiştirilen ürünlerden oluşan kahvaltıyı simgeler. Bu şekilde konuşurun zihninde analiz edilmeden kullanılan yaygınlık kazanmış sözcük veya sözcük birleşmelerinin genelleştiği söylenebilir. Doğan (2016), deyimselleşmenin, genelleşmeyi ve sözlükselleşmeyi de içine alan bir süreç olmasına karşın genelleşmenin her zaman sözlükselleşmeyi içermediğini belirtir. Dolayısı ile genelleşme sözlükselleşmeye etki eder ancak ileri düzeyde deyimselleşme için yeterli değildir.

1.3.3 Sözlükselleşme

Bir sözcüğün kronolojik olarak son evresi sözlükselleşmedir. Sözlükselleşme (lexicalization), dil bilimsel bir birimin sözlüksel bir birime dönüşmesidir (Vardar, 2002:185). Bauer (1983:50-61) ses bilimsel, şekil bilimsel, anlam bilimsel, söz dizimsel, karışık olmak üzere beş farklı sözlükselleşme türünün olduğunu ileri sürer

(Akt. Doğan,2016:80). Bu tezde ses bilimsel ve anlam bilimsel sözlükselleşme öncelenmiştir. Bir sözcük ya da sözcük birleşmesi ses bilgisel bir değişme yaşadığında çoğu zaman anlam bilimsel olarak da bir değişme yaşar, örneğin *kahvaltı* (kahve altı), *sütlaç* (sütlü aş) kelimesi. Ayrıca sözlükleşme aşamasını tamamlayan sözcük ya da sözcük birleşimi analiz edilemeyen kapalı bir yapıya sahiptir ve artık başka bir kavramı ya da durumu ifade etmek için kullanılır. Örneğin, *canı çekmek*, *ad vermek*, *biçim almak* sınırlı eşdizimleri analiz edilebilir bir yapıya sahiptir ve anlamsal olarak da açıktırlar. Burada isim unsuruna bağlı olarak fiil unsurunun mecazi ya özelleşmiş bir anlam kazanması söz konusudur. Dolayısı ile sınırlı eşdizimler sözlükselleşme aşamasının genelleşme düzeyinde, sözlükselleşmeye en yakın aday olan sözcük birleşmeleridir.

1.4 Eşdizimleri Belirlemede Kullanılan Ayırt Edici Ölçütler

Sıklık temelli yaklaşım eşdizimleri belirlerken sözcüklerin birbirleri ile sık kullanımını ölçüt alır. Ancak anlam temelli yaklaşım sözcük birleşmelerinin sıklık kullanımından ziyade dil bilgisel ve anlamsal boyutlarıyla ilgilenir. Birleşik unsurları birbirinden ayırt etmek için dil bilgisel biçimlenmişlik, genelleşme, anlamsal açıklık ve kapalılık, değiştirilebilirlik, anlamsal birlik ve güdüleme ölçütlerini kullanır.

1.4.1 Dil Bilgisel Biçimlenmişlik

Sıklık temelli yaklaşım eşdizimleri belirlerken ana ölçüt olarak iki veya daha fazla sözcüğün birlikte kullanılma sayısını yani sıklığını kullanır. Tamamen sayısal değerlerin öncelendiği sıklık temelli yaklaşımda bir birleşik unsurun dil bilgisel olarak biçimlenmişliği önemli değildir. Ancak bu durum farklı sorunlar ortaya çıkarmaktadır çünkü anlam sözcüğün farklı dil bilgisel yapılarında aynı kalmamaktadır. Örneğin; *akıl almak*, *aklı almak*, *aklını almak* yapıları aynı anlamda değildir. Bir dil bilgisel yapının iyi biçimlenmiş olması onların cümle içinde ardışık ya da bitişik olmasını gerektirmez ki durum eki alan isimler fiillerle arasına birçok sözcük alarak cümle içinde rahatlıkla kullanılabilirler. Bu Türkçenin esnekliğini gösterir ancak buna rağmen Türkçede birleşik sözcükler özellikle eşdizimler yakın mesafede gerçekleşir.

Dil bilgisel biçimlenmişlik anlam temelli yaklaşımda en temel ölçüt olarak kabul edilir (Doğan, 2016:95). Ancak dil bilgisel biçimlenmişlik birleşik unsurları ayırt etmede kullanılabilecek iyi bir seçici değildir. Deyimselleşmenin ön koşuludur sadece.

Şöyle ki bitişiklik deyimselleşme sürecinde ilk adımdır. Birleşik unsurların bu açıdan söz dizimsel sınırlılıkları vardır. Deyimler bu anlamda çok katı söz dizimsel sınırlılıklar taşırlar. Eşdizimler deyimlere göre daha esnek bir yapıdadır. Örneğin; derlemde *ceza* isminin *kesmek* fiili ile durum eklerini veya iyelik eklerini alarak *ceza kesmek*, *cezasını kesmek*, *cezalarını kesmek* şeklinde kullanıldığı görülmektedir

Türkçede en çok karşımıza çıkan eşdizim kalıbı isim+fiil kalıbıdır. Birleşik sözcükler de söz dizimsel değiştirmelere karşı direnç göstermektedir. Sonuç olarak dil bilgisel biçimlenmişlik, eşdizimleri deyim ve birleşik sözcüklerden ayırt etse de diğer sözcük birleşmelerinden tamamen ayırt etmeye yetmemektedir.

1.4.2 Genelleşme

Sözcük birleşmelerinin aşına yapılar haline gelmesi genelleştiğini gösterir. Sıklık temelli yaklaşımda sıklık, genelleşme ile doğru orantılı olarak ele alınır ancak derlemdeki verilere bakıldığında bazı durumlarda serbest birleşmelerin bile deyimlerden daha yüksek sıklık gösterdiği görülür. Dolayısı ile genelleşme ile sıklık arasındaki doğru orantı olsa da sıklığı yüksek olan her birleşimin genelleştiği söylenemez. Şöyle ki bağlamalı dizini esas aldığımız bu çalışmada derlemin verdiği frekans değeri yüksek olan birliktelikler çoğu zaman rastlantısal birleşmelerdir. Burada sık kullanım göstermesi dil konuşurunun zihninde var olan o sözcük birleşiminin kullanıla kullanıla hazır kalıp haline gelmesi demektir. *Eve gitmek su içmek* serbest birleşmeleri çok sık kullanılsa da bu onların genelleştiğini göstermez.

Eşdizimleri dil bilgisel olarak iyi biçimlenmiş yapılardan ayırt eden genelleşme ölçütü eşdizimleri birleşik sözcüklerden, deyimlerden ve yalın deyimlerden ayırt etmeye yetmemektedir.

1.4.3 Anlamsal Açıklık ve Kapalılık

Dil bilgisel biçimlenmişlik ve genelleşme sınırlı eşdizimleri serbest birleşmelerden ayırt etmek için yeterli ölçütler değildir.

Doğan (2016), anlamsal açıklık ve kapalılığın, yalın deyim ve değişmeceli deyimlerin sınırlı eşdizimlerden ayırt edilmesinde özellikle serbest birleşimlerle sınırlı eşdizim arasında bir ayırım yapılması gerektiğinde kullanışlı bir ölçüt olarak ortaya çıktığını belirtir.

Anlamsal açıklık ve kapalılık, sözcük birleşmelerini oluşturan unsurların anlamı bütünün anlamına etki ediyorsa o birleşme açık birleşmedir. Ancak sözcük birleşimini oluşturan unsurların anlamı analiz edilerek bütüne ulaşamıyorsa orada anlamsal olarak kapalılık vardır. Örneğin *etekleri zil çalmak* deyimini *heyecanlanmak, sevinmek* anlamında kullanılır. Ancak analiz edildiğinde birleşimi oluşturan hiçbir sözcük bu anlama gönderme yapacak semantik bir ifade taşımamaktadır.

Doğan(2016), anlamsal açıklık kavramının serbest ve sınırlı eşdizimler söz konusu olduğunda tam anlaşılabilir ve kısmi anlaşılabilir terimlerinin kullanılmasını önerir. Tam anlaşılabilirlik, sözcüksel unsurların ikisi de gerçek anlamını barındırırlar ve açık bir yapıdadırlar, serbest birleşmeler gibi. Kısmi anlaşılabilirlik ise sınırlı eşdizimler için geçerlidir ve birleşmeyi oluşturan isim unsuru gerçek anlamını korurken fiil unsuru isme bağlı olarak özelleşmiş, mecazlaşmış bir anlam kazanmaya başlar.

İsim+fiil kuruluşundaki sınırlı eşdizimlere bakıldığında isim unsurunun özerk bir yapıda iken fiil unsurunun ise bu özerk isme bağlı olarak özelleşmiş ya da mecazi bir anlam kazandığı görülür. Örneğin, *askere göndermek, af dilemek, belirti göstermek* sınırlı eşdizimlerinde isim unsurları olan *asker, af* ve *belirti* sözcükleri özerk yapılarıyla birleşimde yer alırken fiil unsurları bu isimlere özgü olarak özel bir anlam taşırlar. Bu özelleşmiş anlam sınırlı eşdizimleri serbest birleşmelerden ayırır. Parçaların anlamı bütüne katkı sağladığı için tam bir kapalılık gösteren deyimlerden farklılaşan sınırlı eşdizimler, yarı açık sözcük birleşmeleri olarak kabul edilir. Özellikle yalın deyimlerin anlamı bileşenlerinin anlamından elde edilemediği için sınırlı eşdizimler ve serbest birleşmelerden rahatlıkla ayrılır.

1.4.4 Değiştirilebilirlik

Serbest birleşmeler ile sınırlı eşdizimleri ayırmada kullanılan en önemli ölçüt, değiştirilebilirliktir. Doğan(2016), değiştirilebilirlik ölçütünün, sözcük birleşimlerinde bileşenlerden en az birinin diğerinin anlamını değiştirmeden farklı sözcüklerle olası sınırlılıklarını ifade ettiğini söyler. Serbest birleşmeler değiştirilebilirlik ölçütüne izin verirken sınırlı eşdizimler anlamsal bir farklılaşma olmasa bile keyfi bir şekilde değiştirilebilirliği kısıtlar. Örneğin *acısını dindirmek* eşdiziminin fiil unsuru *hafifletmek, sağıltmak* fiilleriyle yakın anlamlı olsa da eşdizim değiştirimi keyfi olarak kısıtlar. Değiştirim kısıtlılıkları farklı görünümelerde ortaya çıkabilir. Bazı eşdizimlerin

hem isim hem de fiil unsuruna değiştirim imkânı verirken bazı eşdizimler birleşimi oluşturan unsurlardan sadece birine bu imkânı vermektedir. Bu durum eşdizimleri hem kendi içinde birbirinden ayırır hem de eşdizimleri birleşik sözcüklerden ayırır.

Deyimler bu ölçüte göre değerlendirildiğinde parçaların hiçbiri yakın veya eş anlamı ile değiştirime müsaade etmez. Dolayısı ile kısıtlı olarak bile olsa değiştirim imkânı sağlayan sınırlı eşdizimleri deyimlerden ayırmada etkili bir yöntemdir. Serbest birleşmeler iki yönlü olarak değiştirilebilirlik gösterirler. Bu sebeple bu kategorideki eşdizimler için bazı dil bilimciler *serbest birleşme* terimini kullanırken bazıları ise *açık eşdizim* terimini kullanmaktadır. Değiştirilebilirlik lt üzerinden yapılan bu ayrıma göre bağlam odaklı olarak unsurlar sınırlılık arz ediyorsa *açık eşdizim*dir. Açık eşdizimleri serbest birleşmelerden ayıran ölçüt genelleşmedir ve bu eşdizimler ileriki aşamada sınırlı eşdizim olmaya en yakın sözcük birleşmeleridir.

Sınırlı değiştirim olasılıkları ile sınırlı eşdizimler arasında çok yakın bir ilişki vardır. Sınırlı eşdizim, kendisini oluşturan unsurlardan birinin özelleşmiş anlam kazanarak keyfi olarak sınırlı değiştirim imkânı veren eşdizimlerdir. Bu sebeple eşdizimleri kendi içinde birbirinden ayırmak için *değiştirilebilirlik* kullanışlı bir ölçüttür.

Burada eşdizimin yönü de önem arz etmektedir. Bu çalışmada isim+fiil= isim→fiil yönünde bir çalışma yapılmıştır. Türkçede isim+fiil birleşmelerinin bileşenlerinin değiştirim yönü ve sınırlılığı açısından farklı değiştirim düzeylerinin olduğu ileri sürülebilir.(Doğan, 2016:129) Bu değiştirim düzeyleri şunlardır:

a) Hem fiil hem de isim unsurunun kısıtlılığının olmadığı, değiştirimin iki yönlü gerçekleşebildiği birleşmeler: eve/ avmye/garaja/ vs. + gitmek/ varmak/ ulaşmak/ yaklaşmak/ hareket etmek/ yürümek vs.

b) Eş ya da yakın anlamlı sınırlı bir fiil setinin anlam bilimsel bir isim grubuyla kısıtlandığı, değiştirimin çoğunlukla tek yönlü gerçekleştiği birleşmeler: ilgi/alaka/yakınlık duymak.

c) Eş ya da yakın anlamlı sınırlı fiil setinin yine sınırlı bir isim setiyle belirli ölçüde kısıtlandığı, değiştirimin iki yönlü olduğu birleşmeler: buhran/ bunalım + geçirmek/ yaşamak.

d) Fiilin tümüyle kısıtlandığı, isim unsurunun ise sınırlı bir isim setiyle değiştiriminin olduğu, değiştirimin tek yönlü gerçekleştiği birleşmeler: gözlerini/ bakışlarını + kaçırmak.

e) İsmın tümüyle kısıtlandığı, fiil unsurunun ise eş ya da yakın anlamlı bir fiil setiyle değiştiriminin olduğu, değiştirimin tek yönlü gerçekleştiği birleşmeler: aklını/ *fikrini/ + yitirmek/ kaçırmak/ kaybetmek.

f) Hem ismin hem de fiilin tümüyle kısıtlandığı, dolayısıyla değiştirimin hiçbir şekilde mümkün olmadığı birleşmeler: hüküm giymek, çözüm üretmek, coşku duymak.

İsim+fiil= isim→fiil yönlü sınırlı eşdizimleri incelediğimiz bu tezde değiştirim ölçütü ile birlikte özelleşmiş anlam dikkate alınarak bir betimleme yapılmaya çalışılmıştır. İsimler fiilere ad durum ekleri ile bağlanabildiği için cümle içerisinde işlevsel olarak daha kullanışlı yapılar sunarlar. Bu yönüyle eşdizim kalıpları içinde kapsamı en geniş olan yapıdır. Özellikle dil bilgisel eşdizimlerin de işaretlendiği bu çalışmada değiştirilebilirlik ölçütü eşdizimleri tespit etmede çok kullanışlı olmuştur. Yukarıda dil bilgisel eşdizimlilik kavramı açıklanırken biçimbirimsel yapıların değiştirime duyarlı oldukları ve sınırlılık gösterdikleri belirtilmiştir.

1.4.5 Anlamsal Birlik ve Güdüleme

Anlamsal birlik (semantic unity) sözcük birleşmelerini ayırt etmek için Howarth'ın (1996) anlamsal açıklık/kapalılıktan ayrı olarak kullandığı anlamsal ölçütlerden biridir (Akt. Doğan, 2016:130). Anlamsal birlik ve güdüleme deyimlerin özellikleridir. Bu yönüyle eşdizimleri değişmeceli deyimlerden ve yalın deyimlerden ayırt etmek için kullanılabilecek güçlü bir ölçüttür.

Eşdizimi oluşturan unsurların analiz edilebilir olması, eşdizimlerin bileşenlerinin anlamlarının bütünün anlamına da katkı sağlaması onların açık yapılar olduğunu gösterir. Anlamsal birlik, bir sözcüksel birleşime tek bir sözcük görünümü sağlar. Bu yönüyle deyimler analiz edilemeyen anlamsal olarak birlik gösteren bütüncül bir yapıdadırlar. Değişmeceli deyimler anlamsal birlik gösterirler ancak aynı zamanda birleşenlerinin gerçek anlamlarından hareketle sözlüksel anlama ulaşılabilen birleşmelerdir. Anlamsal birlik göstermelerine rağmen değişmeceli deyimlerin bu özelliği onları eşdizimlere yaklaştırır.

Yalın deyimlerle değişmeceli deyimleri birbirinden ayıran ölçüt, *güdülemedir*. Güdüleme bir konuşur ya da dinleyicinin bir deyimini ifade ettiği sözlüksel anlamın kaynağını anlayabilme yeteneğidir (Howarth'tan Akt. Doğan:2016:132). Güdüleme yaşantılara, kültürel birikime, yaşa vs. göre değişebilir. Bu da değişmeceli deyimler ile yalın deyimler arasındaki farkın kişisel yani öznel olduğunu gösterir. Eşdizimleri deyimlerden ayırabilmesi bakımından anlamsal birlik ve güdüleme önemli bir ölçüttür.

1.5 Sözlüksel Eşdizim Türleri

Yukarıda bahsedilen eşdizimleri ayırt edici ölçütler anlam temelli yaklaşımın birleşik unsurları birbirinden ayırt etmek için ortaya koyduğu ölçütlerdir. Bu ölçütlere göre sözcük birleşmeleri beş grupta değerlendirilmiştir.

1.5.1 Serbest Birleşmeler

Yeni oluşumlarla sıradan birleşmeleri içine alan bu grup birleşmeler sözlükselleşme aşamasının ileriki boyutunda eşdizim olmaya aday yapılardır. Serbest eşdizimler derlemde sıklıkları sayısal olarak yüksek olan birleşimlerdir. Bunun sebebi günlük hayatta ifade ettikleri durumların fazla olmasıdır. Henüz genelleşmemiş olan serbest birleşmeler dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmiş iki unsurunun da özerk olarak değiştirime müsaade ettiği anlamsal açıdan açık birleşmelerdir.

1.5.2 Bağlamsal Eşdizimler

Bağlamsal eşdizimlilik iyi bir dil bilgisel biçimlenmişlik gösteren genelleşmiş birleşmeler olup sınırlı eşdizim olma yolunda güçlü aday birleşmelerdir. Fiil unsurunun özelleşmesi için dilbilgisel, mecaz ve teknik anlamda kullanılması gerekir. Günlük hayatta oluşan teknik anlamlar da barındıran bağlamsal eşdizimler, bağlam odaklı özel bir anlamı olmasının yanı sıra gerçek anlamı ile de var olabilen serbest birleşmeler ile sınırlı eşdizimler arasında yer alan sözcük birleşmeleridir. Dil bilgisel açıdan iyi bir biçimlenmişlik gösteren genelleşmiş yapılardır.

1.5.3 Sınırlı Eşdizimler

Sınırlı eşdizimler, dil bilgisel açıdan iyi biçimlenmişlik sergileyen, bileşenlerin analiz edilebilirliğinden ötürü anlamsal açıklık gösteren, bileşenlerin birinin gerçek anlam diğerinin ise özelleşmiş anlam taşıdığı, keyfi bir değiştirim sınırlılığı gösteren anlamsal birlik taşımayan, genelleşmiş yapılardır.

Bir birleşmenin sınırlı eşdizim olabilmesi için ya unsurlarından birinin anlam özelleşmesi yaşaması gerekir ya da değiştirim sınırlılığı taşıması. İsim+ fiil yapısındaki eşdizimlerde isim unsuru özerk bir yapıda iken fiil unsuru isim unsuruna bağlı olarak özel bir anlam taşır ve keyfi olarak değiştirime kapalı bir yapısı vardır. Bağlamsal eşdizimler durum bağlamlı olmalarından ötürü değiştirim kısıtlılığı gösterirken sınırlı eşdizimlerde böyle bir durum yoktur. Sınırlı eşdizimlerin sınırlılıkları anlamsal ilişkilerinden ve sözlüksel bağlamından kaynaklanmaktadır.

1.5.4 Değişmeceli Deyimler

Sınırlı eşdizimlerin sahip olduğu tüm özellikleri taşıyan değişmeceli deyimler, anlamsal birlik sergileyen yapıları ve iki yönlü olarak bileşenlerin özelleşmiş anlam kazanarak katı değiştirim imkânı sunması ile sınırlı eşdizimlerden ayrılırlar. Ancak analiz edilebilir oluşları onları sınırlı eşdizimlere yaklaştırırken bu yönü ile yalın deyimlerden ayrılırlar.

1.5.5 Yalın Deyimler

Değişmeceli deyimlerden analiz edilemezlik yönü ile ayrılan yalın deyimler, deyimleşme ölçeğinin en sonunda yer alırlar.

Yalın deyimleri, değişmeceli deyimlerden ve eşdizimsel yapılardan ayırmanın iki temel ölçütü vardır. Birincisi, unsurlarının değiştirimi kesinlikle mümkün değildir, ikincisi ise bunlar gerçek, güncel anlamlarını koruyamayan mecazi anlama sahip sözcük birleşmeleridir (Kumanlı, 2016:77-78).

Katı bir şekilde değiştirim sınırlılığı bulunan yalın deyimler en kapalı sözcük birleşmeleridir. Güdüleme özelliği ile değişmeceli deyimlerden ayrılırlar. Yalın deyimler konuşurun anlamın kaynağını anlayabilmesine izin vermeyen kapalı, kalıplaşmış sözlük birimleridir.

1.6 Eşdizimlerin Kalıplaşmış Sözcük Birleşmeleri ile Olan İlişkisi

Bir dilde sözcük adı verilen ögelerle birlikte deyimleri, atasözlerini, terimleri, insanlar arasındaki iletişimde kullanılan *güle güle*, *geçmiş olsun*, *kolay gelsin* gibi kalıp sözleri, “gölge etme, başka ihsan istemem gibi kalıplaşmış sözleri içine almaktadır (Aksan, 2010:114-115). Türkçenin söz varlığını oluşturan deyim, atasözü, ikileme, birleşik sözcük ve kalıp sözler üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda bu sözcük birleşmelerinin tanımı, tasnifi yapılsa da bu sözcük

birleşmelerini tümüyle birbirinden ayırt edecek betimlemelerin yapılmadığı görülmektedir. Türkolojide deyim konusunda yazılan eserlerde kalıplaşmış kelime grupları dil biliminin bir kolu olarak etraflıca araştırılmış ve beraberinde pek çok yeni fikirleri de getirmiştir. Ancak, Türk deyim biliminde de diğer dillerde olduğu gibi, kalıplaşmış kelime grupları hakkındaki kavramın kendisinde bile henüz net bir sonuca varabilmiş değildir (Kuanyshebek, 2017:112). Bir sözcük birleşmesinin deyim mi atasözü mü, birleşik sözcük mü olduğu konusunda ikilemler yaşanmaktadır. Sözcük birleşmeleri üzerine çalışmaların yapıldığı kaynaklarda deyim, atasözü, birleşik sözcük, ikileme ve kalıp söz arasında birbirine benzer teorik birtakım ayrımlar yapılsa da teorik ayrımların sözcük birleşmelerini gerçek anlamda ayırtmadığı; deyim, atasözü, birleşik sözcük, ikileme ve kalıp sözlerle ilgili verilen örneklerde tam bir kargaşanın olduğu, örneklerin yapılan tanımlarla çeliştiği dikkati çekmektedir (Doğan, 2016:43).

Eşdizimler, bu çelişkili tanımlamalardan dolayı Türkçenin söz varlığı içerisinde sayısal olarak büyük bir çoğunluk sağlamasına rağmen dil içerisinde yeri betimlenmediği gibi özellikle fiisel eşdizimlerin deyimler ve birleşik sözcüklerle karıştırıldığı hatta varlıklarına hiç yer verilmeyerek bu iki türün içinde değerlendirildiği görülmektedir. İsim+fiil kalıbındaki sınırlı eşdizimlerin tespit edildiği bu çalışmada diğer sözcük birleşmelerinin eşdizimler ile farkları da gözetilerek ifade edilmesi eşdizimleri bu birleşmeler arasında daha görünür kılmak adına önemlidir.

1.6.1 Eşdizim ve Atasözü

Atasözleri, milletlerin uzun zaman diliminde yaşadıkları tecrübeleri veciz sözlerle ifade eden anonim olan kalıplaşmış kural mahiyetinde sözlerdir. İnsanoğlunun deneyimlerinden bilgeliğinden ve benzetme gücünden kaynaklanan atasözleri, çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelik sözlerdir (Aksan:2015:38).

Aksoy (1963), atasözleri kalıplaşmış (klişe haline gelmiş) sözlerdir. Her atasözü belli bir kalıp içinde belli sözcüklerle söylenmiş olan donmuş bir şekildir. Sözcükler değiştirilip yerlerine aynı anlamda da olsa başka sözcükler konulamayacağı gibi söz dizimin şekli de bozulamaz (Aksoy, 1963:132).

Daha birçok tanımı yapılan atasözü kısa ve özlü sözler olup uzunlukları bir iki cümleyi geçmez. Karakteristik özellikleri itibari ile deyimlerle karıştırılan atasözlerini deyimlerden ayıran özellik, atasözlerinin kural hüviyeti taşımalarıdır. Atasözleri yukarıda tanıtımda da bahsedildiği gibi yapısını oluşturan sözcüklerin başka sözcüklerle değiştirilmesine müsaade etmez ve tümlenemez yapıları vardır. Bu yönüyle eşdizimlerden ayrılırlar.

1.6.2 Eşdizim ve Deyim

Deyim, bir duyguyu bir düşünceyi bir durumu ifade etmek için yan anlam veya mecaz anlamda olmak üzere birden fazla dil unsurunun bir araya gelerek oluşturduğu kalıp sözlerdir. Türkçe Sözlükte *deyim genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan, kalıplaşmış anlatım, tabir*, şeklinde tanımlanır (Doğan, 2016:45). Bu tanıtımda yer alan özellikler sadece deyimlerin özelliği olmayıp diğer sözcük birleşmelerinin de ortak özelliğidir. Deyimlerin amacı bir kavramı özel bir kalıp içinde ya da çekici hoş bir anlatımla belirtmektir (Aksan, 1995:14). Söz varlığı içinde atasözleri ile deyimler anonim olmaları, kültürü yansıtmaları, atasözleri gibi yapısını oluşturan sözcükbirimlerin değiştirilmesine müsaade etmemesi, bazı deyimlerin cümle kuruluşunda olması gibi özellikler bu iki kalıplaşmış türün çoğu zaman birbirine karıştırılmasına yol açmıştır. Deyimler, atasözleri gibi çekimlenmiş dil unsurlarıyla bitmiş cümle olmaktan ziyade tam yargı bildirmeyen yan cümlecikler şeklindedir (Demirci, 2015:232). Ancak cümle şeklinde olan deyimler de vardır bu sebeple bu tarz cümle kuruluşunda olan deyimlerle atasözleri birbirine karıştırılmaktadır. Dikkat edildiğinde biçim benzerliğinden öteye geçmeyen bu durum kavram ayrılığı ile çözülür. Çünkü deyimler cümle kuruluşunda olsa bile bir yargı bir kural bildirmezler.

Türkoloji’de 50’li yıllardan sonra deyimlerin dil bilimi içerisinde ayrı bir disiplin olarak kabul edilmesine yönelik çalışmalar yürütülmeye başlanmıştır. Çünkü deyimler, gerek kalıplaşmış kelime grupları hâlinde kullanılmaları gerekse sabit yapıları karakter taşımaları sebebiyle anlam bütünlüğüne sahip olmaları dolayısıyla dil biliminin ayrı bir kolunu oluşturur (Kuanyshebek, 2017:109). Deyimler, anlamlarının kendilerini oluşturan parçaların analizi ile elde edilemediği anlamsal birlik gösteren üst düzey kalıplaşmış ifadelerdir. Yapıları dolayısı ile değişmeceli deyimler ve yalın deyimler olarak ayırdığımız deyimler eşdizimlerin deyimleşme sürecindeki bir sonraki ve daha sonraki adımlarıdır. Çünkü zamanla ortaya çıkan yeni öğeler genelleşerek anlam özelleşmesi ile eşdizim olurken eşdizimler de zamanla anlamsal

birlik göstererek sözcük değiştiriminin tamamen kısıtlandığı deyim görünümündeki yapılara dönüşebilir. Eşdizimlerle deyimleri birbirinden ayıran iki temel ölçüt vardır: Tümlenemezlik ve değiştirim kısıtlılığı. Örneğin *yelkenleri suya indirmek* deyiminde ne *yelken* ne *su* ne de *indirmek* sözcük birimleri yan veya eş anlamlı da olsa hiçbir sözcükle değiştirilemez. **Yelkenleri suya/denize indirmek*. Burada deyimi oluşturan sözcükler mecaz anlamlıdır ve kapalı bir yapı gösterir. Bu deyim kendi içinde *pes etmek* anlamında kullanılan yalın deyimdir çünkü değişmeceli deyimler analiz edilebilir bir yapı gösterir. *Çizgide ilerlemek* eşdizimine aynı açıdan bakıldığında, *çizgi* ismi gerçek anlamı ile birleşmede yer alırken *ilerlemek* fiili *çizgi* ismine bağlı olarak özelleşmiş bir anlam taşımaktadır. Ve bu anlam bu birleşime özgüdür. **Çizgide ilerlemek/yürümek* şeklinde kısıtlı olarak da olsa bir değiştirim imkânı sunmaktadır ki isim +fiil yapıllı eşdizimlerde iki unsur da keyfi olarak değiştirim yapabilir.

1.6.3 Eşdizim ve Birleşik Sözcük

Dilde en yaygın kelime türetme yollarından biri de birleştirmedir. İsim+isim, isim+fiil, sıfat+isim vs şeklinde birçok birleştirme türü vardır. Bir dilin kelime ihtiyacını karşılamak için iki sözcüksel unsurun bir araya gelmesi ile birleşik sözcük oluşur. Burada bir ayırım noktası vardır ki iki sözcüğün bir araya gelmesi birleşik sözcük iken bir ek ve bir sözcüğün bir araya gelmesi birleştirmedir (Demirci, 2015:163). Birleşik sözcük kendi içinde ikiye ayrılır: 1-Bileşenlerinin gerçek anlamlarını koruduğu birleşik sözcükler, 2-Birleşimi oluşturan sözcüklerin bir ya da ikisinin anlam değişmesi yaşadığı birleşik sözcükler (Doğan, 2016).

Birleşik sözcükler kalıplaşmış söz öbekleridir. Tek bir kavrama karşılık gelerek yeni bir anlam oluşturan ve tek bir sözcükmüş gibi işlev gören sözcük birleşmeleridir. Birleşik sözcükle eşdizimi karşılaştırdığımızda, birleşik sözcüğü oluşturan unsurların biri anlam olarak değişmiştir ve analiz edilemez yapısı vardır, anlamsal kapalılık gösterir (*aslanağzı, kuşburnu, bilgisayar vs.). Ancak bu durum bütün birleşik sözcükler için geçerli değildir. Eşdizimler analiz edilebilir bir yapıya sahiptirler, anlamsal açıklık gösterirler. Örneğin, *doyuma ulaşmak*, *düşünce üretmek*, *cesaret sergilemek*, *çıkart sağlamak*, *gibi*. Birleşik sözcükler tek bir sözcük muamelesi görürken eşdizimlerin kalıplaşma seviyesi o kadar yüksek değildir. Çoğu zaman isim + fiil kuruluşunda olan eşdizimlere birleşik fiil muamelesi yapılmıştır. Ancak bakıldığında eşdizimler birleşik fiillerden ayrı kendine özgü özellikleri olan sözcük birleşmeleridir.

1.6.4 Eşdizim ve Kalıp Sözler

Kalıp sözler belli bir bağlamda belli bir amaca hizmete eden kalıplaşmış yapılardır. Türkçenin söz varlığı içerisinde bu kalıp sözler sıklıkla kullanılmaktadır. Bu yaygınlık, kalıplaşmış öğelerin sözlü ve yazılı iletişim sırasında çok fazla çaba gerektirmeden, kısa zamanda söylenip anlaşılabilmesinden kaynaklanmaktadır (Wray 2002; 18 akt. Gökdıy, 2008:90). Farklı ölçütlere dayanılarak kalıp sözler, *ilişki sözleri* ve *kültür birim* olarak tanımlanmıştır. Demirci (2015), Kalıp sözler deyim ve atasözlerine benzemelerine rağmen onlardan çok bariz özelliklerle ayrılarak bir alt tür oluşturan kelime gruplarıdır. *Allaha emanet, güle güle, hoş geldin, iyi yolculuklar, Allah analı babalı büyütsün, kendine iyi bak, Allah akıl versin*, vs. şeklinde pek çok kalıp söz vardır. Bu örneklere bakıldığında direk göze çarpan kelime grubunu düşündüğümüzde aklımızda bir bağlamın canlanmasıdır. *Güle güle* ya da *iyi yolculuklar* derken aklımızda bir yolcu etme sahnesinin belirmesi ya da *Allah analı babalı büyütsün* derken yeni doğan bir çocuk ziyareti gibi.

Peki, eşdizimlerle kalıp sözlerin farkı nedir? Birleşik sözcükler tek bir sözcükten de oluşabilirler(*merhaba*). Ancak eşdizimler en az iki sözcüğün bir araya gelmesi ile oluşan sözcük birleşmeleridir (*çöp toplamak, çözüm üretmek, çözüm sağlamak* vs). Kalıp sözler kullanıma hazır kelime bloklarıdır. Dolayısı ile değiştirime kapalıdır. Eşdizimler öğelerinden biri ya da ikisinin değiştirimine kısıtlı olarak izin verir. Örneğin, *ilgi/alaka/yakınlık + duymak*.

1.6.5 Eşdizim ve İkileme

Türk Dil Kurumu, ikilemeyi anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması şeklinde tanımlamıştır. Yan yana gelen kelimeler kurdukları kalıplaşma bağı ile sabit değiştiremez bir yapı gösterirler. İkilemeyi kuran sözcüklerin genel özelliklerinin başında ses benzerliği daha doğrusu ses uygunluğu, ses güzelliği, gelir. Ses benzerliği, anlatım zorunluğu ile birlikte ikilemeyi kuran en büyük etkendir (Hatipoğlu, 1981:13). İkilemelerin bazıları gerçek anlamda kullanılırken bazıları eş ya da yan anlamları ile kullanılmakla birlikte mecazi anlam barındıran biçimleri de vardır. Farklı sözcük türlerinin yan yana geliş ile de oluşan ikilemelerin bu özellikleri atasözü, deyim ve kalıp sözler için de geçerlidir. İkilemelerden biri anlamsız diğeri yarı anlamlı (*eğri büğrü, eski püskü, ufak tefek*) ve

her iki unsuru da yarı anlamlı (*kıvır zıvır, ıcığını cıcığını, yalap şalap*) bileşenleri yarı anlamlı ya da anlamsız oluşları ile diğer sözcük birleşmelerinden ayrılabilceğı söylenebilir. Ancak çoğı ikileme için ayırt edici bir hususiyetin ortaya konduğı söylenemez (Doğın, 2016:56).

Atasözleri, deyimler ve kalıp sözlerle belli ölçüde aynı özellikleri gösteren ikilemelerin kalıplaşma dereceleri, değıştirim sınırlılıkları ve anlamsız kelimelerle de kurulabilir oluşu eşdizimlerden farkını oluşturur. Eşdizimler iki sözcüksel unsuru da anlamsal değeri taşıyan sözcük birimleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE İSİMLERİN (A-H) FİİLLERLE KURDUĞU EŞDİZİMLER

ABDEST *isim*

~{i} **bozulmak**• Sorumlu kişinin inancına göre bir erkek, bir kadının elini sıkarsa abdesti bozulurmuş, zina etmiş olurmuş.

~**almak**• İkisi de ağlaya ağlaya abdest aldılar.

ABİDE *isim*

~ **dikmek**• Bence bir âbide dikmeli şehrin ortasına.

ABLUKA *isim*

~(y)a **almak**• Zam sağanağı dövizde yapılan devalüasyonla birlikte sırasıyla petrol ürünlerine, elektrik, telefon ve Tekel ürünlerine gelmesinin ardından yayılan zam dalgası temel tüketim mallarını adeta ablukaya aldı.

~(y)ı **kırmak**• Rusya, Batı'da pazarlar bulup ABD'nin ekonomik ablukasını kırmayı amaçlamakta iken ABD'nin baskısına rağmen Batı Avrupa ülkelerinde doğal gaz pazarı bulmuştur.

~(y)ı **aşmak**• Çevredeki tüm köyler ve yollar tutuldu, ama militanlar ablukayı aşıp kaçmayı başardılar.

ACEMİLİK *isim*

~**çekmek**• Hiç acemilik çekmeden yüklendikçe yüklendim pedala.

ACELE *isim*

~(y)e **gelmek**• Böyle olmadı her şey çok aceleye geldi, diyordu annem.

ACI *isim*

~**çekmek**• "Herkes hayatını hızlı bir gidişe kaptırmış, her şeyi gelecekte bekleyerek, şimdiki zamandan hoşnutsuzluk duyarak acı çekiyor.

~**duymak**• Kral, yüreğine hançer saplanmış gibi acı duydu.

~**vermek**• Savaşın iyi bir şey olmadığını, en azından çocuklara yalnızca acı verdiğini biliyordu.

~**dinmek**• Herkes bu sesi, yüreğindeki acıyı dindirmek için teselli gibi dinliyordu.

~**yaşamak**• Bir yandan bu insanlara aynı acıları yaşıyor olmak beni üzüyordu ama diğer yandan da evet görsünler biz bunu yaşadık demek istiyordum.

ACİZLİK isim

(...)**~{i}nden kaynaklanmak**• Günah işlemek ise insanın acizliğinden kaynaklanır.

AÇIK isim

~**vermek**• Bu iki hareketin sonucu olarak açık veren ülke diğer ülkelere nazaran ucuzlamış olacağından, ihracatı artıp ithalatı azalacak ve böylece tekrar dengesine kavuşacaktır.

~**a çıkmak**• Bu işlem sonucu, kâğıdın üzerine yazılmış ancak normalde görülemeyen yazılar açığa çıkar.

~**a vurmak**• Ancak 1944 yılında tutuklanmasından kısa bir süre önce Atsız'ın ırkçı-turancı grubuna katılarak gerçek yüzünü açığa vurur.

~**a almak**• Gerçi şimdi o ajan polis açığa alındı.

~**ı kapatmak**• Bunu da atlatırız" diyerek azmetmek ve maddi açığı kapatmak gerekir.

AÇIKLAMA isim

~**gelmek**• Konuyla ilgili çok geç saatlerde açıklama geldi.

~**vermek**• Bir açıklama vermesi bekleniyor.

AÇIKLIK isim

~**kazanmak**• Çok şükür konu açıklık kazandı sonunda.

~**a kavuşmak**• barış planı açıklığa kavuşmadan anlaşma olamayacağını söyledi.

AÇLIK isim

~**çekmek**• Para bulunup, bu açık kapatılamazsa; dünyanın dört bir yanında açlık çeken insanlar ölümle burun buruna gelecek.

~{1}(n)ı **bastırmak**• Bu kavrulmuş baklayı ceplerine doldurur, gün boyu, ağızlarına atıp emerek, açlıklarını bastırırlarmış.

~**hissetmek**• Bu dünyada hiçbir çocuk açlık hissetmesin! diye bağıırıyordu.

AÇMAZ isim

~**a düşmek**• İşin sonu öyle karanlık ki çaresizlik içinde bir açmaza düşüverdik.

~**a sürüklemek**• Bizi açmaza sürükleyebilirsin.

AD isim

~**takmak**• Bana, "muhallesi çocuğu" adını takmışlardı.

(...)-{1} **geçmek**• Tahsin Şahinkaya'nın İstanbul Emniyet Müdür Muavini Mehmet Ağar ile yakın irtibatı olup, Mehmet Ağar adı geçen Terzi-Elbise temizliği dâhil her nevi özel işiyle uğraşmaktadır.

(...)-{1}(n) **a sığınmak**• Bütün fenalıkları O'nun adına sığınarak yapıyorlar.

~**vermek**• Bu karışma Kalsin adı verilmektedir.

~**taşımak**• Birlik hazinesi "Hellenatomies" adını taşıyan 10 Atinalı maliye memuru tarafından idare edilmiştir.

~**almak**• Çevre Hareketi Avukatları adını aldık.

~**değiştirmek**• Siyasi nitelik taşıdığı gerekçesiyle adını değiştirmek için mahkemeye başvurdu.

(...)-{1}(n) **anmak**• Adını anmak dahi istemiyordu.

ADALET isim

~**dağıtmak**• Şimdi siz adalet dağıtan bir müessese olarak, aslında bu camia için de değil, kendi içinizde de adil olmanız lazım.

(...)-{i}(n) **e sığınmak**• Divanın adaletine sığınıyorum.

ADAM isim

~**olmak**• Bizde zaten bilim olmuyor, biz adam olmayız...

~**vurmak**• "Cinayet..." "Adam vuran" mahkûm kendince "suçlu" değildir.

Araya ~koymak• Naci araya adam koyup halletmiş işini.

~a sarkmak• Otobüste yanında oturan adama sarkıyordu.

~kaçırmak• Faili meçhul adam kaçırma olayları bitmiyordu.

ADAY isim

~göstermek• Ne var ki Cengiz Tuncer, kendini aday gösterdi

~çıkma• Sol partiden iddialı adaylar çıkmış.

ADET isim

~görmek• Ağır fiziksel aktivitenin adet görmeyi geciktireceği ve dolayısıyla meme kanseri riskini düşüreceği öne sürülmektedir.

~olmak• Sağ elini saygıda kusur etmesin diye, Amerikalılarda milli marş çalınırken âdet olduğu gibi yüreğinin üstüne koydu.

~söktürmek• İdrar ve adet söktürür.

ADIM isim

~atmak• Ankara ise buna karşı hafta içinde yeni bir adım attı.

ADRES isim

~değiştirmek• Adresini değiştirdikten sonra kimseye de vermemiş.

~vermek• Adresi verdim.

~yazmak• Çıkmadan adres yazdırmak gerekiyormuş.

AF isim

~buyurmak• Af buyurun, beklettim galiba.

~dilemek• Onunla görüşmek ve af dilemek istiyorum, bu doğru.

~çıkma• "Bu yasama yılında mutlaka af çıkacak" diyor.

~istemek• Çocuğunu kollarından tutarak havaya kaldırdı, kızının siyah kirpikleri arasından yüzüne bakan eski karısından af ister gibi, Pakize'nin ellerini öptü.

Özel ~ getirmek• İdam cezası müebbede çevrilerek Öcalan'a özel af getirildiğini de ileri süren Köse'nin konuşması, MHP'lilerce zaman zaman ayakta alkışlandı.

~**dilenmek**• Asla kimseden af dilenmiyorum, eğer siz de benim diğer bankerlerle, eşit olmam gerektiğini düşünüyorsanız, beni buradan çıkartın.

~**a uğramak**• Her yıl yeniden affa uğrarken devlet sanatçısı unvanı almış Gazanfer Özcan, vergi borçları yüzünden zor günler yaşamaya devam ediyor.

(...~{1}(n)**a sığınmak**• Adı geçen şirketlerin ve şahısların da affına sığınıyorum.

AFERİN isim

~**almak**• Bu davranışla benden bir aferin alırsın.

AFİŞ isim

~**hazırlamak**• Zaten Ak Parti böyle bir afiş hazırlayıp, bu kesimden birinin görselini koyduktan sonra da altına, "Ak Parti benim sorunumu çözemedi" sloganını yazacak kadar saf değiştirdi.

~**asmak**• Aralarında bir forum düzenlediler ve bize hakaret anlamına gelen bir afiş astılar.

~**basmak**• Afiş basıyoruz.

AĞ isim

~**kurmak**• USB ya da kablosuz Bir ağ kurmaya karar vermeden önce tam olarak ne yapmak istediğinize karar vermek çok önemli.

~**örmek**• Yazık çocuğun başına ne ağlar örmüş.

AĞIR isim

~**dan almak**• İşi ağırdan alıyor.

~**basmak**• Büyük kardeşin sevgisi her zaman ağır basardı.

AĞIRLIK isim

~**vermek**• Üstelik sağ iktidarların yarattıkları, popüler kapitalizm salt bölüşüme ağırlık veren bir yönelimi devre dışı bırakmıştır.

~**kazanmak**• Reklamın ağırlık kazandığı bir toplulukta, bağımlılık ve yaşam üstü bir şeye mahkûm olmak

~**kaybetmek**• süt emmede azalma ve gittikçe artan bir ağırlık kaybı vardır

~**taşımak**• Gazete eklerine verilen reklamlarda ise hizmetlerin daha çok ağırlık taşıdığı görülmektedir.

~**[ı](n)ı korumak**• Baba her zaman evdeki ağırlığını korumalıdır.

AĞIT isim

~**yakmak**• abam beni yanına alır, kendi kullandığı ciple köylere götürürdü. O uzak köylerde kadınlar ağıt yakar, erkekler Barak ağzıyla ancak cazla kıyaslanabilecek güzellikte türküler söylerlerdi.

~**söylemek**• "İlk olarak bana ağları, sonra oltaları, zıpkınları, zokaları, inceleri göstermiştin." Hep acı acı gülererek, bir ağıt söyler gibi konuşuyordu.

AĞIZ isim

~**açmak**• tabii gelecekler; gelmeselerdi o zaman da nah bu kadar ağız açacaktın!

(...)**~{ı}(n)a atmak**• kopardığı bir parçayı hemen ağzına attı.

~**{ı}(n)a gelmek**• Ağzına geleni söylemesi hiç hoş olmadı.

~**değiştirmek**• Gittiği yere göre ağız değiştirdi.

(...)**~{ı}(n)ı aramak**• Kenan ağzımı aramak için beni çağırdı ama ben konu ile ilgili tek kelime dahi etmedim.

(...)**~{ı}(n)ı bağlamak**• Ağzını bağlayın sesi çıkmazın!

AĞRI isim

~**{ları}(n)ı dindirmek**• Böbrek ağrılarını dindirir.

~**şiddetlenmek**• Yaşanan olumsuzluklar bu ağrının şiddetlenmesine sebep olur.

~**duymak**• Hasta daha hafif eforlarda hattâ istirahatte ağrı duymaya başlar.

AHBAPLIK isim

~**kurmak**• ahbaplık kurmaya çalıştık.

AHENK isim

~**katmak**• Ortama başka bir renk ve ahenk katıyorlar.

~**tutturmak**• Normal tonda bir ahenk tutturmuştu

AH isim

(...)-{1} **tutmak**• Zavallının ahı tutacak seni,

~**çekmek**• O ah çektikçe benim içim yanar tutuşurdu.

AHİRET isim

~**e göçmek**• Bursa kadısı olarak kalsa ve ahirete göçse idi

~**e yanaşmak/yaklaşmak**• Dünyadan uzaklaşıyorlar, âhirete yanaşıyorlar.

AHİT isim

~**bozmak**• Bir ay barış ile geçer, muhakkak ikinci ayda biri diğerine saldırır, ahit bozulur...

AHKÂM isim

~**kesmek**• Karşımda ahkâm kesip durma icraat yap!

AHLAK isim

(...)-{1}{(n)} **bozmak**• Devletin gücü, nitelikli elemanların kaybı, sivil hizmet ahlakının bozulması, şiddet ve hukukdışılığın artışı ile daha da azalmaktadır.

AİLE isim

~**kurmak**• Yeni bir aile kurmak içindi bütün çabaları.

~**den gelmek**• Midhad Paşa'nın Yahudi bir aileden geldiği iddia edilmektedir.

AJANDA isim

~**tutmak**• Örneğin, bir ajanda tutuyorsunuz.

AKİBET isim

~**e uğramak**• Böyle bir akıbete uğrayacağını kimse bilemezdi.

AKIL isim

~**dan çıkar[ma]mak**• Patrikhane'nin bu tavrı hiç akıldan çıkarılmamalıdır.

~**da tutmak**• Biçimlendirmek ve bunu adıyla birlikte akılda tutmak, insan yeterliğinin gücü ötesindedir.

~**danışmak**• Hayır mı şer mi sana akıl danışmaya geldim ninem.

~**vermek**• Reklamcı siyasetçiye de akıl veren bir meslek adamıdır.

~**a gel[me]mek**• Özelleştirilsin mi özelleştirilmesin mi?" sorularının tartışıldığı şu günlerde bile akıllara gelmiyor.

~**durmak**• Akılları durduracak kadar mükemmel olan bu haritaları, Pîri Reis'in nasıl çizebildiği kesinlikle ortaya konamamıştır.

~**a dayanmak**• Akla dayanan dünya görüşü karşısında, akıl dışı dünya görüşü, insanlık tarihinin ilk çağlarından bu yana çatışa gelmiştir.

~**[ı](n)a takmak**• Kendi dekindine konuşarak giden adamı aklına taktı.

~**dan geçmek**• Öyle bir bakmıştı ki Elmas, Bayram hemen anlamıştı aklından geçenleri.

(...)-{ı} **durmak**• İnsanın akli durur yani; çivi makinelerinden kumaş çıkaracaklar...

(...)-{ı}(n) **a takılmak**• Ayşe'nin neden böyle yaptığı sorusu aklına takıldı.

~**sormak**• Babama bir akıl sormak bir akıl danışmak için gitmiştim ama beni başından savdı.

~**a düşmek**• Hasret mi? Uzaktaki bir akla düştü mü dur durabilirsen yerinde,

AKRABALIK isim

~**kurmak**• Akrabalık kurmak için evlilik şart mı?

AKREP isim

~**sokmak**• Yaşlı hademe hanımın okulun kömürlüğünde akrep sokması sonucu ölmesi ve şişko Bircan'dan dayak yiyişimdi.

AKSİLİK isim

~**çıkmaq**• Zira ola ki bir aksilik çıkarsa, mesela bir bacak kırılması bizi zorlar" dediler.

ALAKA isim

~**duymak**• Alaka duymadığı bir şeyi öğrenciler seve seve ve isteyerek öğrenememektedirler.

~**göstermek**• Sevgi duymadığı, alaka göstermediği ve el uzatmadığı mahzun bir öğrencisi kalmamalı yurttta ona göre.

İlgi /~**beklemek**• Eve dönüşte, senden ilgi alaka bekleyen bir kızın var.

~**toplamak**• Ancak, İmam-ı Muhammed'in görüşleri daha fazla itibar kazanmış, alâka toplamıştır.

~**kurmak**• Bir kumandanın emri altına girmekle arkadaşane bir alâka kurulacağı, bir memlekette beraber bulunmakla dostça bir münasebet hissedileceği belirtildikten sonra şu cümlelere yer veriliyor

~**kesmek**• Etraftaki her türlü şeyle alaka kesilir.

ALAN isim

~**açmak**• Bana bir alan açmazsanız nasıl gelişim gösterebilirim?

ALARM isim

~**vermek**• Havaalanında alarm verildi

~**a geçmek**• Kübalılar da alarma geçti.

~**çalmak**• Hırsızın şifreyi üst üste yanlış girmesi durumunda alarm çalmaya başlıyor.

ALAY isim

~**a almak**• Çok hassas oldukları için, alaya alınmaktan çok korkarlar.

~**etmek**• Arapça ve Farsça kelimeleri seçip şiir söyleyenlerle alay eder.

ALBENİ isim

~**s[i](n)e kapılmak**• Zamanın ve mekânın albenisine kapılmışım.

ALBÜM isim

~**çıkarmak**• Önce ünlü oldu, sonra albüm çıkardı.

~**e koymak**• Fotoğrafları albüme koymayı unutma.

~**yapmak**• Bir albüm yapmayı, on parçayı "bulabilme", "yan yana dizebilme" olarak algılayanların sayısı hâlâ çok fazla.

ALEYH isim

(...){i}(n)e çevirmek• Durumu kendi aleyhine çevirmekte üzerine yoktur.

(...){i}(n)e dönmek• İş nasıl olduysa benim aleyhime dönmüş.

(...){i}(n)e kullanmak• Belirleyici olan o son durum da Kamil'in aleyhine kullanılmıştı.

ALEV isim

~**almak**• Ev aniden alev almış,

ALINGANLIK isim

~**göstermek**• O anlamda onların bana laf söylemesine çok fazla alinganlık göstermiyorum.

ALIŞVERİŞ isim

~**e girmek**• Ürdün'ün İsrail ile hiçbir gerekçeyle böyle bir alışverişe giremeyeceği ifade edildi.

~**yapmak**• kimi zaman bir dükkânda alışveriş yaparken dikkâti çekmeden buluşuyordu.

ALIŞKANLIK isim

~**kazanmak**• Alışkanlık kazanmak için belli oranda tekrar gerekir.

ALKIŞ isim

~**kopmak**• Zorlu bir alkış koptu, dana arsaya girinceye kadar da kesilmedi.

~**almak**• Sarı Kırmızılı temsilcimiz, Avrupa arenasında ortaya koyduğu mücadele ve başarılı futboluyla büyük alkış aldı.

~**toplamak**• Yönetimin, verdiği rakamlar bazen büyük alkış topladı.

~**tutmak**• Kâselisler de fırsatı kaçırmayıp alkış tutuyor, övgü düzüyor.

~**patlamak**• Nefes nefese kalmış bir halde kapıdan girdiğim anda içeride müthiş bir alkış patladı.

~**ı basmak**• Bizim kız sahneye çıkar çıkmaz alkışı bastık, salon inim inledi.

~**vurmak**• Alkış vuranlar, aslında destekleme adı altında Türkiye'de KOBİ'lerin Avrupa Birliği'ne ve gelişmiş dünyaya göre nasıl ihmal edildiğini, nasıl engellendiğini, nasıl kandırıldığını bilmek, görmek, öğrenmek istemediler.

~**a boğmak**• Sosa'dan söz ederken salon alkışa boğuluyor.

ALKOL isim

~**almak**• Birden ortaya çıkan tehlikeli durumda alkol almış sürücü ya çok ani fren yapacak veya direksiyonu normalin çok üstünde döndürecektir.

~**ü bırakmak**• Alkolü bırakmak isteyen 32 yaşında bir bey gelmişti.

~**kullanmak**• Alkol kullanan biri değilim merak etmeyin.

ALT isim

~**değiştirmek**• Çcuğun altını değiştirdim,

ALTERNATİF isim

~**göstermek**• Ruhban Okulu meselesinin Kıbrıs'a alternatif gösterilmesine karşıyım.

ALTIN isim

~**bulmak**• Kolomb'un altın bulma hevesiyle Kızılderilileri katlettiği kıyılardan Avrupa'ya bakan heykelin meşalesi de ilk yıllarda altınla kaplıydı.

~**bozmak**• Altın bozdurmak için doğru zaman değil.

AMAÇ isim

~**[ı](n)ı aşmak**• Kanun amacını aştı.

~**taşımak**• Eğer grup politik bir amaç taşıyorsa, grup üyeleri bu amacı paylaşırlar.

Kar ~ı gütmek• Bu da en iyi, kâr amacı gütmeyen, ülke genelinde veya internette bir açık artırma pazarı yaratarak yapılabilir" deniyor.

~**a götürmek**• Bizi amaca götürecek her yolu denemeliyiz.

AMBARGO isim

~**kalkmak**• Böylece 1987 yılından beri Rum Kesimi'ne uygulanan ambargo kalkmıştı.

AMBULANS isim

~**aramak**• Kazayı görür görmez ambulansı aradım.

~**çağırma**• Ambulans çağırın! diye bir çıklık koptu birden herkes sokağa döküldü.

AMELİYAT isim

~**geçirmek**• Cerrahi Kliniğinde safra yolları ile ilgili bir ameliyat geçiren 86 hasta oluşturmuştur.

~**a almak**• Hasta, ameliyata alındı.

~**a girmek**• Bu arada eşim perişan olmuş, çünkü hekimler ameliyata girerken, "İki saat sürer" demişler.

ANAYASA isim

~**(y)ı çiğnemek**• Anayasayı çiğnemek olur böyle bir kararı uygulamak.

~**hazırlamak**• Yasama organı anayasa hazırlamak için toplandı.

ANESTEZİ isim

~**uygulamak**• Ameliyata alınan her hastaya ameliyat öncesi anestezi uygulanır.

ANI isim

~**bırakmak**• Bu geziden geriye güzel anılar bırakmak istiyordum.

~**biriktirmek**• Anı biriktirmeye dayanamam.

~**[lar]a dalmak**• Ardından anılara daldık.

ANIT isim

~**dikmek**• Şehitler için anıt dikilecek.

ANKET isim

~**e katılmak**• Ankete katılan turistlerin de yaklaşık olarak %80'i tatillerini HD sisteminde geçirmişlerdir.

~**açmak**• Modern Ana Muharebe Tasarımı Modern bir ana muharebe tankının tasarım kriterlerinin önem sıralaması ile ilgili bir anket açmıştım.

~**uygulamak**• 9-12 yaş arasına anket uygulanacak.

~**hazırlamak**• Yıl sonu ödevi için herkes anket hazırlayıp farklı gruplara uygulayacak.

~**doldurmak**• Anket doldurarak, e-posta okuyarak ve kısa mesaj olarak da Ekpara kazanabiliyorlar.

~**yapmak**• Anket çalışmasına katılmayı kabul etmeyen müşterilerin yerine çıkışa gelen bir somaki müşteri ile anket yapılmıştır.

ANLAM isim

~**kazanmak**• Doğrular birincil düzlemde başkaldırıyla anlam kazanır.

~**vermek**• Vezir işin evveliyatını bilmediği için, padişahın bu hareketine anlam veremedi

~**taşımak**• Böyle olunca da onun en küçük ilgisi bile bizim için büyük anlam taşır.

~**yüklemek**• Belki de bu yaşamın görüntülerinin bizim geçtiğimiz bir sınavdan oluştuğu doğrudur ya da bütün bunlar fazlaca anlam yüklenen sıradan karşılaşmalardır.

~**katmak**• Onu tanırım, yaşamına anlam katan bir eylemin içinde olmayı istemiştir her zaman.

~**çıkarmak**• Bu sözden iki anlam çıkarmak mümkündü.

~**bulmak**• Her şey, özgün yaşama katkısı oranında anlam bulur.

~**içermek**• Bu yaklaşım, "tamamlanmış/eksiksiz bir hukuk düzeninin varlığı" ve "hukuk kuralının önceden belirlenmiş bir anlam içerdiği" öncüllerinden hareket eder.

~**üretmek**• Birçok yapıt merkezli çözümleme yapıt, sanatçının duygularından çok, genel bir anlam üretme dizgesini ifade eder.

~**değiştirmek**• Parçaları anlam değiştirir.

(...)-[1] **kal[ma]mak**• Ortada çözümlenmesi gereken bir sorun yoksa arayışın da bir anlamı kalmaz

~[1](n)a **gelmek**• Menkul değer durumunu güvence yönünden destekleme anlamına gelir.

~a **kavuşmak**• Şaire göre imge, okuyucunun özgür yorumlarıyla bir anlama kavuşur.

ANLAŞMA isim

~(y)a **varmak**• Ancak, daha sonra, üzerinde anlaşmaya varılan ilk posta eşyalara yapılan ekler nedeniyle 1500 dolar ek ücret istenmişti.

~(y)ı **bozmak**• ABD, bu anlaşmayı bozarak Türkiye'deki üsleri daha rahat ve kolaylıkla kullanacağından, herhangi bir Türkiye Hükümeti, üslerin ve öteki ABD teşkilatlarının kullanılmasını engelleme görüntüsü içinde olmayacaktır.

ANLAŞMAZLIK isim

~**çıkma**• İstanbul Rumlarının tanımı ve sayısı konusunda iki ülke arasında uygulama başladıktan sonra anlaşmazlık çıktı.

~**a düşmek**• Anlaşmazlığa düşen taraflar sorunun bu komisyonun aracılığı ile ve "muslihane" bir yolla çözüme kavuşturulması için başvurabilirler.

ANLAYIŞ isim

Düzen ~{ı}(n)a dayanmak• Resmin kurgusal yapısı, figürlerin dağılışımdan geleneksel düzen anlayışına dayanmaktadır.

~**göstermek**• Şimdi biz sizden de bu anlayışı göstermenizi bekliyoruz.

~**sergilemek**•toplumun belli kesimine sürekli hakretler yağdıran, küçümseyen, hor gören bir anlayış sergileniyor.

~**{ı}(n)a sığınmak**• Anlayışınıza sığınarak yaptığım davranışın nedenini anlamanızı rica ediyorum.

ANNE isim

~**den gelmek**• Anneden gelen 23 kromozom ve babadan gelen 23 kromozom birbirinin çiftidir.

~**olmak**• Anne olmak her kadının kaderine önceden yazılmış mıdır?

ANTİBİYOTİK isim

~**başlamak**• Kültür sonuçları beklenirken uygun antibiyotik başlanır.

~**uygulamak**• Doktor antibiyotik uygulanmasını öneriyordu.

ANTRENMAN isim

~a **çıkma**• Mehmet Topuz, sakatlığının ardından Almanya kampında ilk kez takımla birlikte antrenmana çıktı.

ANTROPOZ isim

~a **girmek**• Erkeklerde de kadınlarda olduğu gibi antropaza girme yaşı değişkenlik gösterir.

ARA isim

~(y)a **sokma**• Hatta bakanın eşini araya sokmak isteyenler bile oluyor.

~(y)ı **kapatma**• Gün geçtikçe fark büyüyor arayı kapatmak için çok çalışması gerekiyordu.

(...)-s{ı}(n)ı **açma**• Onların arasını açmak istiyorsun.

~(y)a **dalma**• Ahmet gelir gelmez araya dalıp kavgayı ayırmaya çalıştı.

ARABA isim

~(y)ı **çekme**• Arabayı çekertmek için çekici çağırmışlar ama hala ne gelen var ne giden.

Araç/~ **kullanma**• Artık bende araba kullanmak istiyorum.

~(y)a **atlamak**• Arabaya atladığı gibi kaçtılar.

~**sürme**• Araba sürmek çok keyifli bir iş.

ARALIK isim

~**birakma**• Büyük aralık bırakılarak, öngörülenden küçük çapta donatı, uygun olmayan kanca boyu ve açısı.

ARAŞTIRMA isim

~(y)a **katılma**• Araştırmaya katılan üst düzey şirket yöneticilerine "Şirketinizin logosu var mı?" diye sorulduğunda %97'si şirketlerinin logosunun bulunduğunu belirtmişler.

~**yapma**• Aydınlanma düşüncesi, felsefe alanında çalışanların en çok ilgi duyduğu, araştırma yaptığı konulardan biri oldu.

~yürütmek• Araştırmayı yürüten uzmanların açıklaması ise şu yöndedir• "Aşırı duygusal kadınlar, eşlerini de mutsuz etmektedirler.

ARAYIŞ isim

Diyalog ~[ı](n)a girmek• 1970'lerde de İtalyan Komünist Partisi (PCi) ile diyalog arayışına girmişti.

Hakikat ~[ı](n)a çıkmak• Çünkü vicdan (ve ahlâk) yoksunluğu ruhlarını öylesine karartmıştır ki zihinleri hakikat arayışına çıkmaya hiç mi hiç yetmez!

ARBEDE isim

~yaşamak• Halkevleri üyeleriyle emniyet güçleri arasında küçük çaplı arbede yaşandı.

~çıkamak• Sıhhiye Meydanı'na girişlerdeki arama noktasında polis ile göstericiler arasında arbede çıktı.

ARD isim

(...)-{ı}(n)a sığınmak• Kendi başına hiçbir zaman var olamamış insanlar hep başkalarının ardına sığınır.

ARI isim

~sokmak• Arı soktuğu zaman ovuşturmak ve sıkmak iyi değildir.

ARIZA isim

~çıkarmak• Her an batması mümkün olan bu delik deşik gemiyi, olağanüstü bir hızla hiçbir arıza çıkarmadan ve güvenle belli bir limana götürmeni isterler senden.

ARKA isim

~s{ı}(n)da durmak• Bereket yakından tanımıyorum, tanımadım onu; yoksa, görünce portresini değil de, görünenin arkasında duran derin, karanlığını ışıklarla desteklese bile loşluğunu korumuş çehresini çizmeye kalkışamazdım.

~da kalmak• Sözcükler geniş mavi suda yansıyor karaya çarparak eriyor teker teker, tıpkı arkada kalan zaman gibi.

~s{ı}(n)a takmak• Bir sürü kişiyi arkasına takmış protesto yürüyüşü yapıyormuş.

~**dan vurmak**• Van vilayeti Ermenileri ayaklanarak İran içlerindeki seferi ordumuzu kitle halinde arkadan vurdular.

~(y)a **düşmek**• Desteklediği at çok arkaya düşmüştü arayı kapatmasına imkân yoktu.

ARKADAŞ/ARKADAŞLIK isim

~**kurmak**• Bununla birlikte bu yaşlardaki bir çocuğun karşı cinsle de arkadaşlık kurduğu görülebilir.

~**bulmak**• Kendine iyi bir arkadaş bulmak istiyor,

~**seçmek**• Düzgün karakter analizi yapamazlar, yanlış arkadaş seçerler.

ARŞİV isim

~**i açmak**• Şimdiye kadar açılmamış bir arşivi açmak için uğraştı.

ARTI isim

~(y)a **dönmek**• Dünya Bankası'nın temel öngörülerine göre, dünya ekonomisinde büyüme hızı 2010'da artıya dönecek, ancak bu zayıf olacak.

~(y)a **geçmek**• İlk defa 2003 yılının son çeyreğinde ve bu sene artıya geçtik.

ARTIŞ isim

~**göstermek**• 200 kat artış göstermiştir.

~**sağlamak**• 2003'ün son çeyreğinde de Anadolu'dan gelen taleplerde artış sağlandı..

~**kaydedilmek**• Reklâm gelirlerinde de önemli bir artış kaydedilmiştir.

Fiyat ~[ı]na gitmek• Kamuya ait mal ve hizmetlerde fiyat artışına gidilebileceği önerisinde bulunduğu öğrenildi.

ARZU isim

Cinsel ~duymak• 30'larında tasarımcı bir kadın cinsel arzu duyduğu zaman kendisini rahatlatmış ve sakin hissettiğini söylerken, 50'li yaşlarındaki bir psikolog kadın da "Noam Chomsky'yi dinlerken uyarılıyorum diyor.

~**uyandırmak**• Duyumsal arzu uyandıran, ahlaki tehdit eden, boş vakit zamanı eğlenceleri" sinema, tiyatro ve güzel sanatlara karşı çıkan Mevdudî, İtalyan ve Alman televizyonlarına röportaj vermekten çekinmiyordu.

ASİMİLASYON isim

~uygulamak• Çin'de yıllardır Doğu Türkistan halkına asimilasyon uygulanıyor.

ASKER isim

~e göndermek• Gençleri askere gönderme törenleri de MHP'nin gövde gösterilerine dönüştü.

~e gitmek• Askere giden delikanlı, büyük bir şehirdeki kışlada bir iki sene geçirdikten sonra, terhis edilince çok defa, köyü yavan bulmaya başlıyor.

~yollamak• Yabancı asker bulundurma ve asker yollama ise belli koşullar varsa hükümet tarafından bile karara bağlanabilir.

~e uğurlamak• Askere uğurlama şölenlerinin başka bir güzelliği de kimlerin askerliğe karşı, kimlerin sıkı milliyetçi olduğunun şıp diye anlaşılmasını sağlamasıdır.

~den kaçmak• Oy vermemek askerden kaçmak gibidir.

~olmak• Savaşan ve barışan, asker olan, üniforma giyen erkektir.

~e çağırmak• Kral son umutla eli silah tutan bütün gençleri askere çağırmış.

~e almak• Bunların dışındaki erkekler de askere alınmaktaydı.

~den dönmek• Bu yaz askerden dönecek, diyorlar.

~den arındırmak• İsrail orduları askerden arındırılacak.

ASKI isim

~(y)a almak• İsrail Havayolları, Türkiye uçuşlarını askıya aldı...

AŞAMA isim

~kaydetmek• Önemli bir aşama kaydedilmiştir.

~atlamak• Şunu belirtmek gerekir ki; bazı firmalar bu aşamalardan geçse de bazıları birkaç aşama atlayabilir.

~geçirmek• Türlü aşamalar geçirdikten sonra iş olgunluğuna erişilir.

AŞIM isim

Zaman ~[ı](n)a uğramak• Bildirinin 2. maddesine göre, her siyasî topluluğun amacı, insanın doğal ve zaman aşımına uğramaz haklarının korunmasıydı.

AŞIRI isim

~(y)a kaçmak• Tavırları çok aşırıya kaçıyor.

AŞK isim

~yaşamak• Filmde, Piaf'ın büyük aşk yaşadığı ve 1949 yılında bir uçak kazasında hayatını kaybeden Dünya Şampiyonu boksör Marcel Cedan'ın (Jean-Pierre Martins) da önemli bir yeri var.

~a tutulmak• aşka tutulmuş ve artık hiç kimseyi beğenmez, sevmez olmuş.

~ı aramak• Aşkı aradım, aşık oldum, aşka düştüm ey Nigâr!

AT isim

~sürmek• Bursa ovasının uçsuz bucaksız yeşil kırlarında at sürmeyi seviyordu.

~a atlamak• Derviş Bey, hemen atına atladı.

ATAK isim

~geçirmek• Anne babaları sigara içen astımlı çocuklar, daha sık ve daha şiddetli atak geçirmektedir.

~a kalkmak• Particilerin geleceğini duyan Muhtar Eyüp, bir kere daha atağa kalktı

~a geçmek• Malumunuz, çocuk modası son yıllarda yetişkin modasıyla yarışırcasına atağa geçti.

ATEŞ isim

~açmak• Uzaydan gelen yaratıkları andıran görüntüleriyle kendilerine ateş açılan binalara mermi yağdırıyorlardı.

~basmak• Ama yine de üzerimize bir ateş bastı.

~etmek• Çetin de ateş etti.

~e vermek• Ormanları ateşe verip yaktık.

~almak• Elindeki silah birden ateş aldı.

~**kesmek**• Elektrikler geldi, ateş kesildi, yardım da geldi.

~**e atmak**• Bedenini ateşe atar gibi.

~**e tutmak**• Ellerini ateşe tutup ısıtmaya çalıştı.

(...)-{i} **çıkma**• Çocuğun ateşi çıkmış.

(...)-{i} **düşmek**• Annemin ateşi düşmüş, birkaç güne kalmaz iyileşir, dedi doktor.

~**yakmak**• Kampta ateşler yakılır, yaz şarkıları söylenir o ateşin etrafında...

(...)-{i}(n)i **ölçmek**• Sonra dereceyle ateşimi ölçüyor.

~**tutuşmak**• Sanki, bir ateş tutuştu içinde.

ATEŞKES isim

~**i bozmak**• KONGRA-GEL'e ateşkesi bozmama çağrısında bulunma kararı aldı.

ATIŞ isim

Serbest ~kullanmak• 43 dakika forma şansı bulduğu maçta 13/25 iki sayı, 1/2 üç sayı ve 9/11 serbest atış kullanarak çok iyi bir yüzdeyle oynayan "King James" ürettiği 38 sayıyla kariyerinin en yüksek skoruna ulaşmış oldu.

~**yapmak**• Atış yapan en az 3, en çok 30 puan alır.

ATOM isim

~**patlamak**• Bu atomun patlamasıyla oluşan evren bugün de genişlemesini sürdürmektedir.

AV isim

~**a gitmek**• Babası ile ava gitmek istiyormuş.

~**a çıkma**• Çocuk ölürken yalnız olduğundan polis aciz kalarak, şahit avına çıktı.

~**ı çekmek**• Brochinia reducta karnivor bitkiler için önerilen kriterlere sahiptir; avı çekmek için nektar benzeri bir koku salgılamaktadır.

AVANS isim

Nakit ~çekmek• ATM'den nakit avans çekebilmektedir.

~**istemek**• İşe girmiştin, avans istesen...

AVANTAJ isim

~**sağlamak**• Finansal kayıplardan nasıl avantaja sağlanacağını öğrenerek bu dönemi geride bırakacaklar.

AVRO isim

~**almak**• ABD'den yatırım amacıyla 45 bin avro alınmış.

~**düşmek**• Borsayı alt üst eden siyasi olaylardan sonra avro düştü.

AVUKAT isim

~**tutmak**• Sanığın ve varsa müdahilin avukat tutma hakları vardı.

AY isim

~**dolmak**• Daha bir ay dolmadan iflas etmişti.

~**aşmak**• Kaç ayı aştı hala tek kuruş ödeme yapmadı.

AYAK isim

~**a dikmek**• Çocuk, "ba... ba..." diye boğuk bir çığlık atarak yataktan fırlayıp ayağa dikildi.

~**alışmak**• Hem nasıl olsa sık sık gideceksiniz, ayağınız alışsın!

~**ı şişmek**• Varislerim ağrıyor, ayağım şişmiş.

(...)-{1}(n)**a gelmek**• Ben mi onun ayağına gideceğim, o benim ayağıma gelecek!

(...)-{1}(n)**a sıkmak**• Arkadaşıyla tartışmaya tutuşmuşlar o sırada arkadaşı silah çıkarıp bunun ayağına sıkması mı?

AYAKLANMA isim

~**başlamak**• Giritte dördüncü büyük ayaklanma başladı.

~(y)**ı bastırmak**• Çerkez Ethem tarafından çıkarılan ayaklanmayı bastırmak için milli mücadele güçleri devreye girdi.

AYAZ isim

~**vurmak**• Ayaz vurmuş öksüz gözlerin anlattı ki; büyümek insanı yaralar.

~**çıkma**• Akşamları ince bir ayaz çıkıyor.

AYDINLIK isim

~**a çıkmak**• Aydınliğa çıkmak istiyorum artık.

AYET isim

~**okumak**• Bak, hiçbir şeyden korkmadan ayet okudu.

~**inmek**• Hayır, gelecek günler için gökten ayet inmedi bize.

AYIP isim

~**saymak**• Günümüzde yanlış biliniyor ama çıplak dolaşmak ayıp sayılırdı.

~**gelmek**• İlkten çok ayıp geldi ama şimdi bu hırs var, bu maden işi var.

~**kaçmak**• Ama hiç gitmemek de ayıp kaçır şimdi.

~**bulmak**• Kadınlık onuru açısından çok aşağılayıcı, çok ayıp buluyorum.

(...)-{1}(n) **örtmek**• Bir doktor, ne denli ideal olursa olsun, tedavideki başarısındaki kusursuzluğu bile, bu eksikliğin ayıbını örtmeye yetmez.

(...)-{1}(n) **kapatmak**• Neyse ki bu toplantıların gidişatını takip ederek bu ayıbımızı kapattık.

~{1}(n) **a gitmek**• Ayrıca çok ayıbıma gidiyor beyler.

AYKIRI isim

~**düşmek**• Giyim tarzıyla o çevreye aykırı düşüyordu.

~**bulmak**• müdahalede bulunan hekim daima meslekî bir hakkını kullanmakta ve bu sebeptendir ki, müdahalesini hukuka aykırı bulmak yersizdir.

AYKIRILIK isim

~**taşımak**• Bu hükümlerin uygulanması, üye ülkelerin mevzuat ve içtihatlarına göre bilgisayar programı üzerinde hak sahibi olanların meşru menfaatlerini ihlal etmemeli ve programın olağan kullanımına aykırılık taşımamalı, bunu engellememelidir.

~**göstermek**• Osmanlı toplum yapısı içinde, yukarıda tanımlanan pasif ilişki biçimine aykırılık gösterecek, hatta bu etkenlik-edilgenlik kurgusunu önemli ölçüde dumura uğratabilecek realiteler de mevcuttu.

AYLIK isim

~**bağlamak**• Başka bir anlatımla, daha fazla aylık bağlanması için 6 basamak yükseltip, Bağ-Kur'a 22 bin YTL ödemiş.

~**ödemek**• Emeklilik aylık ödemeleri gittikçe küçülen genç işgücü tarafından yeterince desteklenmemesi, Japonya bütçesinin 2030 yılında % 20 oranında açık vermesine yol açacaktır.

Emekli ~ı almak• Milletin vekili, hem milletvekili aylığı hem de emekli aylığı alabiliyor.

AYRICALIK isim

~**tanımak**• Türk parasının değerini tehdit etme ayrıcalığı tanınan az sayıda ecnebi markadan biriydi.

~**vermek**• Bir an, sanki başka bir dünyada aşına bir şeyler yaşıyor da kendisine olup bitenleri görme ayrıcalığı verilmiş hissine kapıldı.

AYRILIK isim

Fikir ~[ı](n)a düşmek• Aslında Komer olayında bizim derneğimiz de kendi içinde fikir ayrılığına düştü.

Görüş ~[ı] yaşamak• Konuyla ilgili farklı görüşleri seslendiren hukukçular gibi YSK üyeleri arasında da görüş ayrılığı yaşıyor.

AYRIM isim

~**gütmek**• Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gütmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)-~**[ı](n)a varmak**• Kadın-erkek eşitliğinden yana olabiliriz, ama eşitsizlik biz ayırımına varmadan beynimize işlemiş.

~**a gitmek**• Wallerstein de böyle bir ayrıma gitmeden salt demokrasiden söz etmekte, dolayısıyla onun demokrasi tanımının en azından temsili demokrasiyi dışladığına ilişkin bir işaret görülmemektedir.

~**yapmak**• Zulmün inlettği insanları onurlarına, haklarına ve özgürlüklerine kavuşturmak için, hiçbir renk, ırk, bölge, sistem ayırımı yapmadan mücadele edilecektir.

AYRIMCILIK isim

~uygulamak• O bakımdan biz samimiyetle, ister kabullensinler, ister kabullenmesinler hizmetimizi bu anlayışla, ayrımcılık uygulamadan, hakları korumak suretiyle vermek durumundayız.

~a uğramak• Amerika'da yaşayan Haitililer ayrımcılığa uğramaktadırlar.

AYRINTI isim

~(y)a girmek• Ayrıntıya girmeden, isteksizce yanıtlamıştı sorularımı.

~atlamak• Şeroks ona, Masallar Ülkesi'nin başındaki felaketi bir çırpıda, abartmadan ve hiçbir ayrıntıyı atlamadan anlattı.

~(y)a takılmak• Bir sürü ayrıntıya takılıp kalmaz, anlamsız sıralamaları hazırlamaya çalışmaz.

~vermek• Han, ancak, önceki günden beri temaslarda bulunan heyetin görüşmelerinin sonuçları hakkında ayrıntı vermedi.

AZAP isim

~vermek• Kin, insana azap veren, giderek öfkeye dönüşen, dayanılmaz bir duygu...

~çekmek• İşte o zaman da azap çeken kadınlar çıkıyordu karşısına.

Vicdan ~ı duymak• Vicdan azabı duyuyor.

~a uğramak• Yetim günahına girmek kişiyi azaba uğrattır.

AZAR isim

Baba ~yemek• Etrafindan hep bir baba azarı yiyebileceği korkusuyla hayatı kıyısından köşesinden yaşar.

~ı basmak• Kendilerininkileri bir kenara çekip• "Oynamayın şu zengin ailenin burnu havada çocuklarıyla!" diye azarı basıyorlar hemen.

AZAT isim

~etmek• Onun bu halini gören Halime, tutabilmek için gözlerinin içinde gezdirdiği yaşlarını azat etti.

BABA isim

~**dan gelmek**• O halde cinsiyeti sadece anne ve babadan gelen genler belirlemez, bunda hormonlar da aktif rol oynamaktadır.

~**sız bırakmak**• O acımasız adamlar genç yaşta oğlanı toprağa koyup el kadar çocukları da babasız bıraktılar.

BADİRE isim

~**atlatmak**• Epey badire atlattıktan sonra sizin için ruhu şişeye sokmanın reçetesini elimize geçirebildik.

~**den geçmek**• Onlar zaten aşılacaklardı ve aşıldılar; köşe yazarı toplumsal bir görev üstlendi ve bu işlevini, onca badireden geçerek gerçekleştirdi.

BACAK isim

Bacak ~**üstüne atmak**• Babasının yanında bacak bacak üstüne atsın da görelim.

BAĞ isim

~**kurmak**• Bazı kimselerle pek fazla konuşmadan da anlaştığınızı hissedersiniz bazıları ile ise bağ kurmak dahi istemezsiniz.

~**koparmak**• Okuduğu romanlar yüzünden çevresiyle bağını koparan, ona yabancılaşan ve erkek yazara yanılıklarını düzeltme olanağı veren kötü okur konumundaki kadın yoktur.

~**kesmek**• Aramızdaki iletişim bağını kesmek istemiyorum.

BAĞDAŞ isim

~**kurmak**• Bütün sokak yere bağdaş kurmuş çalışan her yaştan kadın, erkek, çocuk işçilerle dolu.

BAĞIMLILIK isim

Uyuşturucu ~[ı] **göstermek**• Ertesi günü, Hakan'ın uyuşturucu bağımlılığı gösteren belirtileri üzerine, onu hemen o gün bir kliniğe yatırdılar.

BAĞIMSIZLIK isim

~[ı](n)ı **korumak**• Mustafa Kemal Paşa'nın, Sovyet desteğini sağlamayı planlaması ve bu sırada bağımsızlığı korumak için, kendi başkanlığında bir parti kurdurmuş olmasıdır.

(...)-[ı](n)ı **kazanmak**• Gerek İslam âlemi gerekse bağımsızlığını kazanan Türk devletlerinin halen Türkiye'de olduğu gibi yönetim kademeleriyle halk arasında kopukluk vardır.

~a **kavuşmak**• 1948 İngiliz vatandaşlık yasası bağımsızlığa kavuşan İngiliz sömürge ve koloni ahalisinden bir kısmını, özellikle uzun süre İngiliz çıkartan için çalışmış olanlarını korumak amacını gütmüştür.

BAĞIŞIKLIK isim

~**kazanmak**• Vücudun bağışıklık kazanması için aşı vurdurmak çok büyük önem arz ediyor.

BAĞLANTI isim

~**kurmak**• Yeni bilgiler öğrenmek, nöronlar arası yeni bağlantılar kurmak demektir.

~**sağlamak**• Sağ liderler arasında bağlantı sağladılar, görüşme telefon üzerinden sağlandı.

~(y)ı **kesmek**• Onunla bütün bağlantımı keseceğim.

~(y)a **tıklamak**• Teknoloji o kadar ilerledi ki bir bağlantıya tıklayarak nerelere ulaşabileceğinin sınırı yok.

BAHANE isim

~**aramak**• Mutsuzluğuna bahane aradığın için utanıyorsun.

~(y)e **sığınmak**• Üzerim temiz değil kimi insanlar da bu bahaneye sığınıyorlar.

BAHAR isim

~**gelmek**• Bahar gelince kalbim farklı atardı.

BAHT isim

(...)-{ı}(n)a **düşmek**• Senin bahtına düşen de oturup kenardan izlemek.

BAHİS isim

~**e girmek**• Bahse girerim bugün sınava gelmeyecek.

~**oynamak**• Bu olay üzerine bahis oynanır, demedi demeyin.

BAHŞİŞ isim

~**almak**• Yemekleri yapan aşçı ya da çapan kazanın kapağını düğün sahibinden bahşiş almadan açmaz.

~**bırakmak**• Bayram'a her zamankinden fazla bahşiş bıraktı.

~**vermek**• Garsona güzel bahşiş verdi.

~**dağıtmak**• Zengin çocuğu ne de olsa, gittiği her restourant da bol bol bahşiş dağıtırdı.

BAKICI isim

~**tutmak**• Anneannesine devlet bir bakıcı tutmuştu.

BAKIM isim

~**a almak**• Arabayı bugün bakıma alacaklar.

BAKIŞ isim

~**{ları}(n)ı kaçırmak**• Birden buz kesilen Saadet bakışlarını kaçırdı.

~**atmak**• Gezici Kısmet bayii İsmet, Münir'e bakış attı.

~**çevirmek**• Adam bakışlarını çevirdiğinde kadının solgun yüzüyle karşılaştı.

BAKLAVA isim

~**açmak**• Bayram gelmeden baklava açmak adettendir.

BALGAM isim

~**çıkmak**• Boğazındaki balgamı çıkarsa rahat edecekti,

BALIK isim

~**tutmak**• Bugün balık tutmaya gideceğiz.

~**vurmak**• Oltaya balık vuruyor.

BALTA isim

~**sallamak**• Sadece ata binmek, koşmak ve balta sallamak her kası geliştirmez.

BANKA isim

~**hesabı açmak**• İşe başladıktan sonra banka hesabı açtırmak gerekiymiş.

~**(y)a yatırmak**• Bu durumda kullanacağı kredi, bankaya yatırdığı nakdin 3 katı artmaktadır.

~**batmak**• Ekonomik kriz birçok bankanın batmasına sebep oldu.

BARAJ isim

~**a takılmak**• İlk sınav deneyimleri inşallah baraja takılmazlar.

BARDAK isim

~**çekmek**• Ne zaman sırtı ağrısa aklına annesinin sırtından bardak çekmesi gelir.

BARIŞ isim

~**sağlamak**• Sizlerin katkısıyla gerçek barış sağlanacaktır" dedi.

~**ı korumak**• Ne de olsa birkaç hafta sonra, ortalık sakinleşince gideceklerdi. Amaç barışı korumaktı.

~**istemek**• Yunanistan barış istemek zorunda kalmış

BASIN isim

~**a açmak**• Ben İstihbarat Daire Başkanı iken, Emniyeti basına açmak ve var olan bütün şüpheleri gidermek üzere bir hazırlık içindeydim.

~**a aktarmak**• Konuyu basına aktarıp destekçi bulmamız gerek.

~**a sızmak**• Şüpheli ölüm vakası hemen basına sızdı, bundan sonra daha yakından takip edilecek.

BASİT isim

~**e indirmek**• Konuyu basite indirerek anlatsanız daha faydalı olur.

BASKI isim

~**görmek**• Çünkü ben onun yüzünden ailemden çok büyük baskı görmüş ama direnmişim

~**artmak**• Üzerimdeki baskı arttı.

~**kurmak**• Turan Çevik’e de baskı kurdurarak aynı yakınlığı sağlamıştır.

BASKIN isim

~**a uğramak**• Bölük baskına uğramasın!” diye burası tutulacaktı.

BAŞ isim

~**a geçmek**• 27 Mayıs'tan tam bir gün sonra ülkenin yeni yöneticileri başa geçti

~**a almak**• Zaman makinasını tekrar başa alıp günümüze döndüğümüzde ilim ve kültür hayatının renklerinin maalesef eskisi gibi parlak ve canlılıktan belirsizliğe dönüştüğünü görmekteyiz.

~**ı çekmek**• Bu büyük nüfusun dağılımına bakıldığında Asya ülkelerinin başı çektiği görülür.

~**a çıkmak**• Bu konuyla nasıl başa çıkacaksın merakla bekliyoruz.

(...)-{1} **dönmek**• Başının dönmesi yavaş yavaş geçiyordu.

(...)-{1}(n) **a geçmek**• Hükümdara gelince, barışmış hayatla ve tekrar ülkesinin başına geçmiş.

~**tan savmak**• Reçeteye bir şeyler karalıyor ama öylesine baştan savma ki.

(...)-{1}(n) **a toplanmak**• Kızlar başına toplandı.

~{1}(n) **a dikmek**• Kanyak şişesini yeniden başına dikti.

~{1}(n) **ı açmak**• Yıllardır kapalıydı, hastalığından dolayı başını açmak zorunda kalmış.

(...)-{1}(n) **a dikilmek**• Gidip Melis’in bebeğinin başına dikildi.

~**sağlığı dilemek**• Başsağlığı dilemek için yas evine gidiyordu komşular.

(...)-{1}(n) **da beklemek**• Sabaha kadar başında bekledim.

~**ı dinlemek**• Yalnız kalmak, başımı dinlemek istiyorum.

~**belaya girmek**• Başı belaya girmiş, Ümit denen o herifin yüzünden.

~**a sarmak**• Şimdi "Kadiri neyin nesi?" diye lafı başa sarıp, adamcağızı emsile sığasına çekersem ayıp olacak.

(...)-{1} **çatlamak**• Ama gerilim ve stresten başı çatlayacak gibi ağrıyordu.

(...)-{1} **şişmek**• Biraz başınızı şişirdim daha evvelde bu konuda yazmıştım.

BAŞARI isim

~**göstermek**• İnsan sermayesi göstergesinde ortalamanın üzerinde başarı gösteren ülkeler bulunmaktadır.

~[lar] **dilemek**• Şimdiden başarılar diliyorum.

~(y)a **götürmek**• Başarılı öğretim teknikleri ve metotları için öğretmeni Başarıya Götüren Yol kitabıma bakabilirsiniz.

~**sağlamak**• Türkiye'de başarı sağlayan sanatçının çalışmalarında temayı, kaybolmaya yüz tutan geleneklerimiz ve güncel konular oluşturuyor.

~**sergilemek**• Her şeyin en iyisini isteyen, maddiyata düşkün, hafızası mükemmel, sanat konularında başarı sergileyen, toplum tarafından yararlı bir insan olmak isteyen bir yapı verir.

~(y)a **kilitlenmek**• Başarıya kilitlenmek, başka hiçbir şey düşünmeye müsaade etmemek..

~(y)a **koşmak**• Ortaokul başarıdan başarıya koşan Hüseyin için çok kolay bitmişti.

~**kaydetmek**• Bu hususa işaret ettikten sonra, yukarıda belirtilen offset hedefleri çerçevesinde Türkiye'nin kısmi bir başarı kaydettiği söylenebilir.

~**kazanmak**• Rakibine karşı çok güzel bir başarı kazanmış oldu.

~(y)a **susamak**• Yok ezilmişlik de, yok başarıya susamışlık da falan filan.

~(y)a **ulaşmak**• Amaç başarıya ulaşmaktı.

BAŞARISIZLIK isim

~a **götürmek**• Bizi başarısızlığa götüren neydi? Nerede yanlış yaptık?

~a **uğramak**• Buraya görev icabı iki kere gelmiş ve ikisinde de başarısızlığa uğramıştı.

BAŞKALAŞIM isim

~**geçirmek**• Kalp kası başkalaşım geçirerek diatom toprağa dönüşmüş.

BAŞLIK isim

~**taşımak**• Çok başlık taşıyan füze sayısı 1320 ile kıtalararası balistik füze sayısı da 820 ile sınırlanıyordu.

~**atmak**• Yeni Şafak başlık atmış "Omerta kuralı".

~**vermek**• İletişim Yayınları'nın "Hain Astrolog" ismi verilen dizisinde, her bir burç için ayrı ayrı şu başlıklar verilmiştir.

BAŞÖRTÜ isim

~**takmak**• Gerçi bazı peruklular rüzgârlı havalarda başörtü takarak durumu kurtarıyorlarmış ama olsun.

BAŞROL isim

~**ü paylaşmak**• Cem Özer'le başrolü paylaştığı bu film,

~**oynamak**• 11 ribauntla galibiyette başrol oynadı.

~**ü kapmak**• Sağlamcı! Anchorage Opera'nın 2005'de sahneleyeceği Don Giovanni'de başrolü kapmış.

BAYGINLIK isim

~**geçirmek**• Kızları baygınlık geçirdi.

~**vermek**• İçeriye girenler bile baygınlık veren bir kokuyla karşılaşıyorlardı.

BAYRAK isim

~**taşımak**• Türk Popunun bayrağını taşıyan, hak edenleri Türk Pop Müziği flamalarıyla doruklara yücelten sanatçı, tavrını tarzını bütün şeffaflığıyla açıklıyor.

~**çekmek**• Kimi gazeteciler kayalara çıkıp bayrak çekti.

~**açmak**• Aşkını kuşandı, bayrak açtı anasına babasına...

~**dikmek**• Güney Kutbuna bayrak diken Amudsen ve arkadaşlarının da vefalı ve cefalı dostları köpekler olmuştu.

~**indirmek**• Bayrak indirme olayını alkışlıyordu.

~**sallamak**• Bazıları, kayıklara doluşup beyaz bayrak sallayıp Dicle Nehri üzerinden kenti terk etti.

BAYRAM isim

~**a girmek**• Yaslı bir bayrama girerken, irak politikasında bir kavşak noktasına gelen ABD Başkanı George W.

BEBEK isim

~**beklemek**• "Kızımız olacak!" cümlesi, kimbilir bebek bekleyen kaç kadın ve onun çevresindekiler için hayal kırıklığı yaratmıştır.

~**düşmek**• Zaten sonradan da onlara durumu, "bebeğimi düşürdüm" diye açıklamış.

BECERİ isim

~**göstermek**• Beceri gösteremediği yönden beceri gösterdiği yöne, kısaca olumsuzdan olumluya yönlendirilmeli.

~**kazanmak**• Resim becerisi kazanmak için o kursa gitmem gerek.

BEDDUA isim

~ **almak**• Ev alın, araba alın, abdest alın; beddua almayın.

~**okumak**• Adama boş yere bela okuyorsun.

BEDEL isim

~**ödemek**• Önünde sonunda kendisi de yaptığı hatanın bir şekilde bedelini ödemek zorunda kalacaktı.

~**yüklemek**• Sebebiyet verdiği ölüm ona çok ağır bir bedel yüklemişti.

BEDEN isim

İnsan ~[i](n)e bürünmek• Ali'nin insan bedenine bürünmüş Tanrı olduğuna inanırlar.

BEĞENİ isim

~**toplamak**• Klişe kullandın ama bunun farkına varıp, klişeyi eleştirdiğin için beğeni toplayıp gülümsemeler kazandın.

(...)**~s{i}(n)e sunmak**• Artık yünleri Tekir'in beğenisine sunar

~**kazanmak**• Öykülerim, şiirlerim öğretmenlerin ve arkadaşlarımızın beğenisini kazandıkça, daha da beter oluyordu.

~**çekmek**• Oscar De La Renta imzalı, Spring 2014 koleksiyonuna ait tuvaletinin rengi en başta ilgimi ve beğenimi çeken şey oldu.

BEL isim

(...)**~{i}(n)e dolamak**• Bu nedenle olsa gerek, bellerine doladıkları küçük birer deri parçasından başka giysi yoktu üzerlerinde.

(...)**~{i}(n)e oturmak**• Senin o ince beline oturan kabanlarına kurban.

BELA isim

~**okumak**• Dün gece bela okumadılar.

~**kesilmek**• Devletin başına bela kesilen Yeniçeri Ordusu ortadan kaldırıldı.

~**(y)a çatmak**• Gençliğin, bir belaya çatmamak kaydıyla, yoğun yaşanması değerli bir hayat tecrübesidir.

~**(y)a bulaşmak**• Bir gün de belaya bulaşmadan gelsen!

BELEŞ isim

~**e konmak**• Zaman zaman, beleşe konarlar.

BELGE isim

~**sunmak**• Mahkemede belge sunmak davanın akışını değiştirir.

BELGESEL isim

~**izlemek**• Boş zamanlarını teknolojik tanıtım belgeselleri izleyerek değerlendirirdi.

~**çekmek**• TRT ekibi hayvan belgeseli çekmek için çıkmış yola.

BELİRSİZLİK isim

~**[i](n)i korumak**• Olay hala belirsizliğini korumaktaydı.

~**e sürüklemek**• Borsanın sürekli dalgalanma göstermesi insanları yatırım konusunda belirsizliğe sürüklüyor.

~**taşımak**• Anlayamıyorum bir insan nasıl bu kadar belirsizlik taşıyabilir.

BELİRTİ isim

Sevinç ~s{i} göstermek• Nihat, babamı hiç sesi çıkmadan dinliyor, babamın söyledikleri için bir sevinç belirtisi göstermiyordu.

Canlılık ~s{i} taşımak• Hiçbir canlılık belirtisi taşımayan talihsiz saçları fişkırırdı.

BENLİK isim

Gerçek ~{i}(n)i bulmak• Minyatür yaparken gerçek benliğini bulmuş.

BENZERLİK isim

~taşımak• Başkalarıyla benzerlik taşımak çok hoş bir durum olmasa gerek.

~kurmak• İkinizin arasında hiçbir benzerlik kuramadım,

~göstermek• Geçen yıl yaşanan hırsızlık olayı ile şu an yaşadığımız şu olay nasıl da benzerlik gösteriyor.

BERAT isim

~vermek• Kendisine berat verilmiş ve tezkeresinin yazılması emredilmiştir.

BESİN isim

~almak• Hamilelik döneminde doğal besinler almak çok önemlidir.

BESMELE isim

~çekmek• İşe başlarken mutlaka besmeli çekmeli.

BEŞİK isim

~sallamak• Kardeşinin beşiğini sallıyor.

BEYAN isim

~etmek• Bunun içinde icazetinizi almam gerektiğini beyan ettim.

~vermek• Özdemir, Fenerbahçe olarak puan farkıyla ilgili beyan vermemeye dikkat ettiklerini belirterek, şöyle konuştu• "Adnan Polat, bizimle uğraşmayı bırakıp, kendi takımıyla uğraşsın.

BIÇAK isim

~çekmek• Tartışmanın büyümesi üzerine iki esnaf, Fakıbaba'ya bıçak çekti.

~**çalmak**• Oğluna bıçak çaldı İsmail kurban kanı

~**a sarılmak**• Arkasından birilerinin geldiğini fark etti, hemen belindeki bıçağa sarıldı.

~**sallamak**• Çocuğa bıçak sallamayı öğretiyormuş, serseri herifler!

~**dayamak**• Boğazıma bıçak dayadı birden çok korktum, görenler civarda dolaşan polisi görüp haber vermeseler beni öldürebilirdi.

BIYIK isim

~**bırakmak**• Bıyık bırakmış ama ona hiç yakışmamış.

BİÇİM isim

~**almak**• Heykeli biçim almaya başlamış.

~**vermek**• Tahta parçalarına biçim vererek hediyelik eşyalar yapıp satıyor.

~**e bürünmek**• Oynayacağı rol için çok farklı bir biçime büründü.

BİLDİRİ isim

~**dağıtmak**• Dün bildiri dağıttılar, yarın miting olacağı yazıyordu.

~**sunmak**• Prof. Miss Ethel G. Steward, bu terzi ortaya atan bir bildiri sunmuştur.

BİLET isim

~**kesmek**• İstanbul'daki yazıhanede bilet kesen kıza ev açıyor.

~**almak**• Gişeden bilet alıp geçebilirsiniz, diyor.

BİLEZİK isim

~**takmak**• Bilezikleri takmış kollarına şingir mıngır geziyor.

~**bozmak**• Ev almak için bileziklerini bozmuş.

BİLGİ isim

~**vermek**• Hükümet'in konuya ilişkin yanıltıcı bilgi verdiği anlaşılır

~**almak**• Bilgi almak isteyen arkadaşlar için siteyi ziyaret edip bilgi alabilirsiniz.

~**toplamak**• Göz erişim ipuçlarından bildiğin sırada, bilgiyi toplayıp, bunlara gelişigüzel çözümler bulmaya çalışır.

~**aktarmak**• Günceler genellikle yazanın tanınmasını, anlaşılmasını sağlayan ve bittiğinde bir kişilik, kimlik resmeden, o yolda bilgiler içeren ve bilgi aktaran yapıtlardır.

(...)-{leri}(n)e **sunmak**• Ey, insanları adam yerine koyup nezaket icabı sekreterlerine bir reddetme mektubunu yazdırmaya üşenen, telefonlara çıkmak zahmetine bile girmeyen yöneticilerin bilgilerine sunulur.

~**üretmek**• Eğitim aynı zamanda, bilgi üreten, İcat eden ve yenilikler gerçekleştiren, insan yaratıcılığının kaynağını oluşturan temel kaynaktır.

~(y)e **ulaşmak**• Bir bilimin nesnesine ulaşması, ona ilişkin bir bilgiye ulaşması demektir.

~**sızdırmak**• Kutlu Savaş'ın bazı bilgileri sızdırdığı muhakkak.

~(y)e **susamak**• Bekledi bilgiye susamış genç beyinler.

~**yüklemek**• Yedi sözcüğü tutabilen bir belleğe onbeş, yirmi sözcüklü bilgi yüklenmemelidir.

BİLGİSAYAR isim

~**çökmek**• Bilgisayarı çökmüş.

BİLİM isim

~**e dayanmak**• Laiklik ise din ve devlet işlerinin ayrılmasından öte, akla ve bilime dayanan, objektif "model adam"lardan kurulu bir toplum ve devlet düzeni inşa etmeyi gerektiriyordu.

BİLİNÇ isim

(...)-{i}(n)e **varmak**• Yazara göre okurun/izleyicinin gerçekle yüzleşmesi, düzenin işleyiş biçiminin, sermaye-emek arasındaki çatışmanın bilincine varması gerekir.

Bireysel ~i geliştirmek• Marx'ın bireysel bilincini geliştirmesi ve çağdaş toplumda yabancılaşma kuramına uzanan bir insanlık kavramı vardır.

Sağlık ~{i} taşımak• Yüksek gelirli bireyler çoğunlukla daha sağlık bilinci taşır.

~{i}(n)i **yitirmek**• Deprem sırasında başını çarptığı için bilincini yitirmiş.

~**aşlamak**• Ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesine yardımcı olması yönünde bir bilinç aşlamak.

~**{i}(n)i kaybetmek**: Grevcinin, dayanma sınırının ötesinde süren açlığın neden olduğu bir kalp krizi sonucu, bilincini kaybetmeden Önce ölmesi ihtimali çok yüksektirkaybetmek•

~**e ulaşmak**• Her üye, artık üyelik bilincine ulaşmış ve takım ruhunu geliştirmiş olur.

BİLMECE isim

~**çözmek**• Bilmece çözmek gerekmiyor ama gerçeküstücü, labirentlerle dolu bir okuma sürecinde bir kaç kez "hatim indirmek" gerekiyor.

BİRİNCİ isim

~**gelmek**• Tek uğraşı birinci gelmekti.

BİRLİK isim

~**sağlamak**• İsimler, ümmet ve millet içerisinde birliği sağlayan hususlardan biridir.

~**kurmak**• Kendi aralarında bir birlik kuran okul idarecileri, müfredatı, kitapları, öğrencilerin ihtiyaçlarını aldıkları ortak kararlarla belirliyorlar.

(...)**~{i}ni korumak**• O, yanlış anlaşılma pahasına büyük bir cesaret örneği göstererek, liderlik vasfını ülkesinin birliğini korumak adına taktik amaçlı kullanmıştı.

BİTKİNLİK isim

~**çökmek**• Üzerime yılların yorgunluğu ve bitkinliği çöktü.

BİAT isim

~**etmek**• Kimse sana biat etmek zorunda değil!

BOĞAZ isim

~**{i}(n)a takılmak**• Ekmek boğazına takıldı az kalsın boğulacaktı.

BOMBA isim

~**atmak**• Savunmasız insanların olduğu bölgelere bomba atmak hiçbir siyasi görüşün alkışlayacağı bir durum olamaz.

BORÇ isim

~**vermek**• Borç alan az gelişmiş ülkeler arasına bir süre sonra, bir zamanlar borç veren gelişmiş ülkeler de katıldılar.

~**u birikmek**• Bana olan borcu biriktikçe birikiyor.

~**ödemek**• En yüklü borç ödemesi haftaya,

~**almak**• Bazı kültürlerde borcunu ödemeyen kimse borç aldığı bireyin kölesi olur.

~**yüklemek**• Çünkü iki tarafa borç yükleyen bir akdin kurulabilmesi için icab ve kabul zorunludur.

~**a girmek**• Kafasını kullanamadı parayı çarçur etti ve daha çok borca girdi.

~**istemek**• Birisinden borç istemek benim için ölümden beter.

~**a batmak**• Gırtlığına kadar borca batmış olması Ahmet Bey'in böylesi rezil ve insanlık dışı bir hırsızlığı gerçekleştirmiş oluşunun tek ve zavallı tesellisiydi.

~**kapatmak**• Konsolidasyon yani eski borcu kapatmak için yeni alınan borçların yetersizliğini bildirdi.

~**bilmek**• Bu vesile ile burada bu aziz şehitleri rahmetle, bu yolda kolunu, bacağı, gözünü kaybeden gazileri de minnetle anmayı bir borç biliyorum..

~**takmak**• Hatta diğerleri gibi ona borç takıp başka gazete ve dergilere gitmediğimiz için de bize acımayla karışık bir saygı duyuyordu.

~**lanmaya gitmek**• Şirket, concordate ilan etmeden önce son çare olarak borçlanmaya gitmeyi düşünüyor.

BORSA isim

~**(y)a girmek**• Kur dalgalanmalarının çok fazla olduğu bu süreçte borsaya girmek mantıklı gelmiyor.

~**düşmek**• Dünya genelindeki siyasal tartışmalar borsayı düşürdü.

~**oynamak**• Kardeşinin parasıyla borsa oynamış ve bütün parasını kaybetmiş.

BRİFİNG isim

~**vermek**• Brifing verirken çok uzun cümleler kurmaktan kaçınılmalıdır.

~**almak**• Konuya hâkim olmanız açısından brifing almanız gerekmektedir.

BROŞÜR isim

~**dağıtmak**• Gün boyunca bütün öğrenciler çalışıp 10.000 tane broşür dağıttılar.

BOŞ isim

~**vermek**• O sırada zevkten altınları unuttum ya da boş verdim ve bunları alıp odama döndüm.

~**a gitmek**• Bütün çabalarım, uğraşlarım boşa gitti.

~**geçmek**• Herkese hediye almış beni de boş geçmemiş.

BOŞLUK isim

~**doldurmak**• Çoğunlukla sözsüz parçalar, yine boşluk doldurmak amacıyla çalınır

~**bırakmak**• Yazılan satırlar arasına tesadüfi olmayan boşluklar bırakılmıştır.

~**a düşmek**• İçindeki boşluğa düşüp uyudu.

~**görmek**• Fakat piyasada faizsiz bankacılık konusunda bir boşluk gördüğünden yıllarca bu konu üstünde çalışarak çeşitli uygulamalara girmiş.

~**doğmak**• Ancak deyim yerindeyse ideolojik anlamda bir boşluk doğdu.

BOY isim

~**atmak**• Dağları yeşile boyayan otlar, Fethi'nin ümitleriyle birlikte filizlendi boy attı.

~**vermek**• Baharda çiçekler boy verir, esen ılık rüzgârla nasıl güzel dans eder.

BOYA isim

~**sürmek**• Üstlerine yeni boyalar sürüp örtmeye uğraşıyoruz

BOYUN isim

(...)-{u}(n)a **dolamak**• Öteki kızların yaptığı gibi o da kollarını, Özgür'ün boynuna doladı.

(...)-{u}(n)a **atılmak**• Annesini çok özleyen yavrucak hemen boynuna atıldı.

~**vurmak**• Boynu vurulması caizdir.

BOYUT isim

Dayanılmaz ~[lar]a ulaşmak• Zulmünü dayanılmaz boyutlara ulaştırdı.

~kazanmak• Dünya ticaretinin yeni boyutlar kazanması bu pazarın genişletilmesiyle olanaklıydı.

Siyasi ~içermek• Ben rejim hakkında siyasi boyut içeren konuşmalar yapmak istemem.

~vermek• Üst kattaki odalardan yol üzerinde olanına genellikle daha büyük boyut verilmiştir.

~eklemek• Teknolojik zamana tanrısal bir boyut ekliyor.

BOZGUN isim

~a uğramak• Bozguna uğramış aşk düşürmüş bayrağını

BÖLÜNME isim

~(y)e götürmek• Yapılan Kürt-Türk ayrımı ve bunun siyasal alana yansıması Türkiye'yi bölünmeye götürebilir.

BÖREK isim

~açmak• Bizimkiler börek açıyor.

BROŞÜR isim

~basmak• Eyüp Belediyesi tarafından önergede söz konusu edilen broşürün basılmadığı ve dağıtılmadığı, belediyenin hiçbir birimi veya yetkililerinin bu broşür ve içeriğiyle ilgili herhangi bir ilgisinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

BUDAK isim

~salmak• Kültürümüz içinde budak salmış olan halk türküleri günden güne daha az söylenir hale geliyor maalesef.

BUHRAN isim

~geçirmek• İnsanlık manevi bir buhran geçiriyor.

~**a girmek**• Öte yandan Osmanlı manevi bir üzüntünün yanısıra maddi olarak da bir buhrana girmişti.

BULUŞ isim

~**a götürmek**• Çünkü o sırada bize basit, saçma ya da çılgın gelen bir düşünce bizi yeni bir buluşa götürebilir.

BULUT isim

Kara ~dağılmak• Yağmur sonrası güneş açınca kara bulutlar dağıldı.

~**çökmek**• Bulutlar çökmüş, hava kararmıştı.

BUNALIM isim

~**yaşamak**• O izdiham anında kadıncağz bunalım geçirmiş, bayılıvermiş oracıkta.

~**geçirmek**• “Bu çocuklar yüzünden bunalım geçireceğim!” diye sızlanıyordu annem.

~**a düşmek**• Yeni bir evlilik yapamadıklarını, bu yüzden de bunalıma düştüklerini söylüyorlar...

~**a götürmek**• İflas durumu onu bunalıma götürecekti.

~**a girmek**• Ergenlikte duygusal değişimlerin sıklığıyla çocuklar sürekli bunalıma girme durumu yaşarlar.

~**tırmanmak**• İki ülke arasında bunalım tırmanmaya başladı.

BURUKLUK isim

~**çökmek**• Sen gidince içim ıssız bir burukluk çökuverdi.

BURUN isim

~**çekmek**• Nanna susup burnunu çekti

BURS isim

~**vermek**• İktisat veya işletme okuyan öğrencilere burs veriyor.

~**almak**• Girişimlerimiz sonucu 150 öğrenciyle en fazla burs alan il olduk.

~**dağıtmak**• Belli öğrencilere burs dağıtılacak.

BUSE isim

~**kondurmak**• Yanağına bir buse kondurup uzaklaştı ordan.

BUTON isim

~**a tıklamak**• Solunuzda kalan butona tıklarsanız kapı açılacaktır.

BUYRUK isim

~**vermek**• Bana buyruk verme!"

~**almak**• Yeşil ışık kendinden buyruk almış gibi yanıverdi.

BUZ isim

~**tutmak**• Her şey birden buz tuttu gözünün önünde.

BÜFE isim

~**açmak**• Büfe açmak istiyor, mahallenin orta yerinde.

BÜST isim

~**dikmek**• Uçak kazasında ölenlerin adının yer aldığı bir büst dikilecekmiş.

BÜTÇE isim

~**hazırlamak**• Eğilmez, hazırlanan bütçeye yıl içinde istenilen değişiklik yapılmasının, yani ek bütçe yapma hakkının, bütçeyi hazırlarken iktidarın gerçekçi olmayan rakamlar ortaya koymasına yol açtığını da söylüyor.

BÜTÜNLÜK isim

(...)-[ü](n)ü **korumak**• Ekolojik süreçlerin devamını ve bütünlüğünü korumak,

~**sağlamak**• Bu bütünlüğü sağlayan olay, etkileşimdir.

~**göstermek**• Freud'a göre zihin bütünlük gösteren bir yapı ise 'normal' süreçler ile 'anormal' süreçler aym ilkelere göre çalışacaktır.

~**taşımak**• Bu haklar, o zaman bütünlük taşıyan Kıbrıs Devletinin Anayasasına da girdi.

BÜYÜ isim

~**bozmak**• Büyü bozuldu.

~**uygulamak**• Büyü uygulamalarının dayanağı budur.

CAHİL isim

~**bırakmak**• Bunları cahil bırakanları herhangi bir yerde aramaya gerek yok ve adres çok açık.

CAMİ isim

~(y)e **gitmek**• Oruçlarımızı açtıktan sonra babam hemen yakın olan camiye gidiyor.

~(y)e **koşmak**• Depremden korkan herkes camilere koşmuş.

CAM isim

~**indirmek**• Bana havladı, ondan kaçarken cam çerçeve indirip, hastanelere gittim.

CAN isim

~**almak**• Trabzon'da sel ve heyelan Çaykara ilçesinde 1959'da yine can aldı.

(...)-{1}(n)**a kıymak**• Olaydan sonra Kamil'in öldüğünü duyan Udey çok üzülmüş, bu yüzden canına kıymaya kalkışmıştır.

(...)-{1} **çekmek**• Yemek pek sevmem canım çekerse yerim.

~**vermek**• Bu uğurda can vermeye hazırım.

~**a kastetmek**• Hepimizin zamanına ve canına kasteden bu hareketlerin, bir yabancı turist için "unutulabilir" olduğunu düşünmemeliyiz.

~**yakmak**• Bu düşünce canımı yaktı.

~**bulmak**• Ölüm onda sıcak bir soluk gibi can buldu,

(...)-{1}(n)**ı bağışlamak**• "Öyle olsun," demiş, tilkiye canını bağışlamış.

~{1} **daralmak**• Düşününce canı daraldı.

CANLILIK isim

~**kazanmak**• Evdeki eşyaların yerlerinin değişmesi eve canlılık kazandırmış.

(...)-[1](n)**ı korumak**• 1979 felaketi zihinlerde tüm canlılığını korumaktadır.

CAZGIRLIK isim

~**yapmak**• Her zamanki gibi cazgırlık yapıyor.

CAZIRTI isim

~**kopmak**• Canhıraş bir cazırtı koptu ve beyaz bir duman bulutu ortalığı kapladı.

CAZİP isim

~**gelmek**• İnternet üzerinden alışveriş yapma imkânı cazip gelmektedir.

CEHENNEM isim

~**e gitmek**• "Cehenneme giden yollar iyi niyet taşları ile örülüdür".

~**e götürmek**• Aldığı günahlar onu cehenneme götürür.

CELP isim

~**gelmek**• Bugün yarın celp gelir.

CELSE isim

~**açılmak**• Balıkesir 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin duruşmaya mahsus salonunda celse açıldı.

CENAZE isim

~**kaldırmak**• Cenazeyi kaldırmak için evine gelenler şaşırıp kalmışlar.

~**kalkmak**• Ama cenaze kalktıktan bir gün sonra köşkü aramış.

~**uğurlamak**• Cenazeyi uğurlayıp eve döndüler.

CENNET isim

~**e gitmek**• Bu durumda en iyisi cennete gitmek tabii.

~**e götürmek**• Bu iyilikler seni cennete götürecektir.

CEP isim

(...)**~{i}(n)e atmak**• O da alıp cebine attı.

(...)**~{i}(n)i aramak**• Açtı ve Cenap'ın cebini aradı.

~**ten aramak**• Biraz önce cepten aradı, konuştuk.

(...)**~{i}(n)den ödemek**• Düğünü yapıyorlar ama yemek parasını herkes kendi cebinden ödüyor

CEPHE isim

~**açmak**• Washington, "kuzeyden cephe açılması, Türk askerinin etkin katılımı, lojistik destek sağlanmasını" istiyor.

~(y)e **uğurlamak**• Yine, Bilecik İstasyonunda gözyaşları içinde oğlunu cepheye uğurladı.

~(y)e **gitmek**• Cepheye gitti ve orada askere moral vermekle yetindi.

~(y)e **koşmak**• Tam aksine suikast kolcusu gibi kasıtlı cürüm sanığı olarak "Kör Sarı"nın yanında cepheye koşuyor.

~(y)e **göndermek**• Çarpışmaların yoğunlaştığı sıralarda hükümet taksileri emirle cepheye gönderir.

~**kurmak**• Memleketlerimizde ulusal cepheler kuruldu.

CEREYAN isim

~**vermek**• Orada bir ranza gibi bir şey vardı, onun üstüne bağladılar, tel bağladılar, cereyan verdiler.

~**çarpmak**• Elektrik çarpmış gibi sarsıldı vücudu.

CESARET isim

~**almak**• Olumsuz bir tepki vermemesinden cesaret alarak devam ettim

~**vermek**• İnsana kararlılık veren, cesaret veren; bilgidir, tecrübedir.

~**istemek**• Cesaret isteyen yolu seçmeyi öğretti.

~**göstermek**• Sen bana önce aşıdan korktuğunu itiraf edecek kadar cesaret göster.

~**aşlamak**• Samuel Beckett dizeleriyle cesaret aşıyor.

~**sergilemek**• Böyle bir cesaret sergilemesi bende hayranlık uyandırdı.

~{i} **kırılmak**• Merkezinden kopmuştu, cesareti kırılmış, beni örselenmişti.

CESET isim

~**çıkmaq**• Iraklılar dün buluna mezardan elleri ve gözleri bağlı, sivil giyimli 25 iskeletleşmiş ceset çıkardı.

CEVAP isim

~**vermek**• Nedenini sorduğumda bana şöyle cevap vermişti.

~**almak**• **KADIN** - Kırıcı ve katı cevap aldığı için evini ve işini terk ederek kaybolmuştu.

~**beklemek**• Cevap beklemeden sobayı söndürdü.

~**aramak**• Burada tek tek bazı tespitler ve tezler biçiminde bu soruya cevap aramaya çalışacağım.

~**gelmek**• Cevap gelmedi.

~**bulmak**• Biraz araştırdım ama yeterli cevap bulamadım...

~**yapıştırmak**• Yavuz Sultan Selim cevabı yapıştırmış.

~**a ulaşmak**• Bu sorunun berrak bir cevabına ulaşabilmek için durumun berrak biçimde kavranılması gerekiyor.

CEZA isim

Ölüm ~s[ı] vermek• Temmuz 1980'de hükümet, Divan üyesi olmayı, ölüm cezası verilecek suçlar arasına soktu.

Ölüm ~s[ı](n)a çarptırmak• 517 insan ölüm cezasına çarptırıldı.

~**almak**• Benim gibi yeni ceza alan mahkûmlar, yasa gereği ikişer ay özel müşahade odasına alınırlardı.

~**çekmek**• İnsanların ceza çekmek için suç işledikleri yerden binlerce kilometre öteye gönderildiğini söyleyen Pallot "Bu kamplar kabul edilemez" diyor.

~**görmek**• Köylü yasada gösterilen hizmetleri yapmazsa ceza görür.

İdam ~s{ı}(n)ı kaldırmak• mektubunun bu kısmında idam cezasının kaldırılmasını istiyordu.

~**ödemek**• Eski futbolcu, ayrıca 1500 sterlin ceza ödeyecek.

Para ~s{ı} kesmek• Oruç tutmayanlara para cezası keser.

~**yemek**• Senelerce ceza yiyen var.

~**yazmak**• "Çok ceza yazdılar mı?"

~**uygulamak**• Yasağa uymayanlara 50 YTL, izmarit, paket, ağızlık gibi atıkları çevreye atanlara 20 YTL ceza uygulanacak.

~**yağmak**• Lisanssız akaryakıt bayilerine ceza yağdı.

~**sız bırakmak**• Senin amacın beni cezasız bırakmamak hatta işten atılmamı sağlamak.

~**arttırmak**• Bu yıl trafik cezaları arttırılacak.

CEZAEVİ isim

~**(n)e göndermek**• Daha dava sonuçlanmadan kadını cezaevine gönderdiler.

~**(n)de çürümek**• Müebbet hapis cezası almış, cezaevinde çürüyecek, yazık.

~**(n)e düşmek**• Hangi suçtan cezaevine düştüğünü bilen yok.

~**(n)de yatmak**• Uzun bir süre cezaevinde yatmış.

~**(n)e gelmek**• Ali cezaevine geldiğinde bekârdı.

~**(n)e girmek**• Çok küçük yaşta hapse girdi, 12 yıl yatıp çıktı.

CEZBE isim

~**(y)e kapılmak**• Bir uyurgezer gibi, cezbeyle kapılmış yarı meczup bir yaratık gibi adama koştı.

~**(y)e tutulmak**• Evet, tam anlamıyla boğuşuyorduk, ben ne yaptığımı bilmeden, bir cezbeyle tutulmuş gibi.

CİDDİ /CİDDİYET isim

~**[i](n)i korumak**• Sağlık durumu ciddiyetini koruyor.

~**kazanmak**• 1970 yıllarında Amerika'da parapsikoloji çalışmaları daha da ciddiyet kazandı.

~**{i}(n)i takınmak**• Bizi epeyce güldürdükten sonra ciddiyetini takınıp güzelce bir konuşma yaptı.

~**{i}(n)i boz[ma]mak**• Ciddiyetini bozmadan, "Olabilir" dedi.

~**(y)e binmek**• İş bir anda ciddiye bindi, hemen nikâh tarihi konuşuldu.

~(y)e almak• Şu konuyu biraz ciddiye alın lütfen!

CİHAZ isim

~geliştirmek• ABD'de sinemalarda gösterilen filmlerin korsan kaydını yapanları tespit edecek cihaz geliştirildi.

CİLA isim

~çekmek• Üstlerine de, lisede son sınıfta, pek ciddi bir felsefe cilasını çekilir

~atmak• Üstüne bir kat da cila atıldı mı şahane olur.

CİN isim

~çarpmak• Bizi görünce, cin çarpmış gibi oldu adamcağız.

CİNAYET isim

~e karışmak• Adı bir cinayete karışmış.

CİNNET isim

~geçirmek• Bu son Başak olayında, genç kız, ilaç yüzünden cinnet geçirip annesini öldürmüş olabilir mi?

CİNSİYET isim

~değiştirmek• Cinsiyet değiştirmekte neymiş!

COŞKU isim

~vermek• Kendine coşku veren işleri yapardı.

~(y)a kapılmak• Ne var ki bu yazıyı okuyunca Reşat Nuri de coşkuya kapılıp "Yıldızlar" diye bir makale yazıvermiş.

~duymak• Kiraz, o sabah ailesiyle olmaktan ölçüsüz bir coşku duydu.

~uyandırmak• Bu nedenle, Sevr, Yunanistan'da büyük bir coşku uyandırdı.

CÜMLE isim

~kurmak• 8 yıllık tasarımı Meclis'e taşıyan Yılmaz grubunda sıkışınca aynı cümleyi kurmak zorunda kaldı.

~eklemek• Anayasanın 7.maddesine bir cümle eklenmesi gerekmektedir.

CÜRET isim

~[i]ni göstermek• Kitle toplumsal bir anafordur içine aldığı bütün unsurları eritir ve kendine meydan okuma cüretini gösteren bireyi ya linç eder, ya tanrılaştırır ya da yutar.

ÇABA isim

~göstermek• İddialara göre eskiden beri El Kaide'nin Türkiye'de yerleşmeye çaba gösterdiği biliniyordu.

~harcamak• Aslında ülkede fiyatları düşük tutmak için yoğun çaba harcayan bir kesim de var.

~(y)a girmek• Tekrar hızlı bir iç borçlanma çabasına girildi.

(...)-s{ı}(n)a düşmek• Hayatını devam ettirmenin, daha iyiye doğru yol almanın çabasına düştü.

ÇADIR isim

~kurmak• Taktik Harekât Merkezimizin hemen yanına dört kişilik bir çadır kurduk.

ÇAĞ isim

~açmak• Fransız İhtilali'ni tarih kitapları büyük bir devrim, çağ açıp, çağ kapatan bir kutlu olay diye anlatır.

~atlamak• Böylece serbest pazar ekonomisinin şartlarına ne derece bağlı olduğumuz çağı atlayan bir reformla bütün dünyanın gözüne sokulacaktır!..

~a uymak• Çağımıza uymayan bu yanlış geleneği ortadan kaldırmalıyız

~a uydurmak• Türkiye'de her şey hızlanıyor, her şey çağa uyduruluyor.

ÇAĞRI isim

~bırakmak• Cep telefonuna çağrı bıraktım, birkaç saniye sonra yanımdaydı.

~almak• 1976'nın Eylülünde, birkaç aylık evliyken bir çağrı aldı Uğur.

~gelmek• Bir çağrı gelmiş.

~göndermek• "Lokomotifini alan, demiryoluna gelsin", çağrısı gönderiyor.

ÇAĞRIŞIM isim

~uyandırmak• Çağrışım uyandıran eski kitap sayfaları

ÇAKI isim

~(y)a davranmak• Çakısına davrandı.

ÇAKMAK isim

~ çakmak• Bir de kendi aldı, çakmağı çakmak da Metin'e düşmüştü.

ÇALIM isim

~atmak• Son dakika çalımı atan Başkan Yıldırım'ın, benzer bir hamleyi Zico'ya karşı da kullanabileceği belirtiliyor.

~yemek• Hafta sonu Yalova'ya gidelim mi? can alıcı makamından söze girdiyse de, yenge bu çalımı yemedi.

ÇALIŞMA isim

~tamamlamak• Resim sergisine hazırlanıyoruz, çalışmalarını tamamlamak üzereyiz.

Bilimsel ~yürütmek• Bilimsel çalışmalar yürütme görevini her defasında başarıyla tamamladı.

ÇAMAŞIR isim

~asmak• Dikkat ettin mi Eren, bu sabah kadınlar çamaşır asıyordu.

ÇAPUT isim

~bağlamak• Ağaçlara çaput bağlayıp dilekler dilenir.

ÇARE isim

~kal[ma]mak• Güvenebileceği çare kalmamıştı.

~bulmak• Burun kanamalarına da tamponla çare bulmaya çalışıyorlardı.

~aramak• Robben'in kanadındaki yığınağa çare arıyor Advocaat.

~düşünmek• Çöpe atılan ekmeklere babamlar bir çare düşündü.

~tüken[me]mek• Onlarda çare tükenmez.

~geliştirmek• Bu soruna bir çözüm bir çare geliştirmeliyiz.

ÇARESİZ isim

~lik yaşamak• Tam bir çaresizlik yaşadığını söylüyor.

~kalmak• Çok çaresiz kaldım.

ÇARŞAF isim

~a bürünmek• Çarşafa bürünmüş annem ve büyükler orada durur, dua eder, elham okurlardı.

~a girmek• Bakın Zeynep çarşafa girmiş, ne kadar da yakışmış, öyle değil mi?"

~a sarmak• Atifet "Her akşam bizimki beyaz çarşaflara sarınıp koronun içine sızıverecek diye ödüm kopuyor", diyordu.

ÇARŞI isim

~(y)a çıkmak• Çarşıya çıkıp gömlek, çamaşır alayım," dedim.

~(y)a inmek• Okul sonrası çarşıya indim.

ÇATIŞMA isim

~(y)a girmek• Sıcak çatışmaya girmedim.

~(y)a sürüklemek• Fikir ayrılıkları çatışmaya sürükler.

ÇAY isim

~söylemek• Telefonla çay söyledim.

~demlemek• Kitaplarımı karıştırdı, çay demledi...

~hazırlamak• Çayları hazırlayıp gelerek simitlerini yemeye başladılar.

~a gitmek• Karşı komşuya çaya gideceğiz.

ÇEHRE isim

~takınmak• Güleç bir çehre takınıp, kapının açılmasını bekledi.

~(y)e bürünmek• Soğuğun sert yüzü, kar yağınca ılıman bir çehreye bürünür.

ÇEK isim

~kırdırmak• Paraya sıkışınca çekleri kırdırmak zorunda kalmış.

~ödemek• Yıllardır aldığı çekleri ödeye ödeye hala bitiremedi.

ÇEKİÇ isim

~**vurmak**• Artık o da çekiç vuruyor.

~**sallamak**• 15 yıldır o köhne demirci dükkânında çekiç sallarmış.

ÇEKİDÜZEN isim

~**vermek**• İş yerine bir çekidüzen vermek lazım.

ÇELENK isim

~**bırakmak**• Türkiye tarihinde böyle bir olay olmadı", diyerek, Başbakanlık binasına siyah çelenk bıraktı.

~**koymak**• 64'te üniversitenin kapılarına siyah çelenk koydu öğrenciler.

ÇELİŞKİ isim

~**(y)e düşmek**• İyi bir sonuç beklerken böyle bir şeyle karşılaşmak beni cevaplarım konusunda çelişkiye düşürdü.

~**içermek**• Bilimsel bilgi, aklın ilkeleri doğrultusunda üretilen, yani tutarlı ve çelişki içermeyen bilgi olduğu için mantıksaldır.

~**sergilemek**• Tavırları çok çelişki sergiliyor.

ÇELME isim

~**takmak**• Bu nedenle de tekâmülünüze çelmeler takarsınız.

ÇENGEL isim

~**takmak**• Tel kapıya çengeli takıp yatağıma gitmek üzere döndüm.

ÇENTİK isim

~**atmak**• Yani artık kadınlar da yattıkları her erkekten sonra, kemerlerine bir çentik atıyor.

ÇEŞİTLİLİK isim

~**sergilemek**• İyi bir Pazar çok fazla çeşitlilik sergilemelidir.

ÇETE isim

~**kurmak**• Bankanın kendi sahipleri tarafından bir çete kurulması suretiyle soyulması olayı,

ÇEYİZ isim

~**düzmek**• Hepsine birden çeyiz düzmek, insanı çıldırtabilir çünkü."

~**hazırlamak**• En eski geleneklerimizden biridir çeyiz hazırlamak.

ÇIBAN isim

~**çıkmaq**• İşte o sıralarda Paşa'nın sağ kürek kemiğinde iki başlı kocaman bir çiban çıkmıştı.

ÇIĞ isim

~**düşmek**• Çünkü geçen yıl burada bir çığ düşmüş.

ÇIĞIR isim

~**açmak**• O her iki alanda da çığır açmıştır.

~**dan çıkmak**: Tatil köyleri İslamın yasak etmediği bir şey, ama bazıları işi çığırından çıkardı.

ÇIĞLIK isim

~**[lar] atmak**• Ben hep bekledim, sessiz çığlıklar attım

~**kopmak**• Bir çığlık koptu;

~**ı basmak**• Yeter artık, diye çığlığı basmıştı kadın.

Tiz ~[lar]a boğulmak• Tünelden geçerken bütün havaalanı tiz çığlıklara boğuldu.

ÇIKIŞ isim

~**aramak**• Sadece bir teselli, bir çıkış aramak genç ölümlerin acılarında bile.

~**yaşamak**• Borsada ekim ayında başlayan hızlı bir çıkış yaşandı.

~**a geçmek**• Sonraki gün de çıkışa geçtik ve Erciyes'in kuzey-batı duvarının dünyadaki ilk kış çıkışını başardık.

~**göstermek**• Bu yılın en iyi çıkış gösteren sanatçısı oldu.

ÇIKAR isim

~**sağlamak**• Yalnızca genel çıkarı sağlamak için çaba gösteren bireyler, sağlamak niyetinde olmadıkları bir özel çıkarı sağlamak doğrultusunda yönlendirilirler

(...)-{1}(n)ı düşünmek• İMF, burada sadece ticari çıkarını düşünen basiretli bir tüccar gibi davranmıştır.

(...)-[lar]{1}(n)a uy[ma]mak• ekonomik çıkarlarına uymadığı gerekçesiyle anlaşmadan çekildiğini açıkladı.

ÇIKMAZ isim

~a girmek• Emeklilik yaşı çıkmaza girdi.

~a sokmak• Ülkerspor bu mağlubiyetle 2. tura yükselme hedefini çıkmaza soktu.

~a sürüklemek• Bir yerde de toplumları ekonomik ve sosyal açıdan patlamaya doğru götüren çıkmazlara sürükler.

~a düşmek• Çıkmaza düştük, ne yapacağımızı bilmiyoruz.

~a götürmek• Ben işleri çıkmaza götüren bürokrata tahammül etmiyorum.

ÇILGIN isim

~a dönmek• Hırsını alamayınca çılgına döndü.

~a çevirmek• Kadını çılgına çevirmiş çocukları.

ÇINGAR isim

~çıkarmak• Onu her ziyarete gelişinde mutlaka bir çingar çıkardı.

ÇIRA isim

~yakmak• Bir ağaç altı bulmuşlar, iki çıra yakmışlar.

ÇİÇEK isim

~açmak• Bir gün önce çiçek açmış sokak ortasında

~vermek• Birçok bahçıvan özellikle çiçek veren bodur ağaçlarına gösterdiği ilgiyi bahçesindeki ağaçlara göstermez.

ÇİLE isim

~den çıkmak• Çileden çıkarıyor insanı."

~çekmek• Yine İsa Mesih, insanların kurtuluşu için acı ve çile çekmiş,

~doldurmak• Sınıfın en alt katmanında çile dolduran kalabalıkların bir üyesiydim.

ÇİLINGİR isim

~çağır**mak**• Çaldıkları kapıyı kimse açmayınca bir çilingir çağırdılar.

ÇİMDİK isim

~at**mak**• Durup dururken bana bir çimdik attı, canım çok acıdı.

ÇİŞ isim

(...~{i}(n)i tut**mak**• Kız Fifi, bir türlü öğrenemedin çişini tutmayı...

ÇİZGİ isim

~çek**mek**• Dolayısıyla aralarına düz bir çizgi çektim.

~(y)e otu**rmak**• Kısa zamanda hem dersler yönüyle hem de tertip terbiye yönüyle farklı bir çizgiye oturmuştu.

ÇİZİK isim

~at**mak**• Koynuma pastel boyalar topladım, bir kızın kulağının altına, bir kırmızı, bir turuncu, bir mor çizik attım.

ÇOCUK isim

~bek**lemek**• Yani hamile kadınlar, zengin-yoksul farkı olmaksızın çocuk bekleyen kadınların gereksinme duyduğu bütün hizmetlerden eşit olarak yararlanacak.

~büyü**tmek**• Çocuk büyütmek zormuş.

~salla**mak**• Annem çocuğu sallıyor, kaç saattir uyumamış.

~istem**ek**• Yaaa Ey kardeşim oğlu, bu senin söylediğini yapanlar âşık falan değil, düpedüz çocuk isteyen birileri.

~aldı**rmak**• Bu genç yaşında çocuk aldırma ne demek?

~luk geçi**rmek**• Kötü bir çocukluk geçirmiş.

ÇOĞUNLUK isim

Salt ~ara**mak**• İlk oylamada Kurultay üye tamsayısının üçte ikisi, ikinci oylamada salt çoğunluğu aranacaktır.

ÇÖKÜŞ isim

~**e geçmek**• 1699 Karlofça antlaşması bun gücün çöküşe geçtiğini dünyaya ilan etti.

ÇÖP isim

~**e atmak**• Kader biz bir gün çöpleri çöpe atmak için dışarı çıktığımızda köşeye kısıtırdı.

ÇÖZÜM isim

~**beklemek**• Hep öyle olmadı mı? Eğer aksi olsaydı yıllardır, çözüm bekleyen sorun olmazdı.

~**bulmak**• Çare, çözüm bulmaya çalışıyorlar...

~**önermek**• Bilkent öğrencileri "büyük"lere krizde çözüm öneriyor.

~**getirmek**• Kimse bu korkunç zulme uzun süre çözüm getirmek istemedi.

~**üretmek**• Kısa zamanda çözüm üretmek en mantıklısı.

~**aramak**• Bunun için de kahramanımızın peşine düşmek, günlük yaşamını izlemek, sorunlarına çözüm aramak yeterli değil.

~**e kavuşturmak**• Kur'an ve sahih Sünnet'te belirlenen hükümleri koruyarak ve bunlara dayanarak yeni problemleri içtihat yoluyla çözüme kavuşturmak.

~**sunmak**• Bilkent öğrencileri "büyük"lere krizde çözüm sunuyor.

~**e ulaştırmak**• Aktarma tablosu düzenlendikten sonra optimal çözüme ulaştırma çözüm yöntemleri ile ulaşılır.

~**sağlamak**• Eski modellerle çözüm sağlamak güçtür.

~**e varmak**• Birlikte oturmalıyız, hepimiz için kabul edilebilir bir çözüme varacağız."

~**e bağlamak**• Konusu olan sorunlar çözüme bağlandığı için devam etmemiştir.

~**geliştirmek**• Amaç, sorunlara çözüm geliştirmek, işlerin sistematik bir yaklaşımla yapılmasını sağlamak ve verimliliğinin artırılmasına katkıda bulunmaktır.

DAĞ isim

~**a vurmak**• Daha yorgunlukları geçmeden dağlara vurdular.

~**a kaldırmak**• Köyünüzü Rumlar bastı. Ananı bacını dağa kaldırdılar.

~[lar]a **düşmek**• Alp ozan almış sazı ele dağlara düşmüş, diyar diyar gezip türkü yakarmış.

~a **çıkma**• Kızı, çobanıyla dağa çıkan genç ağa diye her yerde lafı edilir.

DAĞILIM/DAĞILIŞ isim

~**göstermek**• Bu yılın değerleri orantılı bir dağılım gösteriyor.

DAİRE isim

~**tutma**• Ona bir daire tuttum bu yakınlarda.

DAKİKA isim

~**tutma**• Bu arada müzik eşliğinde dakika tutulur.

DALGA isim

~**vurma**• Yüzerken dalga vurması kişiye ölüme bile götürebilir.

DALIŞ isim

~a **geçmek**• Dalışa geçer geçmez denizin altındaki dünyanın mükemmelliği gözünüzün önüne seriliyor.

DAMGA isim

~**vurma**• İşte, bu Şehlâ Güzel Kız geçen geceki programa da yine Türkçesi ile damga vurmuş.

~**taşma**• O dönemlerde herkes ait olduğu kabilenin damgasını taşırdı.

DANS isim

~a **kaldırma**• Sibel'i elinden tutup dansa kaldırıyor Ali.

~a **kalma**• Aliyle dansa kalktılar.

DAR isim

~a **düşmek**• Dara düştüğünde kendini savunabilmeliydi.

DARAĞACI isim

~(n)a **asma**• İslam âlimi Cüneydi Bağdadi'ye “ Sen ufacık bir şey dediğin için seni darağacına astılar.

~(n)a çekmek• O gün darağacına çekilen milletin iradesi, sevgisi ve ümitleri olmuştur.

DARBE isim

~vurmak• Bu maçı kazanmak karşı takıma ciddi bir darbe vurmak demek.

~yemek• Ondan darbe yemek bana insanlara bir daha asla güvenmemem gerektiğini öğretti.

~almak• Çok darbe almış,

DAVA isim

~açmak• Bundan önce de Fikret Ünlü zamanında dava açıldı.

~(y)ı kaybetmek• Beatles, Apple'a karşı açtığı davayı kaybetti

~(y)a katılmak• Güldünya Tören'in öldürülmesiyle ilgili davaya katılan kadınlar, zinanın suç sayılmasının bu tür cinayetleri artıracığı uyarısında bulundu.

~dan çekilmek• Çete mağdurları adına davaya müdahil olan ve birçok baskı ve tehditlere rağmen davadan çekilmeyen Avukat Yaşar Altürk sorularımızı cevapladı.

~bilmek• Ulaştırmayı dava bilmiş ilim adamlarının eserleri Betül Hanım için de can simidi görevi yapmış.

~(y)a girmek• Avukatım benim yerime davaya girecek.

DAVET isim

~e katılmak• Davete katılan Papa, Çağrıcı ile kibleye dönerek, ellerini bel hizasında kavuşturdu ve bir süre dua etti.

~vermek• Başarısının şerefine davet vermek içine duyuru yaptırıyordu.

~e gitmek• Yarınki davete giderken giymek için kıyafet bakmalıyız.

~almak• Konferansa ben de davet aldım.

~e koşturmak• Türk Kanser Derneği yararına düzenlediği davete koşturduk güzelim havayı bırakıp.

DAVETİYE isim

~göndermek• Düğün için herkese davetiye gönderilecek.

~gelmek• Bugün yine davetiye gelmiş,

DAVRANIŞ isim

~**göstermek**• İdeal bir siyah cisim gerçekte yoktur ama, ona yakın davranış gösteren bazı düzenekler hazırlayabiliriz.

~**sergilemek**• Adil ve tutarlı davranışlar sergileyen bir lider olmalı.

~**geliştirmek**• Çocuklarda istenilen davranışı geliştirmek için pekiştirecin sıklıkla verilmesi gerekiyor.

DAYAK isim

~**yemek**• Lisede bir sokak kavgasında feci şekilde dayak yemiş ve ondan sonra dövüş sporu wu-shu'ya başlamış.

~**atmak**• Bana laf yetiştiremeyince dayak atmaya kalkıyor.

~**tan geçmek**• İyi bir dayaktan geçtikten sonr aklını başına toplamış

~**çekmek**• Dün gece bağırıp çağırınca temiz bir dayak çekmişler ona.

DAYANAK isim

~**göstermek**• Söylediğin sözlere dayanak göstermezsen ciddiye alınmazsın.

DAYANIKLILIK isim

~**kazanmak**• Bugün aldığın darbeler yarın için sana dayanıklılık kazandırır.

DAYANIŞMA isim

~**göstermek**• Kazaklarla Azeriler kendilerini biraz mesafeli konuma koyarak Gürcülerle dayanışma göstermemiş oluyor.

~**sergilemek**• Söz konusu vatan olduğunda Türk milleti tam bir dayanışma sergiler.

DEDEKTİF isim

~**tutmak**• Öyle ki dedektif tutmak zorunda kaldık."

DEDİKODU isim

~**çıkamak**• "Yoksa bizim hakkımızda da dedikodu çıkacak."

~**dolaşmak**• Daha önce de ve şimdi de, şiir kitaplarına önsöz yazarı diye bir dedikodu dolaşıyordu ortalıkta.

~**üretmek**• Mahallenin kadınları büttün gün boş oturmaktan dedikodu üretirler.

DEFTER isim

Hatıra ~i tutmak• Okul için hatıra defteri tutmuş.

~**e geçmek**• Söylediklerimi bir bir deftere geçmiş,

DEĞER isim

~**biçmek**• Gerikalan hayatına bununla değer biçmişti besbelli.

~**vermek**• Bu sistemlerin birinci ortak yanı da, insana lâayık olduğu değeri vermemeleridir.

~**kazanmak**• Zerdüştlüğün, resmi din olarak değeri kazanışı, reformun din adamları sınıfı tarafından da kabul edilişıyle birlikte mümkün olmuştur.

(...)-~**{i}ni korumak**• 10 yıl geçtikten sonra bile ticari değeri koruyorsa, onu daha uzun bir süre korumamak için hiçbir sebep yoktur.

~**katmak**• Bu nedenle "Sürdürülebilir büyüme" çalışmalarının hisse sahiplerine bir değeri katması gerekiyor.

Ahlaksal ~taşımak• Ancak kişı edimlerinin ahlaksal bir değeri taşımalarının temel koşulu, bu edimlerin autonom kişilere ait edimler olmasıdır.

Kutsal ~yüklemek• Çünkü kilise Batlamyus'un evren modelinin doğru olduğunu kabul etmiş ve buna kutsal bir değeri yüklemişti.

~**bilmek**• Değeri bilmeyene değeri verilirse değeri kökünden kazır.

~**görmek**• STK jürisi en iyi kısa film ödölünü Avustralya yapımı "Bir Zamanlar Avustralya" (Nick Hilligoss) adlı filme değeri görür.

~**e binmek**• Ölüm gelip çatınca hayat değeri bindi birden.

~**üretmek**• Taklitçilik üzerine kurulmuş, hiçbir değeri üretmeyen sermaye sınıfı var ve bunlar demokrasiye sahip çıkmazlar" dedi.

~**kaybetmek**• Hepimize çok değeri kaybettirmiştir.

~**atfetmek**• Bir kültürel öğeyi ön plana çıkarırken ona değeri atfetmek değeri kazanmasında büyük önem taşır.

DEĞİŞİKLİK isim

~e uğramak• Planımız değişikliğe uğradı.

~göstermek• Diğer çevre sorunları, örneğin sıcaklık, rüzgâr hızı gibi faktörlere bağlı olarak büyük ölçüde değişiklik gösterir.

~e gitmek• Finansal alanda bir değişikliğe gitmek gerektiği konuşulmaya başladı.

DEĞİŞİM isim

~e uğramak• Çocuklarınız oldu ve çocuk sahibi olma konusunda kesin ve katı düşünceleriniz köklü değişime uğramıştır.

~yaşamak• Bu dağlarda, bu çam ormanlarının arasında, elimde olmadan bir değişim yaşadım.

~göstermek• Zaman içinde olumlu yönde değişim göstermek gelişim demektir.

~geçirmek• Rota önemli bir değişim geçirmiyor.

DEĞNEK isim

~vurmak• Çaldıkları eşya kıymetli ise hırsızlar idam edilirler, fakat eşya önemli değilse, yedi veya yedi yüz değnek vurulur.

DEHŞET isim

~vermek• Ne gökyüzünde neler döndüğüne, ne de yeryüzünde kendisine dehşet veren hadiselerle bakmayacaktı artık.

~saçmak• Saçları dağınık, yarı baygın gözleri korku ve dehşet saçıyordu.

~salmak• Nemrut, çevresine dehşet salan zalim bir kraldır.

~e kapılmak• Senin gibi birini böyle yılğın görünce insan daha bir dehşete kapılıyor.

~uyandırmak• Haşhaşilerin dehşet uyandıran bu cinayeti ne ilk, ne de sondu.

~e düşmek• Kazılan yere gelince dehşete düştüm. Manzara korkunç ve dramatikti.

DEKLANŞÖR isim

~e basmak• Hakikaten öyledir, o fotoğraf makinesinin deklanşörüne bastığınız anda bir bakıma kendinizi daha iyi tanıyorsunuz.

DELİ isim

~(y)e dönmek• sinirlenince deliye dönüp koşmaya başladı.

~(y)e çevirmek• Adamı göz göre göre deliye çevirdiler.

DELİK isim

~açmak• misket oynayacakları için avluda delik açıyorlardı.

DELİKANLILIK isim

~a sığmak• Adamın namusuna göz dikmiş, bu yaptığı delikanlılığa sığar mı?

DELİL isim

~sunmak• Şüpheli ölüm vakası ile ilgili deliller sunulmaya başladı.

~göstermek• Kadının kendini savunmak için kullandığı bıçak delil gösterilecek.

DELİLİK isim

~e vermek• Kendini deliliğe veriyor.

~i tutmak• Yine deliliği tuttu

~e vurmak• Her şeye rağmen “yaşama sevincini” saadet denilen ruh halini muhafaza etmek güzel ama bu da “işi deliliğe vurdurmadan”

DEMEÇ isim

~vermek• Size söylüyorum, bu ülke batmaz...şeklinde bir demeç vermişti..

DENETİM isim

~den geçmek• Programlarda TRT Kurumu repertuarında bulunan müzik eserlerinin denetimden geçmiş icrâlarına yer verilecektir.

~kurmak• Başkan; atamalar, görevden almalar aracılığıyla denetim kurmaya çalışıyor.

~uygulamak• Bütün marketlere denetim uygulanacak, ürünlerin tamamı kontrolden geçirilecek.

DENEY isim

~e katılmak• Deneye katılmak isteyen arkadaşlar bir adım öne çıksın.

DENEYİM isim

~**kazanmak**• Çünkü sözü edilen kurumlarda öğretmen yetiştirmede deneyim kazanmış çok değerli öğretmenler hizmet veriyordu.

~**yaşamak**• Korteksinde çok güçlü darbeler almıştır. Yangınlar, işkenceler geçirmiştir veya mistik, özellikle de dini deneyimler yaşamıştır.

DENGE isim

~(y)e **gelmek**• Tüm firmalar kar maksimizasyonu sağlayarak dengeye gelmektedirler.

~(y)e **kavuşmak**• İş yerinin gelir yüzdeleri son aylarda bir dengeye kavuştu.

~(y)i **korumak**• İnsanlar arasındaki dengeyi korumak gerek.

~**sağlamak**• Tansiyonu düşünce dengesini sağlamakta güçlük çekti.

DENİZ isim

~**e açılmak**• Denize açılan balıkçılara elimi sallayacak olsam, yorgun düşecektim erken vakitte.

~**e inmek**• Çocuk, denize inen sokaklardan birine saptı.

~**e düşmek**• Aracın denize düştüğü yere ilk varan benim.

~**doldurmak**• Denizi doldurarak delta oluşumuna katkıda bulunmanın yanında, deniz canlılarına taze besin maddeleri de sağlıyordu.

~**e oturmak**• Hava birden kapattı, sis denize oturdu.

~**e uçmak**• Otoyoldan çıkan araç denize uçtu.

DENK isim

~**gelmek**• Parmağıyla değerek sayıyor N'nin çizgilerine denk gelen yıldızları.

~**getirmek**• Kulaktan kulağa dolaşıp gelen habere göre, tüfeğinin namlusunu yüreğinin ortasına denk getiren peşmerge tetiğe basıyor.

~**düşmek**• Ya da filmin bütünü birtakım özlemleriyle mi denk düştü,

~**tutmak**• Sevdiğini dünyalara denk tutmak...

DEPAR isim

~**atmak**• Sanki hep bu anı beklemişler çimlerin içinde, her an –çok yavaş da olsa– bir depar atmaya hazır şekilde.

DEPLASMAN isim

~**da oynamak**• Galatasarayın yarın deplasmanda oynayacak olduğu maçın zorlu geçeceği düşünülüyor.

DEPREM isim

~**vurmak**• Depremın vurduğu bir Lice'nin hala kanalizasyonu bile yoktur.

~**geçirmek**• 5.2 şiddetinde bir deprem geçirdik ve çok korktuk.

DEPRESYON isim

~**a sürüklemek**• Başarısız geçen bir sınav onu depresyona sürüklemişti.

~**geçirmek**• Çok ağır bir depresyon geçirdi.

DERGİ isim

~**çıkarmak**• Bir sonraki haftaya o dergiyi çıkarmaya gücünüz yoksa batarsınız.

DERİNLİK isim

~**kazanmak**• Sanatsal etkinlikteki "özneelliğin zenginleşme si ve derinlik kazanması da, ancak nesne dünyasını yoğun biçimde benimsemekle gerçekleştirilebilir.

DERMAN isim

~**bulmak**• Derman bulmak için çıktı bu yolculuğa.

DERNEK isim

~**kurmak**• Böyle bir bakışla soruna değinildiği zaman, dernek kurma özgürlüğünün değil, tersine bu özgürlüğün önüne konulmuş bulunan engellerin kaldırılması gerekir.

DERS isim

~**vermek**• İndiana ve Johns Hopkins üniversitelerinde ders veren yazar-akademisyen John Karaagac'ın ABD politikasıyla ilgili dört kitabı var.

~**almak**• Hayatta bazı şeylerden ders almak gerekir.

~**dinlemek**• Dikkatli bir şekilde ders dinleyen öğrenci sınavda illaki başarılı olur.

~**çıkarmak**• Yaşadıklarımızdan ders çıkarmak için çok geç kaldığımız da ortada.

~**anlatmak**• Bu yüzden öğretmen ders anlatırken, dikkat dağıtıcı şeylerden uzak durmak gerekir.

~**ten çıkmak**• Dersten çıkınca öğretmen odasında, olup bitenleri anlattım.

~**e girmek**• Derslere giren hocaların herbiri modern dil eğitim yöntemi ve insan ilişkilerini çok iyi bilen insanlar.

~**e kalkmak**• 45 dakika boyunca bir kez olsun derse kalkmadı.

~**koymak**• Mekteplere Kuran dersi koyalım diyoruz.

~**e katılmak**• Akşam yemeklerinden sonra kulüp odasında "skat" partilerine, olmazsa parti eğitim derslerine katılıyordu.

~**e kaldırmak**• Beni derse kaldırmaktan bıkmadı.

~**i bölmek**• Boykotlar, işgallerle ortaya çıkan şiddet hareketleri dersleri böldüğü gibi, öğretim üyeleri arasında da büyük huzursuzluklar yaratmış

~**çalışmak**• Azize doktorluk hayaline ulaşabilmek için şimdilik koltuk üzerinde ders çalışmak zorunda.

~**bitmek**• Hoca ders bitti zannetti, kürsüdeki notlarını toplamaya başladı.

~**e sokmak**• Çocukları derse sokmak, onlara kitap okutmak ve şiir ezberletmek beni mutlu etti.

~**e görmek**• Öğrenciler bugün sadece iki saat ders görecektir.

DERSHANE isim

~**(y)e gitmek**• Bu yıl dershaneye gidecek.

DERT isim

~**açmak**• Ama bak, babası olarak sana söylüyorum; başına dert açacak bu kız.

~**çekmek**• Sabahlara dek keman çalıştığına bakılırsa fazla dert çekiyor.

~**dinlemek**• Herkesle ayrı ayrı konuşan, dert dinleyen garip bir adamdı; at binicisiymiş, kılıç sporu yapıyormuş ve iki kalbi varmış.

~**e girmek**• Tatiana, dayımın başı yine derde girmiş galiba.

~**e sokmak**• Kim onu alıp da dertsiz başını derde sokmak ister.

~**düşmek**• Türlü türlü derde düştüm.

~**anlatmak**• Elbet dert anlatan bir kul çıkar diye düşünüyorum.

DESTEK isim

~**vermek**• Yunanistan teröre destek veren ülke olarak ilan edilecekti.

Manevi- maddi ~sağlamak• En büyük emelim okuyup diş hekimliğini kazanarak ileride maddi ve manevi destek sağlamak.

~**almak**• Böylece, kahramanından destek alan Gershwin başarı yolunda ilk adımını atar.

~**bulmak**• Sivillerden de bu nedenle destek buldu.

~**istemek**• Sonra gözlerim sanki öğretmeninden destek isteyen bir ilkokul öğrencisi gibi Teoman Bey'in gözlerine dikti.

(...)**~{i}(n)i kazanmak**• Halkın desteğini kazanmak için savaşıyorlardı.

~**görmek**• Portekiz'den destek gören Yunanistan endişeye kapıldı.

~**çıkma**• Bu bir yorum tabii, ama muhalefetten öneriyi ciddiye alan da var, destek çıkan da, hatta komisyon kuran da...

~**aramak**• Uyumsuz yaşamakta, deliliği yaşamakta "destek" aramak, bana çok profesyonel işi geliyor.

~**beklemek**• Ancak Gül'ün destek beklediği EPP'den ilk gelen işaretler çok olumlu olmadı.

~**i kesmek**• Yöneticilerden halk desteğini kesti.

DESTAN isim

~**düzmek**• Destan düzmek ustalık ister.

~**okumak**• Senin de destanını okuyalım ezberden...

DEVAMLI isim

~**kılmak**• Bir davranışı devamlı kılmak öğrenmenin göstergesidir.

DEVAMLILIK isim

~**göstermek**• Sınavı gerçekten kazanmak istiyorsan derslerine devamlılık göstermelisin.

~**sağlamak**• Bir hedef belirlemek ve o hedefe giden yolda uğraşların devamlılık sağlaması önemlidir.

DEVİR isim

Market ~başlamak• Derken zaman geçer ve market devri başlar.

~**değişmek**• Şimdi devir değişti.

DEVLET isim

~**kurmak**• Hamas'ın kuruluş amacı İsrail devletini yok etmek ve İslami temellere dayalı bir Filistin devleti kurmak.

~**i bölmek**• Bir grup partizan devleti bölme yolunda haince davranışlarda bulunmaya milleti ayrıştırmaya çalışıyor.

DEVRE isim

~**(y)e sokmak**• Güç kalkanlarını devreye sokmak için Johnson'ı soktu.

~**(y)e girmek**• Trençkotlu adamın iç konuşmaları farklı bir biçimde verilir ve gözlemci anlatıcı yeniden devreye girer.

DEVİRİYE isim

~**gezmek**• Ekipler devriye geziyor.

DEYİŞ isim

~**düzmek**• Aşıklar, sevilinin kaşına bile onlarca deyiş düzmüştür..

DIŞ isim

~**ta tutmak**• Özel bankalara aktarılabacak paralar artık sayıştay denetimi dışında tutulacak!

DIŞARI isim

~**vurmak**• Hislerini dışarı vurmaktan nefret etse de, her defasında düşünceleri duyguları yzünden okunurdu.

~**atmak**• Gecenin bir yarısı kadını dışarı atmış.

DİP isim

~**e çökmek**• Çayın tortusu dibe çökmüş.

~**e vurmak**• Beklemektedirler sonu olmayan bir uçurumda dibe vurmayı.

(...)-[i](n)i **bulmak**• Koca bir yudumla bardağın dibini buldu.

~**e oturmak**• Gemi battıktan sonra yapılan su altı çalışmalarında en dibe oturduğu ve yosun tuttuğu tespit edildi.

(...)-[i](n)i **sıyırmak**• Etleri dışarı alıp ateş üzerindeki tavaya bir tür sıvı dökün ve tahta kaşıkla tavanın dibini sıyırın.

DİKİŞ isim

~**dikmek**• Ben bunca yıl dikiş diktim.

~**atmak**• Bu arada götürüldüğü ilk özel hastanede Serpil'e yanlış tedavi uygulandığı, alındaki ısırik yerine dikiş atıldığı anlaşıldı...

(...)-[ler]i **patlamak**• Elbisemin dikişleri patlamış,

DİKKAT isim

~**çekmek**• Dün gerçekleşen imza töreninde Asbaşkan Özaydınlı futbolda deneyimin önemine dikkat çekti.

~**e almak**• Bu planlama sürecinin her aşamasında geri besleme yapılacak şekilde dikkate alınmalıdır.

~**kesilmek**• Kulağım, ağzımdan çıkacak şeye dikkat kesildi.

~**e sunmak**• Ben bu arada aklıma takılan bazı soruları dikkatinize sunmak istiyorum•

~**dağılmak**• Öğrenciler fiş cümlelerini bakmadan yazarken, dikkatlerin dağıldığı, çabuk yoruldukları ve çok çabuk canlarının sıkıldıklarını öğretmenler ve anne-babalar çok rahat gözlemleyebilirler.

~**i dağıtmak**• Ayrıca yazılı metinler de, kullanıcının sıkılıp da gitmemesi için dikkati dağıtacak kadar uzun olmamalıdır.

~**ten kaç[ma]mak**• Ancak, bu seçeneklerin aynı bölgede yaşayan azınlıklar açısından geçerli olabileceği dikkatten kaçmamalıdır.

~**toplamak**• Dikkat toplamak için eğitim araçlarının önemi tartışılmaz.

~**buyurmak**• Konuya dikkat buyurursanız seviniriz.

(...)-{i}(n)**i ölçmek**• "Aa, evet bravo Ada haklısın! Dikkatini ölçmek istemiştin!.."

~**göstermek**• Çocukları konu alan haberleri işlerken özel bir dikkat gösterilmelidir.

DİL isim

~**bilmek**• Dil bilmediği için kararın ne olduğunu bilememiş.

(...)-{i} **dolaşmak**• Hemen bütün kadınlar gibi ben de fareyi gördüğünde akli diline dolaşan biriydim.

~**e düşmek**• Bu hadise okuldaki tüm öğrencilerin diline düşmüş.

~**i anlamak**• Sahibinin dilini anlayan, tehlikeye karşı uyanık tutan, koruyan birer vefalı arkadaşdır.

~**kullanmak**• Dili kullanmak bir beceridir.

~**e dökmek**• Benim, kulun Muvatalli'nin dile döktüğü sözleri al!

~**e dolamak**• Bu bağız dergi bir süredir Atatürk'ü diline dolamış.

~**e girmek**• Biz dilimize girmiş, halkın kullandığı kelimeleri bugün bir sorun kabul etmiyoruz.

(...)-{i} **dönmek**• Bir vakit, sünnetten sonra kamet getirmeye başlar, dili döndüğü kadar diğer işleri de yerine getirir; iş namazın sonundaki tesbihata gelmiştir.

(...)-{i} **çözülmek**• O zaman yazıcı cüce sırtına vurmuştu ve dili çözülmüştü.

~**geliştirmek**• Bu faaliyetlerin başında konuştuğumuz dili geliştirmek gelmektedir.

~**e vurmak**• Kendi konuşmasıyla dalga geçiyordu hep “benim de dilime vurdu bu oruç” diyordu.

~**i zenginleştirmek**• Son olarak, “kişisel kelime” dağarcığı oluşturmak suretiyle de dilimizi zenginleştirebiliriz.

~**değiştirmek**• Herkese farklı konuşup dil değiştiriyosun, rengin tavrın belli değil.

DİLEK isim

~**tutmak**• Gecenin gizine soyundum, ruhumun zamparalığına iki tane dilek tuttum, adaklar adadım.

~**dilemek**• Elindeki yıldızlı değneği salladığı sırada hangi çocuk bir dilek dilerse hemen gerçekleşirmiş.

~**iletmek**• Dileklerinizi ve isteklerinizi iletmek için dilek kutusu uygulaması başlatılacak.

(...)-{i}(n)i **kırmak**• Senin dileğini kırmak istemiyorum ama benim de ne kadar zor durumda olduğumu anlamalısın.

DİLEKÇE isim

~**vermek**• Dilekçe vermek için son gün yarın.

DİN isim

~**değiştirmek**• İlginç olan nokta, Tlaxcala halkının “İspanyol Kralı’nın kulları olmaya hemen razı olduğu” halde, din değiştirmeyi tümüyle reddetmeleridir.

~**e girmek**• Müslümanlıktan çıkıp bir başka dine girmiş olanlar da irtidat etmiş sayılırlar.

~**den uzaklaşmak**• O kadar ki, bazen ferdi, bazen da kitle hâlinde irtidâtlar, dinden uzaklaşma vak'aları olabilecektir.

DİPLOMA isim

~**almak**• Diploma almak, bütün çekilen çilenin bir kâğıda dökülüp size sunulması...

DİREKTİF isim

~**vermek**• Totaliter bir zihniyetin devamlı direktif verdiği, bir durumun, bir mekânın insanlarıdır.

~**almak**• Direktif alacak yaşı geçtim.

~**göndermek**• Rus bankası para transferini gerçekleştirebilmek için New York'taki muhabir bankaya direktif gönderiyor.

DİREKSİYON isim

~u kırmak• Köpeğe çarpmamak için direksiyonu kırması sonucu Cafer Uzun'un kullandığı otomobile çarptı.

~sallamak• Sabahtan akşama kadar direksiyon sallıyor.

~a geçmek• İlk kez direksiyona geçiyorum, çok heyecanlıyım.

DİRENÇ isim

(...){i}(n)i kırmak• Bir kez daha kaybetmek direncini kırmaya yetti.

~göstermek• Adam çocuğa karşı direnç göstermiyordu.

~kazanmak• Disiplinle çalışan yengeçler elbette ödülü hak etti ve direnç kazandı.

DİRENİŞ isim

~göstermek• Böylece, İslam'ın demokrasiye -kendine özgü- bir direniş gösterdiği iddiası, temelinden yanlıştır.

~i kırmak• Başka bir deyişle aşk, toplumun direncini kıran, “günah” anlayışını yıkan bir “başkaldırı” olduğu, olabildiği ölçüde değerli bir yaşantıdır.

DİŞ isim

~bilemek• Ama onlara diş bilemeye başladıkları kesindi.

~çekmek• Acemi doktor, diş çekmek için bir eve çağırılmış.

~sökme• Artık Söbi'nin zehirli dişleri sökülmiş demekti.

DİYALOG isim

~yürütmek• Daha fazla bu diyalogu yürütmeye gerek yok.

~kurmak• Arkadaş istiyorsan insanlarla diyalog kur.

DİYET isim

~uygulamak• Böyle ince kalmak için hususi diyet uygulamıyor.

~ödemek• Bu işin diyetini ben ödedim.

~e başlamak• Yarın diyetle başlayacağım.

DİZ isim

~{leri}(n)i kırmak• Dizlerini kırarak, onu selamladı.

DİZE isim

~[ler] **döktürmek**• Sonra şoförün tam gözlerinin içine dikti gözlerini ve ne dizeler döktürdü.

DİZİ isim

~**çevirmek**• Eski zamanları, 1940'lı yılları anlatan bir dizi çevirmek istiyorum.

~**de oynamak**• Aşk dizilerinde oynamak istemiyor.

DOĞA isim

(...)-s{ı}(n)**dan gelmek**• Bu yararları yanında komuta örgütünün doğasından gelen bazı sakıncaları da vardır•

DOĞUŞ isim

~**gelmek**• Bazı karakteristik özellikler doğuştan gelir.

DOKTOR isim

~**çağırma**• - Acele bir doktor çağıralım, dedi.

~**a götürmek**• Çocuğunda bazı anormallikler sezmeye başlayan anne, çocuğu alıp doktora götürünce her şey ortaya çıkar.

~**a gitmek**• Saç dökülmesinin neden olduğunu öğrenmek için doktora gittim.

DOLAR isim

~**düşmek**• Geçen yılın başından sonuna kadar geçen sürede ons başına 77 dolar düştü.

~**almak**• Bütün birikimiyle dolar alacakmış.

DOLAP isim

~**çevirmek**• Şimdi kız adamla bir olmuş onun arkasından dolaplar çevirdiği için ölüme yaklaşıyordu; hem de o alkolik hoca bozuntusuyla beraber.

DOLU isim

~(y)**a tutulmak**• Meyveler doluya tutuldu, bu yıl ürün beklemeyin.

~**geçmek**• Her günüm çok dolu ve yoğun geçiyor.

~**yağmak**• Dışarda kocaman kocaman dolu yağıyor.

DOSTLUK isim

~**kurmak**• Dostluk kurmak istiyordu.

DOSYA isim

~**açmak**• Banka evraklarını korumak için dosya açıldı.

~**yüklemek**• Dosyaya çift tıkladığınızda ise Gözet penceresi kayboluyor ve dosya yüklenmeye başlıyor.

~**kapatmak**• Kızı öldürüp, bir yere gömdüyse nasıl bulacaksın?” “Bilmiyorum. Ama bu dosyayı kapatmayacağım.

DOYUM isim

~**sağlamak**• Çocuk kendisine zevk yönünden doyum sağlayan kimseleri severken, buna engel olanlardan nefret eder.

~**a ulaşmak/varmak**• Eskiden çoğu oyuncu için Milli Takım'da sürekli oynamak, doyuma ulaşmak için yeterli bir sebepti.

~**vermek**• Beyinsel anlamda doyum vermez, vücutsal anlamda sentetik ve nevrotik bir karmaşa yaratır.

~**almak**• Ayrıca, yalnızlığın birinci sınıftan son sınıfa doğru düştüğü ve sosyal ilişkilerinden az doyum aldığını belirten öğrencilerde daha yüksek olduğu da bulgulanmıştır.

DOZ isim

(...)-[u](n)u **kaçırmak**• İşin dozunu kaçırmadan ne yaparsanız yapın!

DÖNEM isim

Ergenlik ~**i bitmek**• Ergenlik dönemi bitti artık genç bir kızsın.

~**başlamak**• Hepimiz için yeni bir dönem başlıyor.

~**atlatmak**• Bu kötü dönemi atlatmak için çok çalışmalıyım.

~**açılmak**• Tekrar yeni bir dönem açıldı.

DÖNGÜ isim

Kısır ~(y)ü kırmak• İhtiyacımız olan sadece kısır döngüyü kırmak.

Kısır ~(y)e girmek• Gestalt terapisinde bu döngüye giren düşüncelere "Bitirilmemiş İşler" denir.

DÖNÜŞÜM isim

~geçirmek• Değişim ve dönüşüm geçirdiği savları özellikle aydınlara içsel bu eğilimle birlikte değerlendirilmelidir.

~yaşamak• Tevfik Fikret de benzer bir dönüşüm yaşamış.

~e uğramak• Hayali kahramanların yine dönüşüme mi uğradı?

DÖNÜT isim

~vermek• İş başvurusu yapmıştım, hala dönüt vermediler.

DÖVİZ isim

~almak• Yüklü miktarda döviz almış,

~artmak• Dünya kamuoyundaki olaylar, tartışmalar dövizini artırdı.

~e çevirmek• Bütün nakitini dövize çevirmeyi düşündü.

DUA isim

~etmek• Ellerini kaldırarak şöyle dua etti

~okumak• Dua okur gibi tekrar ediyor.

DUDAK isim

~bükmek• Uzun süre kullanılan silah düşer de, çarpılır da Çopur dudak büktü.

~[ları](n)a yapışmak• Belma şuh kadın edasıyla yanıma girip dudaklarıma yapıştı.

~okumak• Duyma özürllülerin dudak okuyarak ne dediğimizi anlamaya çalıştıklarını açıklayın.

~patlamak• Dudakları patlamış, elmacık kemikleri ve gözlerinin etrafı mosmordu.

~uçuklamak• Herbirinin doğaüstü anıları ve dudak uçuklatan kehanet hikâyeleri vardı.

DUL isim

~**bırakmak**• Gencecik karısını dul bıraktı, Muzaffer, iki çocuğunu yetim.

DURAKSAMA isim

~**göstermek**• Türkiye, eğer Balkan Türklerini göç ettirmeyi düşünmüyorsa, bu konuda Arnavutluk üzerindeki etkisini kullanmakta duraksama göstermemelidir.

DURGUNLUK isim

~**a girmek**• Formel istihdama katılım oranının durgunluğa girdiğini veya azaldığını göstermektedir.

~**yaşamak**• Bu dönemde ABD ekonomisi 2001 yılında bir durgunluk yaşadı.

DURUM isim

~**netleşmek**• Dünde aynı bugün de durum netleşmedi hala.

~**u çakmak**• Bitirim durumu çakmıştı.

~**a ayılmak**• Nitekim Süleyman Abi'nin şebekesi de duruma ayıldı.

~**almak**• Konu gelince ekipler olay mahaline intikal edip durum aldılar.

DURUŞ isim

~**sergilemek**• Karakterli bir duruş sergilemek önemli.

DURUŞMAYA isim

~**girmek**• Mahkeme bugün avukat duruşmaya girince haber vereceğini söyledi.

DUŞ isim

~**almak**• Banyoya gittim ve duş aldım.

DUVAK isim

~**takmak**• Baharda nasıl güzel gözüktür doğa, ağaçlar duvak takmış gibidir,

DUVAR isim

~**örmek**• Daha sonra tesisatı içine alan kâgir bir duvar örülür.

DUYARLILIK isim

~**göstermek**• Çocuklara cinsel sınırlar, mahremiyet vb. konularda eğitim verilecekse yüksek oranda duyarlılık göstermek gerekir.

~**geliştirmek**•Çünkü restorasyon sürecinde ortaya çıkan gerilim başlıkları toplumsal düzeyde yeni bir ideolojik duyarlılık geliştirmiştir.

DUYGU isim

Üstünlük ~s[u] vermek• Kültür kuramı, ırksal açıklamanın yanlışlığını gösterdi ama bireylere ve toplumlara üstünlük duygusu veren, üstünlük kompleksini besleyen ırkçılığı tümüyle ortadan kaldıramadı.

~**s[u](n)a kapılmak**• Pilot uçuyormuş duygusuna kapılır.

~**taşımak**• Onun da benzer duygular taşıdığı gözlerinde çakan şimşeklerden belli.

~**{ları} bastırmak**• Bağışlamak bir olayı yok saymak, içimizdeki duyguları bastırmak da değildir.

~**s{u}(n)u aşılama**• Manipülasyonla bir yandan çoğunluğa, olup bitenlerde kendisinin de aktif bir şekilde yer aldığı duygusu aşılır,

~**{ları}(y)la oynamak**• Kızın duygularıyla oynayıp çekip gitmişti.

~**dan arınmak**• Burada objektiflik, duygulardan arınmış bir gerçeklik arayışı vardır.

~**uyanmak**• Kurşuni gökyüzü altında her şeyin dertop olup boğazına tıklandığı duygusu uyandıran ve her an infilak etmeye hazır bir boğulma çarpınması...

~**yüklemek**• Bana bu kadar duygu yüklemesi yeter, ağlaya ağlaya içim dışıma çıktı.

DUYUM isim

~**almak**• Buna rağmen seyircinin memnun olduğuna dair duyumlar alıyoruz.

DÜDÜK isim

~**çalmak**• Vapur düdük çalarak yanlarından geçince korkup kaçıyorlar.

DÜĞÜM isim

~**atmak**• Pamuk ipliğine kırk bir düğüm atılır.

DÜĞME isim

(...)**~s[i](n)e tıklamak**• Pencereyi Tamam ve bir sonrakini de Şimdi Uygula düğmesine tıklayarak kapatın.

~(y)e basmak• Sadece bir tek düğmeye basarak istediği bir şeyin, istediği bir ânını nasıl ölümsüzleştirebildiğini anlattı.

DÜKKÂN isim

~açmak• Bir tane camcı da apartmanın giriş katına dükkân açtı.

~tutmak• Güneş tutulmasının Koç burcunun son derecesinde yaşandığı gün bir dükkân tuttu.

DÜMEN isim

~e geçmek• Kaptan dümene geçti.

~i kırmak• İnsan dümeni kırdı mı sandalın başını çevirebilmeli.

DÜNYA isim

~(y)a sarılmak• Onların yoksulluğu dünyalık için veya dünyaya sarılmak için değildir.

~(y)a açılmak• Gezip görmek dünyaya açılmak diyorum...

~(y)a aktarmak• İslam sanatı aracılığıyla bütün dünyaya aktarılmıştır.

~(y)a dalmak• Bu yalan dünyaya dalıp da hakikatten uzaklaşma.

~dan göçmek• Tarihi şahsiyetler arkalarında menfi yahut müspet bir şöhret bırakarak dünyadan göçerler.

Gerçek ~(y)a dönmek• Sonunda hayal âleminden çıkıp gerçek dünyaya döndün.

(...)**~s{ı}(n)ı zenginleştirmek**• Kazandığı insanlarla dünyasını zenginleştiriyor.

~(y)ı zehirlemek• Artan fabrikalaşma, betonlaşma dünyayı zehirliyor ama bzi farkında değiliz.

DÜŞ isim

~{ü}(n)de görmek• Sabah uyandığımda düşümde gördüğüm dayımın bir tekerlemesi hâlâ kulaklarımdaydı;

~ **kurmak**• Bilge Borges beni yıllardır düşünüy kurduğum bir evrenle tanıştırdı.

~[ler]e **dalmak**• Düşlere daldım.

~{leri}(n)i **süslemek**• Sen mi aldın o oyuncağı, sen mi beğendin bir çocuğun rüya düşlerini süsleyen bir oyuncakçı raflarından?

DÜŞEŞ/DÜBEŞ isim

~**atmak**• Art arda düşeş atıp tavlayı kazandı.

DÜŞÜŞ isim

~**yaşamak**• Borsa bu hafta düşüş yaşadı.

~**kaydetmek**• İki günde oranlarda düşüş kaydettiler.

~**göstermek**• Aldığı puanlar düşüş gösteriyor.

DÜŞMAN isim

~**kesilmek**• Öyle bir romantizmdi ki bu, onu andırmayan her şeye düşman kesildi.

DÜŞÜNCE isim

~(y)i **paylaşmak**• Ne yazık ki bu kez seninle aynı düşünceleri paylaşmıyorum.

Negatif ~(y)e **kapılmak**• Ülkemiz hakkında negatif düşüncelere kapılmasını istemiyordum.

~(y)e **dalmak**• İkisi de düşünceye daldılar.

~(y)e **katılmak**• - "Hepimiz Tecritteyiz" oyununa hangi duygu ve düşüncelerle katıldınız?

~**değiştirmek**• Düşünceleri değiştirebilir, eleştirebilir, başka bir düşünceyi beğenebilir.

~(y)i **geliştirmek**• Eski Çağ filozoflarından Epikuros bu düşünceyi geliştirerek maddenin yapısını açıklamakta kullanmıştır.

~[ler] **üretmek**• Ama bizler Beta Nova'da zaten bedenlenmiş olarak yaşayacağız ve çok çalışıp düşünceler üreterek, bilgilerimizi daha üstünleştirerek, bilinmeyen sonsuzun sırlarını çözmek için uğraşacağız.

~(s)i **netleşmek**• Akşam kocası geldiğinde düşünceleri netleşip, dilinin ucunda birer buyruğa dönüşmüştü.

~(y)i aktarmak• Yazarın düşüncesini aktarmak değil önemli olan yazarın düşüncesini anlamaktır.

~almak• Senin düşünceni almak istiyorum

~(y)e gömülmek• Akşam akşam yine düşüncelere gömülmüşsün.

~{leri}(n)i açmak• Sadece ona düşüncelerimi açmak istiyorum.

Kötü ~den arınmak• Kötü düşüncelerden arınmak gerek.

~aşlamak• Annem bize saygı duyulması gereken bir şeydir, düşüncesini aşlamak için çok uğraştı.

~(y)i seslendirmek• Orhan Kemal, o dönemin toplumsal düşüncesini seslendiren en önemli yazarlarından biriydi.

DÜZEN isim

~kurmak• Canan'a yine evi taşımak ve işini bırakıp, yeni düzen kurmak düştü.

Toplumsal ~i sağlamak• Toplumsal düzeni sağlamak cinsel düzeni sağlamaktan geçerdi.

Mevcut ~i korumak• Onun amacı mevcut düzeni korumak, o düzende kendi çıkarına bakmak.

Toplumsal ~i bozmak• Devlet, “toplumsal düzeni bozan ve tehdit eden herkes” olarak tanımladığı yabancılara ve yabancı olana karşı yürüttüğü savaşta iki strateji kullanmıştır.

~e sokmak• Örfler, âdetler, gelenekler, görenekler, bir ülkeyi düzene sokmaya yeter de artar bile.

Çeki ~vermek• Ortalığa çeki düzen vermeye giriştim.

~i değiştirmek• Türkiye'nin düzenini değiştirmek ve kafalarındaki karanlık sistemi getirmek isteyenler hala sinsi sinsi çalışıyorlar.

~e girmek• Sonra zamanla yaşamımın belli bir bölümünü kapsadı ve düzene girdi.

~e kavuşmak• Yoo, padişah katilleri cezalarını çekmedikçe dirlik düzene kavuşamaz bu ülke.

~**e koymak**• Aristoteles'in ussallık derecelerine göre hiyerarşik bir düzene koyduğu canlılar dünyasında en üstte insanlar vardır.

Toplumsal ~e katılmak• Başkalarıyla toplumsal düzene katılmak Locke'a göre, genelde mülkiyet denilen yaşamların, özgürlüklerin ve mülklerin karşılıklı olarak korunması adınadır.

ECEL isim

(...)**~{i} gelmek**• Doğrusu Allah, eceli gelen hiç kimseyi ertelemez.

EFKÂR isim

~**basmak**• O gün eczacı kalfası Emir'i efkâr bastı, iş çıkışı bir içki evine gidip mum ışığında kafayı tutsüledi.

EFOR isim

~**harcamak**• Oldukça efor harcatan ve eğlenceli bir spor olduğu belli, ama sürekli nefes tutularak oynandığı için sizin için pek uygun bir branş değil" diyerek bu spordan hevesini alınca yüzme gibi kalp sağlığı açısından daha uygun, düzenli nefes alınıp verilen branşları seçmesini önererek istediği raporu verdim.

EGEMENLİK isim

~**kurmak**• Türk milleti kendi egemenliğini kurmak için çok uğraş verdi yıllarca

EĞİLİM isim

~**e girmek**• Hayvanları koruma eğilimine girmiş ve bu konuda çevreyi duyarlı hale getirmek için sürekli çalışmalar içerisinde bulunuyor.

~**göstermek**• Gelişme eğilimi gösteren tüm ülkelerde sağlık sektörüne ciddi yatırımlar yapılmakta,

~**taşımak**• Ne kadar köötü alışkanlık varsa hepsine eğilim taşımaktaydı.

EĞLENCE isim

~**(y)e katılmak**• Ben de eğlenceye katılmak istedim.

Kendini ~(y)e vermek• Bir süre olsun, kendimi eğlenceye verip, unutacaktım her şeyi.

EĞİTİM isim

~**görmek**• Nasıl tellallık yapılır nasıl bağırlır diye hiçbir eğitim görmemişti.

~**almak**• Dışarıdan da klasik şan eğitimi almış.

~**vermek**• Katedralin, her dinden 250'nin üstünde çocuğa eğitim verilen gündüz okulu da varmış.

~**e göndermek**• Babası onu eğitime göndermek için çabalıyordu ancak nafileydi

~**den geçmek**• İki dilde eğitimden geçtiğine inanıyorlar.

~**i tamamlamak**• Bir an önce eğitimini tamamlayarak işe atılmak istiyor.

EHEMMİYET isim

~**vermek**• Ya emirlere, haberlere inanılmamıştır veya ehemmiyet verilmiyordur.

~**taşımak**• Sokrates'in ilmi, felsefi görüş ve düşünceleri oldukça ehemmiyet taşır.

~**kazanmak**• Ve birçok sembol, özellikle kendilerine sosyo-politik ve bölgesel durumların ilâvesi ile tam bir tarihi ehemmiyet kazanmıştır, meselâ krallık ve anaerkil sembolleri gibi.

EHİL isim

(...)-[i](n)e **vermek**• Emanetin zayi olmaması için ehline vermek gerektiğini belirtiyor.

EHLİYET isim

~**almak**• İki sene içinde ehliyet aldım.

EKMEK isim

~**götürmek**• Evine ekmek götürmek içindi bütün çabası.

EKRAN isim

~**a tıklamak**• Ekranı gelen metin kutusuna yorumcunun ismini girin ve İleri düğmesine tıklayın.

~**a gelmek**• Daha önce iptal edildiği açıklanan program dün akşam ekrana geldi.

~**a bağlamak**• Dizi milleti ekrana bağladı.

EKSİ isim

~(y)e dönmek• Yüksek büyüme oranlarında cari işlemler dengesinin önemli miktarda eksiye dönüştüğü, cari işlemler fazla verdiğinde ise GSMH büyümesinin gerilediği gözlenmektedir.

EKSİKLİK isim

~taşımak• Sunum teorik bilgi açısından eksiklik taşıyor, yetersiz görülüyordu.

(...){i}(n)i duymak• Ahmet, çocuğuna annesinin eksikliğini duyacağı tek bir an bile yaşatmamaya çalışıyor.

EL isim

~sallamak• Büyükanne, gözleri yaşlı bir şekilde, el sallayarak torununu uğurluyordu.

(...){i}(n)e geçmek• Ama ipler tekrar Zorlu'nun eline geçmişti.

(...){i}(n)den almak • Mor menekşe saksıyı elinden aldılar.

~kaldırmak• Öğrenciler hep birlikte el kaldırmaya başladılar sorular gelince,

ELÇİ isim

~göndermek• Bunun üzerine Mü'minlerin emiri ona elçiler gönderdi.

ELEKTRİK isim

~çarpmak• Elektrik çarpmış gibi titredi.

~kesilmek• Elektrik kesilmişti.

~iletmek• İyonik karbürler Grup 1A ve 2A elementleri, renksiz ve elektrik iletmeyen katı karbürlerini oluştururlar.

~bağlamak• Gepegenç çocukların oralarına buralarına elektrik bağlayıp işkence ederek ya da ettirerek değil.

~yüklemek• Binlerce volt elektrik yüklenmesi gerekir.

ELEMAN isim

~aramak• Yakında korolara eleman aranıyor diye ilanlar görürseniz şaşırmayın.

ELEME isim

~**den geçirmek**• 11-12 yaşındaki çocuklar, adına “Anadolu Lisesi ve Kolej Sınavları” denen oldukça zorlu bir elemenden geçiriliyordu.

ELEŞTİRİ isim

~**[ler]e uğramak**• Bu görüş de eleştirilere uğramıştır.

~**almak**• Bir önceki hafta yazdığı Microsoft'a şaka yazısında; köşe yazısını on dakikada bitirdiğini söylemiş, yurtdışından dahil bir çok eleştiri almış, bu haftaki yazısında ise, "Gerçekten inandınız mı? On dakikada bittiğine" demiş.

EMANET isim

~**eylemek**• Anasını komşuya emanet eyleyip gurbete çıkmıştı Ali.

~**almak**• Üç günlüğüne arabayı emanet almış, memlekete gidecekmiş.

~**bırakmak**• Size iki emanet bıraktım.

EMEK isim

~**vermek**• Bunun için planlı programlı bir biçimde gayret göstermek, sürekli emek vermek gerekmektedir.

~**harcamak**• Ancak bu sırada ortaya çıkan bir başkası, yine emek harcayarak geyiği avcının elinden alıyordu.

~**istemek**• Zorlu ve emek isteyen bir sanat olan ebru sanatına benzetirim bu mücadelemizi.

~**{i} geçmek**• Bu görkemli eserde Ermeni mimar ya da ustalarının da emeği geçtiğine dair bilgiler var.

EMEKLİ isim

~**(y)e ayrılmak**• Şu anda, Bağ-Kur, SSK veya TC Emekli Sandığı'ndan emekliye ayrılıp, emekli aylığı alan milyonlarca kişi var

EMİR isim

~**vermek**• KOMİSER• Başkomiserim öyle emir verdi giderken.

~**gelmek**• Harbiye Nezareti'nden emir gelmiş ve ordudan da beratlarıyla birlikte madalyalar gönderilmiş.

~**beklemek**• Mehmetçik emir bekliyor.

~**buyurmak**• Çay yapılmasını, üçer şekerle ikişer çay içilmesini emir buyurdular.

~**yağmak**• Nefes nefese emirler yağdırdım.

~**almak**• Müfettiş, Şükrü Tüzün'den emir aldığını, bu sebeple olumlu rapor veremeyeceğini daha yolda söyledi.

~**göndermek**• Ziraat Müdürlüklerine emir gönderildi.

(...)**~{i}(n)e geçmek**• Yusuf ustanın emrine geçen işçiler hallerinden çok memnundu.

(...)**~{i}(n)e girmek**• Çünkü işgal sırasında Rus subaylarının emrine girerek Müslüman ahaliye yapmadıklarını bırakmamışlardı.

Yakalama ~i çıkarmak• Yakalama emri çıkardı.

EMNİYET isim

~**e almak**• Sonra vazgeçti; şimdi yakınlarda sakın bir koy bulup, kendisini ve tekneyi emniyete almak gibi daha yaşamsal bir sorunu vardı.

EMSAL isim

~**göstermek**• Üçüncüsü, emsal gösterilen kuruluşlar arasında Milli Güvenlik Kurulu sıfatını taşıyan ve bu alanla görevli olanların bir kısmı yasa düzeyinde kurulmuşlardır.

EMSAL isim

~**kurmak**• Anlamaya çalışmak için öncelikle gerçekleri göz önünde bulundurarak empati kurmak gerekir.

ENDİŞE isim

~**duymak**• Loğoğlu, Türkiye'nin ABD'nin IGHK'da Kürtlere daha fazla güç vermesinden endişe duyduğunu da kaydetti.

~**uyandırmak**• Bu nedenle AT Parlamentosunun Türkiye için verdiği kararlarda ciddi ve samimi olmaması, endişe uyandırmaktadır.

~**taşımak**• Hiçbir insan! kaygı, endişe taşımayan, toplumlara, topluluklara, işçilere, hizmetlilere, halklara, ancak soyut ve mühendisçe modellerin zorunlu taşıyıcıları gözüyle bakan, yırtıcı işadamları ortalığı doldurdu.

~(y)e **kapılmak**• Birden gene endişeye kapıldım.

~(y)e **düşürmek**• Bu durum ileri batı ülkelerinde eğitimcileri ve bilinçli oyuncak üreticilerini endişeye düşürmüştü.

ENFEKSİYON isim

~**geçirmek**• Ciddi bir enfeksiyon geçirmiş geçen baharda.

ENFLASYON isim

~**düşmek**• Enflasyonun düşmesi insanların alım gücünün artması, gelirlerinin yükselmesi demek değildir.

ENGEBE isim

~**aşmak**• Üçüncü kısma dâhil olanlar, bir hayli mesafe almış, bir hayli engebe aşmış.

ENGEL isim

~[ler]i **kaldırmak**• Bu vizyonun gerçekleşmesinin önündeki engellerin kaldırılması Ada ve bölge için sınırsız fırsat kapılarının ardına kadar açılması olacaktır.

~**i aşmak**• Ağlama sebebi olan engeli aşmak için uğraştığını, buna henüz hazır olmadığını ya aşır bana koşacağını, ya da kaçacağını söyledi.

~**çıkarmak**• Karşılarına o kadar çok engel çıkar ki her türlü önlemleri önceden almışlardır.

~**görmek**• Bu utanç verici durumu kendine engel görmedi,

ENKAZ isim

~**a dönmek**• Arabası resmen enkaza dönmüştü.

ENTRİKA isim

~**çevirmek**• Türlü türlü entrikalar çevirmiş sonuç olarak da hepsi başına büyük dertler açmıştı.

ERDEM isim

~**saymak**• Korkusuzluğun erdem sayıldığı bu karanlık dünyada, yönetmeyi ve kullanmayı bildiğiniz sürece, korku çok pratik bir duygudur.

ERİŞİM isim

~**sunmak**• HP'nin çoklu dokunmatik ekranı bilgiye, eğlenceye ve diğer sosyal ortamlara hızlı ve kolay bir erişim sunuyor.

Hızlı ~sağlamak• Bu özelliğiyle hedefe çok daha hızlı erişim sağlamaktadır.

EROZYON isim

~**a uğramak**• Hem ahlak hem toprak erozyona uğruyor.

ESAS isim

~**a bağlamak**• Şirket yönetimi belli başlı esaslara bağlanarak düzenlenir.

~**almak**• Konuşurken Atatürk'ün ilkelerini esas alarak kuruyordu cümlelerini

ESER isim

~**basmak**• Gerçekten, bu kişinin görevi eseri basmak ve çoğaltmaktır.

~**sunmak**• Ancak bütün bunları kişiliğini olgunlaştırmak ve insanlığa güzel eserler sunmak için kullandı.

~**bırakmak**• İç Anadolu'da görkemli eserler bırakmış Hitit (Eti) imparatorluğunun büyük kentleri bu ilimizin sınırları içerisindedir.

ESİR isim

~**düşmek**• Yine esir düşmüş, ele geçirilmiştim.

~**almak**• Esir aldığı her yaralı askeri tedavi etmek zorundadır.

~**tutmak**• Bir tankın içinde esir tutulan bir bebek gibi yani.

~**vermek**• birçok zayıf ve esir veren Venedikliler, bu gibi karşı koymayı esasen beklediklerinden asker çıkarmakta devam ettiler

ESNEKLİK isim

~**kazanmak**• Zamanla bu tutum esneklik kazandı.

~**göstermek**• Alınan toplantı kararlarında esneklik gösterdiler.

ESRAR isim

~**içmek**• Ben esrar içtim, cezaevinde yattım.

ESPRİ isim

~(y)e **vurmak**• İşi espriye vurup kapatmaya çalışıyorlar,

~(y)e **almak**•Konuyu espriye aldılar.

EŞ isim

~{i}(n)i **kaybetmek**• İbrahim Uzunlar küçük oğlu Nuri daha çocuk yaştayken, eşini kaybetmiş.

~{i}(n)i **yitirmek**• Eşini yitirmiş bir karacanın sesiymiş bu vadilerinde yankılanan.

Ruh ~{i}(n)i **bulmak**• Umuyorum o ana dek ruh eşini bulmuş ve imza atmaya hazırlanıyor olacaksınız.

~{i}(n)i **seçmek**• O kendi eşini seçti bizde ailesini uygun bulup istedik.

Eşit/~tutmak• İki farklı tarzda çalışan insanı eş tutmak ne kadar da büyük bir yanılgıydı.

EŞGÜDÜM isim

~sağlamak• Sizinle yapılan bütün çalışmalarımızda eşgüdüm sağlanacaktır.

ETKİ isim

~bırakmak• Mehmet Hoca her zamnki gibi öğrenciler üzerinde etki bırakmıştı.

~s{i}(n)i **göstermek**• Ayrışma ve yıkanma olayları farklı ana materyallerde farklı şekillerde etkisini göstermektedir.

(...)-~s{i}(n)i **de kalmak**• Rosario'nun annesi Dona Perfecta, aşırı dindar, varlıklı bir kadındır, günah çıkarttığı din adamı Inocencio'nun etkisinde kalmaktadır.

ETKİNLİK isim

~kazanmak• Bu süreçte finansal işlemlerin etkinlik kazanacağı konuşuluyor.

~düzenlemek• Çocukların yeteneklerini geliştirmek için etkinlikler düzenleneceğiz.

~göstermek• Bilgisayar sektöründe yeni yazılımlar etkinlik göstermeye başladı.

EV isim

~basmak• Kadın sinirli bir şekilde evi bastı, bağırıp çağırmaya başladı..

~**aramak** • Yakınlardan bir ev aramaya çıktık ona.

~**e almak** • Kadını eve almış.

EVLİLİK isim

~**geçirmek** • Hâlbuki on beş yıl mutku bir evlilik geçirmişti.

EVRE isim

~**geçirmek** • Bu üç evreyi geçirmeden işte usta sayılmak olanaksızdı.

EVRİM isim

~**geçirmek** • Diğer görüş ise, insanların bölgelere göre evrim geçirdiği ve modern Avrupalı'ların Neandertal geni taşıdığını savunuyordu.

EZGİ isim

~**tutmak** • Acılı bir ezgi tuttu.

EZİYET isim

~**çekmek** • Vaktiyle Sansaryan Hanı'nda eziyet çeken Turancı arkadaşlardan söz ettiler.

~**görmek** • Abuzer, akıbetini beklerken, üst ve alt katlardan eziyet gören insanların çığlıkları kulağına kadar geliyordu.

~**vermek** • Isıran ve eziyet veren köpeklerin öldürülmesini emretti.

~**e uğramak** • Yatılı okulda eziyete uğramış

FAALİYET isim

~**göstermek** • Cephe, şehirlerde faaliyet gösteren taktik gruplar ile kırsalda lojistik destek sağlayanlardan oluşur.

~**yürütmek** • Bölgede sendikal faaliyet yürüten emekçilerin sorunları açıkçası saymakla bitmiyor.

~**e geçmek** • 1990 yılında 409 kollektif, 32 komandit, 11915 limited, 3843 anonim şirket faaliyete geçmiştir.

~**e sokmak** • Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü'nce yaptırılan tesis, aradan 1.5 yıl geçmesine rağmen henüz faaliyete sokulmadı.

FABRİKA isim

~**açmak**• Bir fabrika açılacak birçok kişiye iş imkânı doğacak.

FAİZ isim

Yüksek ~vermek• Ama bu adım da, riskli koşullar altında yüksek faiz veren küçük bankalar karşısında büyük bankaların aleyhine olmuştur.

~**indirmek**• Böylece İsviçre, son iki ayda dördüncü kez faiz indirdi.

Negatif ~almak• Bu durumda parasını bankaya vadeli hesaba ya da tahvile yatıranlar, negatif faiz almış olmaktadır.

FAKİRLİK isim

~**çekmek**• Zamanında çok fakirlik çektiler.

FAKS isim

~**gelmek**• Günde ortalama yüz e-posta ve faks geldi.

~**çekmek**• TAM'a faks çekerek, iktidarın hükümet protokolü dışına çıkmasını protesto ettiği öğrenildi.

FAL isim

~**bakmak**• Falcının biri anneme zorla fal bakmak istiyor.

~**açmak**• Bunu anlamak için öyle fal açmaya gerek yoktu.

FALAKA isim

~**(y)a almak**• Ayaklarıma vurdular, falakaya aldılar.

~**(y)a çekmek**• Ancak pek çok suçsuzu falakaya çekip işkence yaptığını, varlıklı olanların hep suçsuz gösterildiğini gördüm.

FALSO isim

~**vermek**• Topa az falso verdim.

FAR isim

~**yakmak**• Altında açıklar; "Volkswagen arabanla rıhtıma gittiğin zaman farları yakıp söndürüyorsun ve denizdeki romörke işaret veriyorsun.

~**sürmek**• Gözünün üstüne parlak bir far sürmüştü.

FARK isim

~[ı](n)a **varmak**• Zeynep aile konumlarını, özelliklerini, farkına varmadan açıklayan oğluna yalvardı adeta.

~**atmak**• Bu zaman zarfında satışlarını 76 bin adetten 166 bin adede yükselterek rakiplerine fark attı.

~1 kapatmak• Alpella, 2. periyotta farkı kapatmak için çabalarken, devreye 43-25 Ankara ekibinin üstünlüğüyle girildi.

(...)-{1} kal[ma]mak• Sahte bir falcıdan farkın kalmadı.

FARKLILIK isim

~**göstermek**• Kara Blok'un niteliği sabit değil, eylemden eyleme farklılık gösterebiliyor.

~**içermek**• Potansiyel üretim düzeyinin hesaplanmasında kullanılan DSGD tarzı modeller diğer alternatif yaklaşımlara göre önemli farklılıklar içermektedir.

~**taşımak**• Bu fabrikada işler farklılık taşıyor, herkes işine geldiği gibi davranıyordu.

FATURA isim

~kesmek• Önce motoru alırken olduğu gibi fatura kesildi

~çıkmaq• Bu açıdan bakıldığında dönemin Dışışleri Bakanı'nın jestinin Türkiye'ye ne kadar ağır bir fatura çıkardığı ortada.

FAVORİ isim

~**gösterilmek**• Favori gösterilen deneyimli Demokrat aday Mark Green'in arkasındayken, eski başkan Giuliani'nin de desteğini aldı.

~**çıkmaq**• Bir de Süper Lig'de her maça favori çıktığımız için baskılı oynuyoruz.

FAYDA isim

~**sağlamak**• Türk ekonomisinin çok fayda sağlayacağı düşüncesini dile getiren Özince, "Bu çevrede uluslararası ticaretten pay alma konusundaki inancımızı ve ısrarımızı en önde tutmalıyız.

~s{ı}(n)ı **görmek**• Gerçekten çok faydasını gördüm.

(...)-s{ı} **dokunmak**• Umarım faydası dokunur.

~**vermek**• Uzlaştırma teşebbüsleri fayda vermedi.

FEDAKARLIK isim

~**istemek**• Bu başarı ciddi çalışma ve fedakârlık ister.

FELAKET isim

~**e götürmek**• Bu tür anlayışlar insanı felakete götürür.

~**e sürüklemek**• Ülkeyi bir felakete sürükleyecekler diye korkuluyor.

FELÇ isim

~**geçirmek**• Annem o acı kayıptan sonra felç geçirmişti.

FENALIK isim

~**geçirmek**• Bir tanesinin kalbi buna daha fazla dayanamadı ve fenalık geçirdi.

FENER isim

~**yakmak**• Bir fener yaktı.

FERMAN isim

~**çıkamak**• Bunun üstüne ferman çıkarıp bütün arı sahiplerinin kovanlarda bu ekmeği aramalarını buyurur, bulana da ödül vaad eder.

~**buyurmak**• Büyük Sultan, şehre girer girmez etrafını halkalayan her sınıftan insanın bulunduğu bir topluluğun huzurunda ferman buyuruyor.

~**imzalamak**• Mülkiyet haklarını tanıdığını bildirir fermanlar imzalanmıştır.

FERYAT isim

~**kopmak**• Kız gülererek açılan yere doğru yürürken kısık bir feryat koptu.

FESAT isim

~**sokmak**• Ayşe ile Pelin arasına fesat sokmaya çalışıyor.

FETVA isim

~**vermek**• Onun fetva vermeye başladığı yıllarda İmam Şafî Mısırda vefat etmişti.

~**almak**• 3. Sömürgeci devletler kendilerini haklı göstermek için emrindekilerden parayla fetva almışlardır.

FEYİZ isim

~**almak**• Cemâat arasında Mevlâna ve Yunus'tan feyiz almış,

FIKRA isim

~**anlatmak**• Birçok konuya uygulanabilecek ilginç bir fıkra anlatılır.

FİR isim

~**dönmek**• Annem etrafımda fır dönüyordu.

FİRÇA isim

~**vurmak**• Uçsuz bucaksız yeryüzüne aylar süren kıştan sonra, nasıl birkaç gün içinde fırça vurup, renk vererek, koku katarak döşeme yapılabilir ki?

FIRILDAK isim

~**çevirmek**• Yine ne fırıldaklar çeviriyor kim bilir!

FIRIN isim

~**yakmak**• Yemeği pişirmek için fırını yaktı.

~**a sürmek**• Tekrar fırına sürüp 5 dakika kadar daha pişirin.

~**a atmak**• Filmin oyuncusu küçük kızı üşenmeden bir tepsi kurabiye yapıyor, bunu fırına atıyor.

FIRSAT isim

~**bulmak**• Fırsat buldukça sana iftira atıyor, hakaret ediyorlar.

~**vermek**• Bu kez önlemesine fırsat vermeden elinden kaptım.

~**sunmak**• Peşin fiyatına 13 taksit veya World'e özel 18 World taksit fırsatı sunuyor.

~**tanımak**• Yazarların kendi akrabalarını yaratmalarına fırsat tanımak gerekiyor.

~**kaçırmak**• Kiraz, kadınla dostluk kurma fırsatını kaçırmak istemiyordu.

~ **doğmak**• Gençlere iş fırsatı doğdu.

~**sağlamak**• Ülkelerin ortak miraslarını öğrenmede toplumlara fırsat sağlar.

~**geçmek**• Eline fırsat geçti mi hemen işnelemeye başlıyorsun.

~**çıkma**• Bir gün, tam istediği gibi bir fırsat çıkmış.

~**beklemek**• Oracıkta bir fırsat bekler dururdu.

~**arama**• Atağa geçmek için fırsat arıyordu.

~**bırak[ma]ma**• Selda'nın da kendisine sormasına fırsat bırakmayacak şekilde kontrol altında tutuyordu konuşmayı.

~**kaybetme**• Avrupa ve bütün dünya proleteryasıyla karabet teminine vesile olacak bu tarihi fırsatı kaybetmezler.

~**harcama**• boşuna elindeki fırsatı harcamış,

FIRTINA isim

~**kopma**• Bir kaşık suda fırtına koptu.

~**çıkma**• - Dışarıda fırtına çıktı.

~**patlama**• Tam o sırada her şeyi altüst eden bir fırtına patladı.

~**(y)a dönmek**• Hafif rüzgâr birden fırtınaya döndü.

~**(y)a tutulma**• Okuldan dönerken fırtınaya tutuldu, elindeki kağıtlar etrafa saçılıverdi.

FISILTI isim

~**dolaşma**• Ama bir fısıltı dolaştı çevrede.

FİDYE isim

~**verme**• Bizans böylece, Attila'ya artık fidye vermek istemediğini açıkça beyan etmiş oluyordu.

FİİLİYAT isim

~**a geçirmek**• Söylediklerini fiiliyata geçirme işi kalmıştı geriye.

FİKİR isim

~**yürütmek**• Aslında kıza açıklama yaparken bir yandan da fikir yürütüyordum.

~**e katılmak**• Tabii ki, canlı varlıkların keşfiyle ilgisi olmayan bu sondaların galaksimizde varolabilecekleri fikrine katılmayabilirsiniz.

~**danışmak**• Paragözlere kuruş yok piyasada ne adamlar var ya fikir danışmaya para istenir mi ayıp walla.

~**e kapılmak**• Bu işin kendilerinin küçük paralarıyla yapılmayacağı fikrine kapılırlar.

~**üretmek**• Danışmanlar, sürekli yeni fikirler üretiyordu.

(...)**~{i}(n)i almak**• - Babanın fikrini almalısın.

~**savunmak**• Yasada; birliğin amacım uygun olarak profesyonellere ilave teşvikler yaparak, sanatın unsurlarının geliştirilmesi fikri savunuluyordu.

~**{i}(n)i aşlamak**• Otorite yokluğu fikrini aşlamaya gayret ediyor.

(...)**~{leri}(n)i çürütmek**• Onlarla gece boyu laf ebeliği yaptım, hayat hakkındaki fikirlerini çürütmek için tartışmalara girdim

~**çakmak**• O sabah kafamda bir fikir çaktı.

~**[i](n)e varmak**• Çünkü kendi kendimle yapacağım tartışma sonucunda bunun da bir anlamı olmadığı, olamayacağı fikrine varacak olursam intihar etmekten başka bir yol kalmıyordu geriye...

~**geliştirmek**• Kemal Bey dahiyane fikirler geliştiriyor.

~**{i}(n)i açmak**• Meren'e bu fikri açtığımda, kuşları böyle yan yana koymak yerine, gagaları birbirine bakacak şekilde koymak daha güzel olabilir, diye bir öneride bulundu.

~**doğmak**• Sonunda İstanbul'da bir olimpiyat yapma fikri doğdu.

~**[i](n)e götürmek**• Bu, “evrensel kanun koyucu bir isteme olarak, her akıl sahibi varlığın istemesi fikrine” götürür.

~**{i}(n)i değiştirmek**• - Ama insanlarla temasa geçince fikrini değiştirmiştir!

~**vermek**• Ancak şu ana dek yazılanlar ilerisi için de bir fikir verebiliyor.

~**iletmek**• Bir fikri iletmek için basitçe senin yöntemini kullandım.

~**gelmek**• Aklına dâhiyane bir fikir geldi.

(...)**~{i}(n)i sormak**• Herkes düşüncesini beyan etmiş ama ona kimse fikrini sormamıştı.

FİLE isim

~**[ler]i havalandırmak**• Top fileleri havalandırınca tribünler ayağa fırlamıştı.

~**(y)i bulmak**• Volkan elinden kaçırınca Lisandro Lopez fileleri buldu.

FİLM isim

~**çekmek**• Bu tip senaryoları Nadya adında bir kız yazardı; daha sonra filmi çekilen hikâyenin bu senaryoyla hiçbir ilgisi olmuyordu.

~**çevirmek**• Belki film çevirdiği yıllarda o yorucu ve hızlı gece hayatına ayak uydurabilmek için başlamıştı.

~**[ler]de oynatmak**• Çok ünlüydü, çok seviliyordu, beni filmlerde oynatıyor ve tiyatro çıkışı buluşup evlerimize birlikte dönüyorduk.

~**i kaçırmak**• Kimi biraz eğlenmek için kimi meraklan kimi de hiçbir filmi kaçırmamak uğruna izliyor "Yarın Asla Ölmez" vb.

~**izlemek**• Bu akşam hep birlikte film izleyeceğiz.

~**göstermek**• Çok güzel yemekler veriliyor, filmler gösteriliyor.

FİLTRE isim

~**den geçirmek**• Buz üretiminde filtreden geçirilmiş artezyen suyu kullanılıyor.

FİNAL isim

~**koşmak**• Avrupa Şampiyonası'nda final koşacağıma inanıyorum.

Çeyrek ~e kalmak• Sarı-Kırmızılılar, birçok eksiğine karşın, D.Bakır'ı Heinz'in golüyle yenerek çeyrek finale kaldı.

Çeyrek ~e çıkmak• Alman Tommy Haas da Rus Andreev'i 3 sette mağlup ederek çeyrek finale çıktı.

~**e gelmek**• **SUNUCU**• Mahfiruz Haseki Sultan finale gelene kadar çok güçlü rakiplerinieledi.

~**e yaklaşmak**• Her yönüyle bir sosyolojik incelemeyi hak eden dizi, birinci yılını doldurup finale yaklaşırken bu soruları biraz deşmek ve özellikle de -geçen hafta sırf meraktan gidip bir konserini izlediğim- Özcan Deniz'in "maço"luğu üzerinde durmak istiyorum.

FİRE isim

~**vermek**• Ufka doğru, fire vermeden sıralanmış apartmanlar.

FİSKE isim

~**yemek**• Tek fiske yemeden kurtul buradan.

~**vurmak**• Sonra Etkâ tepedeki kibrit çöpüne sağ elinin işaret parmağıyla bir fiske vurmaya çalıştı.

FİŞ isim

~**kesmek**• Yani kapıda fiş kesen yok...

FİŞEK isim

~**sürmek**• Babam, tüfeğin içine fişegi sürdü.

~**patlatmak**• Gösteri sırasında on binlerce fişek patlatıldı.

FİTRE isim

~**vermek**• Varlıklı Müslümanlar fitre vermek suretiyle fakirlere bayram sevincini tattırırlar.

FİYAT isim

~**düşmek**• Öncelikle fiyatların düşmesi KOBİ'lerin maliyetlerini düşürecek ve rekabetçi avantaj yakalamalarını sağlayacak.

~**kırmak**• Sektör zaten süregelen sıkıntılarının üzerine yaşadığı 1998-99 kriz yıllarını fiyat kırarak atlarmaya çalışmıştır.

~**almak**• Toptancıdan kumaş için fiyat alacaklar.

~**{1}(n)a yansımak**• Güçlü tip etkin bir pazarda, özel bilgiler dahil tüm bilgiler menkul kıymet fiyatına yansıdığı için, bu bilgiler kullanılarak fazladan kar elde edilemez.

~**indirmek**• Tüccar, stoktan vazgeçerek, üstelik sahip bulunduğu pamuğu elden çıkarmamak endişesi, onu fiyatları indirmeye yöneltecektir.

~**biçmek**• Ayrıca, her eşyaya bir fiyat biçilmiş.

~**artmak**•Stoklar azalırsa fiyatlar artar.

FLAMA isim

~**açmak**• Tören geçişinde bayrak-flama açılmış, öğrencilerin yürüyüşü başlamıştı.

FLAŞ isim

~**patlamak**• Birkaç flaş patladı.

FORM isim

~**tutmak**• Form tutmak için REJİM yapan zenginler.

~**doldurmak**• Başarı değerlendirmeyi yalnızca form doldurma yoluyla yapmak yerine işin özelliğine göre değişen aralıklarla öğretmenle görüşmek gerekir.

~**hazırlamak**• Sonuçta 54 maddeden oluşan denemelik form hazırlanmıştır.

FORMÜL isim

~**bulmak**• Mutluluğun formülünü bulmuşlar!

~**geliştirmek**• Formül geliştirmek için bizimle iletişime geçin

FOTOĞRAF isim

~**çekmek**• Fotoğraf çekmek sadece imaj yaratmak değildir.

~**a girmek**• Nasıl yapar ederdi bilmem, çekilen her fotoğrafa girerdi.

FREN isim

~**patlamak**• Belli ki, freni patlamış, sonra da direğe bindirmişti.

~**e basmak**• Zamanında frene basmak lazım geldiğine inanıyordu.

~**tutmak**• Döviz fren tutmuyor

~**i boşalmak**• Gaziosmanpaşa'da park halinde bulunan 52 ES 357 plakalı otomobil, freninin boşalması nedeniyle harekete geçti.

~**vurmak**• Bu nedenlerle Merkez bankasının temel hedefinin Türkiye’de de, ekonominin fiat istikrarıyla bağdaşmayan önlemlerine, fren vurmak olmak gerekir.

FUTBOL isim

~**u bırakmak**• Ahmet Vardar'ın futbolu bıraktıktan 25 yıl sonra minisküs ameliyatı olması dikkate şayandır...

FÜZE isim

~**atmak**• Mesafedeki sahil kenti Hadera'ya üç füze attı.

GAFİL isim

~**avlamak**• Çok gafil avlanmıştı.

GAFLET isim

~**e düşmek**• Devletin güvenlik birimleri de gereken önlemi alır" dedi ve birçok kereler gaflete düştü.

GALEYANA isim

~**gelmek**• “Bu memlekette Müslümanlara hayat hakkı yok mu?” diye galeyana geldiler.

GALİBİYET isim

~**almak**• Bursaspor Konyaspora karşı iyi bir galibiyet aldı.

~**taşımak**• Attığı gol takımı galibiyete taşıdı.

GARANTİ isim

~**vermek**• Başlangıçta biraz sıkılsanız da finali unutamayacağınıza garanti veririm.

~**(y)e almak**• İşe başlarken bu şartla başlarsanız, işinizi garantiye almış olursunuz.

GARİP isim

~**bulmak**• Davranışlarını garip buluyorum.

GAYE isim

~**gütmek**• Kimse politik gaye gütmesin.

GAYRET isim

~**göstermek**• Gayret göstermek lâzım.

GAZ isim

~**a basmak**• Şoför gaza bastı.

~**kesmek**• Araba yokuş tırmanırken gazı kesmelisin,

~**çıkarmak**• Bebeğin ilk ayı ağlama ve gaz çıkarma sesleriyle geçerken ikinci ayında gülücükler, agular ortaya çıkar.

~**kaçmak**• Bir bardak gazı kaçmış kolalı içecek, yağsız ve tuzlu ayran, az şekerli açık çay, soda ve su verilebilir.

Doğal ~ı açmak• Eve taşınır taşınmaz doğal gazı açtılar.

GAZAP isim

~**a uğramak**• Sonar gibi teknolojik aletlerin gazabına uğrayan küçük tekne reislerinin de anlatacak bir şeyleri vardır diye düşündük.

GAZETE isim

~**(y)e bakmak**• Gazetelere baktım sabah sabah.

GEBE isim

~**kalmak**• Hem bu sıralar çok gebe kalmış müdüre.

~**bırakmak**• Gebe bırakan adam da kaçmış...

GEÇERLİLİK isim

~**[i](n)i korumak**• Var olan kanunlar hala geçerliliğini koruyor.

~**taşımak**• Konuya dair bilgileri geçerlilik taşıyordu.

~**kazanmak**• Bir süre sonra üzerinde itinayla çalıştığı konu geçerlilik kazanmış oldu.

GEÇİŞ isim

~**i sağlamak**• Eski örneklerden yenilere geçişi sağlayan parçalar zamanımıza kadar gelmemiştir.

GEÇMİŞ isim

~**ten gelmek**• Zaten yöre insanının üzerinde geçmişten gelen büyük bir hassasiyet var.

~**te kalmak**• Pembe pembe kızarmalar da çok geçmişte kalmış olmalı....

~**e bakmak**• Geçmişe bakarak medeniyetten ne kadar uzakken ne kadar yakına geldiğimizi göreceksiniz.

~**e götürmek**• Beni hem geçmişe götüren, hem şimdide tutsak eden, hem de geleceğe taşıyan.

~**e takılmak**• Geçmişe takılıp kalmayın, ne yaptığınızı değil, neler yapabileceğinizi düşünün.

~**i silmek**• Her şeyi silmek, geçmişimi silip yeni bir geleceğe adım atmak.

~**e dalmak**• Ne yapayım, hepiniz geçmişe dalıp gitmiştiniz.

~**e uzanmak**• Gözlerde hüznü ve özlem dolu bir gözyaşı bırakan anılarla geçmişe uzanmasın.

GELECEK isim

~**e uzanmak**• Yeni yılda geleceğe uzanan en güçlü köprülerimizden birinin yeni stadyum projemiz olacak" ifadelerini kullandı.

~**e taşımak**• Çoğu okul yöneticisinin okulunu geleceğe taşıyacak bir projesi bulunmamaktadır.

~**e hazırlamak**• Çocuklarını geleceğe hazırlamak tek gayesiydi.

GELİN isim

Yeni ~ almak• Damat dışında aile fertlerinden yeni gelini almak için Bismil'e giden olmadı.

~**gelmek**• Üftade Hanım her sabah her sabah yaptığı gibi, pencerden, gelin geldiği sokağa baktı.

~**gitmek**• Zeliha karşı göye gelin gitti gözleri yaşlı,

GELİR isim

Rant ~i sağlamak• Bugün Türkiye'de rant geliri sağlayan bir kesim var.

~**artmak**• Hem bu değişiklikten sonra milletvekillerinin de durumu iyice düzelecek, gelirleri artacak, maaşların yanında alacakları harcırahlara bir de gol ve

galibiyet primleri de eklenince ek iş olarak bakanlıklarda dosya takip etmekten kurtulacaklar.

GELİŞİM/GELİŞME isim

~**göstermek**• Çocuk sürekli gelişim gösteren bir canlıdır.

~**sağlamak**• Bu yaklaşımlar, tedavi amaçlı uygulanabileceği gibi, rehberlik/psikolojik danışma kapsamında ruhsal gelişim sağlamak amacıyla da kullanılabilir.

Beyin ~[i](n)i tamamlamak• Bu gecikme, beyin gelişimini tamamlayan genlerin etkinlik ve dışavurumunu geciktiriyor.

~**kaydetmek**• İşinde çok güzel gelişmeler kaydetti.

GEM isim

~**vurmak**• Düşüncelerini dizginle aklına gem vur, diye söylendi annesi.

GENELEV isim

~**e düşmek**• Kızcağız kader mahkûmu olarak bu geneleve düştü.

GENSORU isim

~**vermek**• Bazı milletvekillerine gensoru verildi.

GERÇEK isim

~**i saptırmak** • Gerçeği saptırma artık, kendine gel!

~**[ler]i görmek**• Gerçekleri görsün istiyorum!

GEREK isim

(...)**~[i](n)e bakmak**• O konunun gereğine bakıldı,

~**görmek**• Seni çağırmayı hiç ama hiç gerek görmedim canım.

Gereksinim/~duymak• Bana küçük ihmallerim yüzünden bu kadar kızmaya gerek duymacaktır.

GEREKÇE isim

~**göstermek**• Yaşanan petrol krizine Kıbrıs çıkarmasını gerekçe göstererek Türkiye'ye uygulanan ekonomik ambargo eklenince döviz sıkıntısı baş gösterdi.

~**görmek**• Gerekçe görmek kökünden gelen bir sözle -Eideas- insanı büsbütün görülemez duruma getirdi.

~**hazırlamak**• Yaptığı hataya gerekçe hazırlasa iyi olur,

GEREKSİNİM isim

~**duymak**• Onun sevgisine gereksinim duyuyorum, sadece onun.

GERGİNLİK isim

~**yaşamak**• Toplantı salonunda bir anda gerginlik yaşandı.

GERİ isim

~(y)e **gitmek**• Son olaylar, Kürt meselesinde geriye gitmek demektir.

~**düşmek**• Eskişehirspor, giresunspor karşısında geriye düştü.

~**bırakmak**• İsteddiği her şey zamanında yapılmış bir kere bile geriye bırakılmamıştı.

~**durmak**• Ancak yavaşlama anlarında, telaştan geri durduğumuzda elde edebileceğimiz bir his bu.

~**çevirmek**• Gönderdiğim hediyeyi geri çevirmiş, beni çok üzmişti.

GERİBİLDİRİM isim

~**vermek**• İletişimde mesajın karşı tarafa iletilildiğini, anlaşıldığını gösteren en önemli ölçüt, geribildirim vermektir.

GEZİ isim

~(y)e **gitmek**• Yarın sınıfça geziye gideceğiz.

GEZİNTİ isim

~(y)e **çıkma**• Paris'te gezintiye çıkmış bir Afrika ceylanı.

GIDA isim

Vitaminli ~almak• Özellikle hamilelikte vitaminli gıdalar almak çok önemli.

GİKİNİ isim

~**çıkma**• Annem gıkını çıkarmadı.

GIRGİR isim

~**a vurmak**• Adam ciddiye alınmadığını anladığından, gırgıra vurmak zorunda kalır.

GIRTLAK isim

~**a yapışmak**• Bunaltıcı, gırtlığa yapışan bir nem.

(...){1}(n)**a sarılmak**• Kaşla göz arasında İsmet'e yumruklar indirip gırtlığına sarıldı.

GİDER isim

~[ler]**i karşılamak**• Satıcı malın o noktaya kadar taşınmasıyla ilgili tüm riziko ve giderleri karşılamak zorundadır.

~**artmak**• Kriz zamanında şirketin gideri arttı.

GOL isim

~**atmak**• En çok gol atan, en çok galip gelen takım oydu.

~**yemek**• Sebatspor, ligin en çok gol yiyen takımı.

~**bulmak**• İlk maçta suskun kalan Gökhan dün bir gol buldu ama yetmedi.

GÖBEK isim

~**atmak**• Türk kadınının beli kıvraktır, pek yatkındır göbek atmaya.

~**bağlamak**• Göbek bağlamış herif, evlenmeden önceki o tatlı, o kültürlü adam bu mu? Bu mu benim neşeli, cıvıl cıvıl kardeşim...

GÖĞÜS isim

(...){ü}(n)**ü dinlemek**• "Kalbinde bir üfürüm var" dedi Arif, arkadaşının göğsünü dinledikten sonra kaşlarını çatarak.

GÖK/GÖKYÜZÜ isim

~(n)**ü kaplamak**• Kocaman bir yağmur bulutu gökyüzünü kaplamıştı.

~(n)**e uzanmak**• Ağaçlar alacakaranlıkta göğe uzanır,

GÖNÜL isim

~**vermek**• Uçurumun dibindeki çiçeğe gönül vermiş.

(...){ü}(n)ü almak• Süha şoförün gönlünü almak istedi.

~{ü}(n)ü açmak• Ayşe arkadaşına gönlünü açmıştı.

(...){ü} daralmak• Duyduğu sözler gönlünü daraltıyordu.

~{ü}(n)ü aydınlatmak• Sözleri adeta gönlümü aydınlatıyordu.

(...){ü}(n)ü avutmak• Konaktakilerin yüreğini korku ile doldurur yahut cennetin methine girer, dinleyenlerin gönlünü avutur.

GÖREV isim

~düşmek• Anneler, bir neslin doğru istikamet üzere olması için üzerlerine en çok görev düşen insanlardır.

~vermek• Millet bize beş yıl görev verdi.

~e başlamak• Bugün yeni göreve başlıyoruz.

~gitmek• Göreve gitmek için hazırlanıyor.

~den kaçmak• Bolulu tutanağı götürüp ilgililere verdi ve görevden kaçmadığını ispatladı.

~almak• Üniversitede görev almak istemem için pek çok neden vardı.

~de kalmak• Padişahın güvenini kazanarak 16 yıl bu görevde kaldı.

~e gelmek• yarın herkes göreve gelecek.

~görmek• Beyin bütüncül bir yapıda görev görür.

~yürütmek• Daha sonra kendisi Elbistan Savcı Yardımcılığı görevini yürütmek üzere Maraş'a gönderildi.

~üstlenmek• Sanatçı mağara duvarlarına çizdiği resimlerle bilinçdışının bu kitonik korkularını yatıştırma görevini üstlenmiştir.

~e çıkmak• Ekip gece göreve çıkacak.

~taşımak• Her zaman br adım ötede olmak gibi bir görev taşımakla yükümlü sayar kendini.

~e dönmek• Alinin hemen göreve dönmesi gerekiyor.

~yürütmek• Bu görevi yürütme işi bana ait.

~i bırakmak• Verilen görevi bıraktı,

GÖRÜCÜ isim

~(y)e çıkamak• Revolution (Devrim) adlı oyun konsolunu görücüye çıkardı.

GÖRÜNTÜ isim

~almak• Okan'ın elindeki ayna bir TV alıcısı gibi görüntü almaya başlamıştı.

~vermek • Görüntü vermek, görünmek isteyenler, tanınmak isteyenler çıkabilir.

GÖRÜŞ isim

~e gelmek• Koğuştaki herkesin yakınları görüşe gelmişti, Mehmet'in hariç.

~almak• Hocamdan görüş almaya gitmiştim ama onu bulamadım.

~e katılmak •Bu görüşe katılmıyorum.

~e götürmek •Seni bu görüşe götüren nedir?

GÖRÜNÜŞ isim

~e aldanmak• Görünüşe aldanmamak gerekir.

GÖRÜNÜM isim

~kazanmak• Opel' e farklı bir duygu hissettiren İnsignia'da marka için önemli değişikliklere imza atılarak spor bir görünüm kazandırıldı.

GÖRÜŞME isim

~yürütmek• Görüşmeyi yürütme ve ilişkileri sürdürme işi Ali'ye veridi.

~(y)i kesmek• Onunla görüşmeyi kestim.

GÖZ isim

~e batmak• Benim bir ineğim mi gözünüze battı.

~atmak• Etrafına, uyduğunu gören kimse var mı diye söyle bir göz attı.

~e çarpamak• Batı Anadolu'da Eski Bronz yerleşmeleriyle ilgili olarak şüphesiz göze çarpan Troia'dır.

~{leri}(n)i dikmek• Konuştu, konuştu, sonra kocaman elini Suat'ın omzuna koydu, sustu ve gözlerini dikti ona.

(...){ü} takılmak• Bahçe lambalarının aydınlattığı ıslak çimlerin yeşilliğine gözü takıldı.

Göz ~e gelmek• Cemalle göz göze geldik.

~{leri}(n)i kaçırmak• Mahmut Bey'in gözleri dolmuştu, zaman zaman gözlerini kaçırmıştı.

(...){leri} dolmak• Gözleri dolmuştu.

~{ü}(n)de canlanmak• Konuştuğumuz, görüştüğümüz, tanıştığımız, dostluk kurduğumuz insanların hüznün dolu silüetleri gözümde canlanıyordu.

(...){ü} dalmak• Gözü dalar uzaklara eskileri yad edince.

~önüne almak• Verdiğim bilgileri gözönüne alarak hareket etmeyi unutma!

GÖZALTI isim

~(n)a almak• Polis, protestocu 18 kişiyi gözaltına aldı.

GÖZDAĞI isim

~vermek• Binlerce kişilik bir polis ordusu, göstericilere gözdağı verdi.

GREV isim

~başlamak• Fabrikada grev başlamış.

~e gitmek• İşçiler düzen böyle giderse greve gideceklerini söylemeye başladılar.

GURBET isim

~e gitmek• Para kazanmak için gurbete gitmişti.

~e düşmek• Gurbete düştüm düşeli köle gibi çalışıp çabaladım.

GURUR isim

~duymak• Bu yüzden kendimle çok gurur duyuyorum.

~vermek• Artık bilinçli bir seyirci var ve bunu görmek gurur veriyor bana.

(...)**~[u](n)u taşımak**• Mühendis bey vatana fayda sağlamanın haklı gururunu taşıyordu

~yaşamak• Okulu derece ile bitirmiş ailesine büyük bir gurur yaşatmıştı.

GUSÛL isim

~almak• Gusûl almak dinimizce önemli bir konuydu,

GÜÇ isim

~kullanmak• Güç kullanarak başkasına ait malı almak

~harcamak• İkinci taşı biraz daha fazla güç harcayarak savurdu.

~{ü}(n)ü kaybetmek• Ben de sürünerek arkasında giderken, tüm gücünü kaybederek son nefesini verdi.

~vermek• İnancın bana da güç verdi.

~kazanmak• Şeriatçılarla kolkola eylem yapan bir hareketin ideolojik açıdan bazı unsurları zedelenmiş, bazı unsurları ise güç kazanmıştır.

~{ü}(n)ü toplamak• Gücünü toplayıp bu durumu söylemelisin

~almak• Karalamalarını bana emanet etmesinden güç aldım.

(...)**~{ü} kesilmek**• Sonunda gücüm kesildi, iyice yorulmuştum

GÜÇLÜK isim

~çekmek• Ses kaynağını tespit etmekte güçlük çektiler.

~[ler] doğmak• Kendine özgü yapısal özellikleri bazı güçlükler doğurmaktadır.

GÜDÜM isim

~[ü](n)e sokmak• 3 veya 4 parçaya ayrılmış bir federatif yapı; ABD ve AB'nin tam anlamda güdümüne sokulmuş bir ülke.

GÜLÜCÜK isim

~saçmak• İftara yetiştibilmenin rahatlığını yaşıyor önce ve gülücük saçıyor bizlere.

~dağıtmak• İnönü gülücükler dağıtarak, arada bir eğilip Ziya Efendi'ye bakarak anlatıyor

~**atmak**• Küçük bebek annesine gülücük atıyordu, mutluydu.

GÜMBÜRTÜ isim

~**kopmak**• Gümbürtü koparmaya ne gerek var canım!

GÜME isim

~**gitmek**• Televizyondaki program güme gitmişti.

GÜN isim

~**batmak**• Gün batınca herkes evine gider, tatlı bir sohbete girişilirdi.

GÜNAH isim

~**çıkarmak**• İkinci sahne• Rahip toprak sahibi, günah çıkaran adam köylüdür.

~**a girmek**• - Günaha girmek! Ha, günaha girmek ha! Diye yüksek sesle tekrarladı•

~**a batmak**• Böylece Fatma Hanım, kocasının "geleceğin İstanbul'u ve Dinsiz Devleti" diyerek benimsediği Türkiye Cumhuriyeti'nde günaha batmaktan kurtulmuş olur•~

~**tan arınmak**• İsmet• Namuslu ve iffetli olma, her türlü günden arınmış olma gibi anlamlara gelir.

GÜNCELLİK isim

~**[i](n)i korumak**• Dersler ve anlatılan konular yıllardır güncelliğini koruyor.

GÜNDEM isim

(...)**~{i}(n)e almak**• Trabzonspor yönetimi Espanyol ile yollarını ayıran Tayfun Korkutu gündemine aldı.

~**e gelmek**• Bu şiir gündeme geldi.

(...)**~{i}(n)e sokmak**• İtalya'nın bu meseleyi ABD'nin gündemine sokmak için ortak girişim başlattığını hatırlattı.

~**e taşımak**• Fakat birden gelişen olaylar; darbe olasılığını yine gündeme taşıdı.

~**değiştirmek**• Erdoğan tarafından belirlenen gündemi değiştirmeye çalışan liderler ise gittikçe agresifleşiyorlar ve agresifleştikçe de batıyorlar.

GÜNEŞ isim

~**açmak**• Güneş açınca her yer aydınlandı.

~**yakmak**• Güneş yakmıyor. Üşütmüyor da insanı.

~**çarpmak**• Orada ancak insanı güneş çarpabilir.

~**batmak**• Şimdi ordan yola çıkınca, güneş battıktan sonra ortalık karardı.

~**vurmak**• Güneş vurduğunda yeryüzündeki bütün renklerin görülebileceği bir dağ bu.

GÜNIŞIĞI isim

~(n)a **çıkma**• boynunda taşıdığı keseyi yırtarak, Dürri Baha'nın hediyesini günışığına çıkardı.

GÜNLÜK isim

~**tutmak**• Günlük tutmak bana iyi geldi zannediyorum.

GÜRÜLTÜ

~**kopmak**• 10 dakika sonra tekrar gürültü koptu.

~**çıkma**• Bazı eşyalara toslayıp bile isteye gürültü çıkardığı ve çıkardığı gürültüden daha gürültülü bir sesle bağıra çağıra özür dilediği bile olmuş

GÜVEN isim

Güvensizlik/~duymak• Yanımda olmasından her zaman güven duyuyordum

(...~{i}(n)i **kazanma**• Her şeyden önce, üstlerinin güvenini kazanmak zorundaydı.

~**sağlama**• Dürüst bir yönetim anlayışıyla çalışanların güvenini sağlamak.

(...~{i} **artma**• Türkiye'nin güveni arttı

~**verme**• Birkaç yılda bir yenileyebilecek yetenekleri alışkanlıkları kendine güveni veren "çevik" bir eğitim düzen olmak zorundadır.

(...~{i}(n)i **kaybetme**• Halkın güvenini kaybeden, arkasındaki halk desteğini koruyamayan hükümetler ekonomiye sadece yük olurlar.

~**e dayanma**• Her türlü ilişki karşılıklı güvene dayanır.

GÜVENCE isim

~(y)e **alma**• Maddi olarak kendini güvenceye alma derdine düşmüştü.

~**vermek**• Vali, rahat etmemi, her şeyi yoluna koyacağını söyledi; ben de Mustafa Kemal Paşa'ya güvence verdim.

HABER isim

~**almak**• Kolera'da siyasetin yaygınlaştığını haber alan militanlar sıvası dökülmüş beton binalara slogan yazıp Kolera'nın insanlarını tavlamaya çalıştılar.

Şehadet ~i gelmek• Kocasının şehadet haberi geldi.

~**vermek**• Mezarlığın içinde boy veren selvi, öldüğünü haber verdi ağlayarak.

~**uçmak/uçurmak**• Ünlü biri gelince, hemen program yapımcılarına haber uçuruyorlar.

~**ulaşmak**• Köye haber ulaştı.

~**çıkamak**• Herhalde, gelecek hafta için "tam Mehmet Alilik" bir haber çıkmış olmalıydı...

~**çarpıtmak**• Haber çarpıtmak gibi bir huyu var.

HAC isim

~**a gitmek**• Bu yıl hacca gidecek olanların listesi erken açıklandı.

HAT isim

(...)**~{i}(n)i bildirmek**• Yalan söyleyenlere de haddini bildiriniz.

HADİSE isim

~**çıkarmak**• Mahalleye hadise çıkarmaya gelmişler sanki.

HAFİF isim

~**lik duymak**• Bebekle el ele tutuşmuş, böyle büyülü bir dünyada uçarcasına gidiyorduk sanki! İçimde sonsuz bir hafiflik duyuyordum.

~**e almak**• Herkesi hafife almak gibi bir gaflete düşerdi her zaman.

HAK isim

~**yemek**• Tüysüz yetimin hakkını yedirmeyiz.

~**vermek**• Bakan Derviş, Yılmaz'a hak verdi.

~**tanımak**• Federal devlette bu hak tanınmamıştır.

~**istemek**• Sadece hak isteyip sorumluluktan kaçansa daha olgunlaşmamış demektir.

~**lı çıkmak**• Aradan geçen birkaç yıl, Hâkim Hüsni beyi haklı çıkardı.

~**kazanmak**• Burs almaya hak kazanmış.

HAKARET isim

~**içermek**• Sonuçta bu küfür ve hakaret içeren aşırı tepkiler genellenemezdi.

~**saymak**• Kültür müdürünün son sözlerini kendi aydınlığına yapılmış bir hakaret sayar.

~**e uğramak**• Kadın hem hakarete uğramış hem de haksız görülmüştü.

HAKEM isim

~**e gitmek**• Konunun muallak taşınması dolayısı ile hakeme gitmeye karar verdiler.

~**e götürmek**• Her şeye itiraz ediyor her hareketi hakeme götürüyor.

HAKİKAT isim

~**e götürmek**• İnsan-ı kâmil olma yolunda kendisini hakikate götürecektir ne varsa hepsini yapmaya hazırdı.

HÂKİMİYET isim

~**kurmak**• Kızın üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışıyor.

HALİFE isim

~**seçmek**• Peygamber efendimizin ölümünden sonra Hz. Ebubekir halife seçildi.

HALK isim

~**a indirmek**• Üniversite fikir üreterek aydınlara ve üst kadrolara iletecek, Diyanette bunu halka indirerek uygulanabilir hale getirecektir.

~**a seslenmek**• Siyasiler seçim propagandası için halka seslenmeye başladılar.

HALSİZLİK isim

~**vermek**• Ev iyice karışık bir hal alınca işler anneme halsizlik veriyor.

HALAY isim

~çekmek• Elinden çekiştiriverdiler halay çekmek için.

HAMAL isim

~tutmak• Bunun üzerine alel acele ücretle amele ve hamal tutulmuş, Harbiye civarında bulunan "Sarıyer amele taburunun oturduğu" bir binaya sığınılmış ve okul binası terkedilmiştir.

HAMİLE isim

~kalmak• Bir de üstelik hamile kaldım.

~bırakmak• Kocası, bebe altı ayını bile doldurmadan onu yine hamile bırakıp askere gitmişti.

~lik geçirmek• Çok zor bir hamilelik geçirmiş.

HAP isim

~almak• Haplarını almayı unutturdu her zaman.

HAPİS isim

~e çarptırmak• İspanya'da ayrılıkçı Bask örgütü ETA'nın iki eski lideri 743'er yıl hapse çarptırıldı.

~yatmak• Kemal Sönmez, uzun yıllar hapis yatmış, hasım sahibi bir kabadayıydı.

~vermek• Kamu görevlileri için görevi kötüye kullanma suçuna 1-3 yıl hapis verilecek.

~te sürünmek• Aksi halde hapiste sürünmek var.

~ten çıkmak• "Hapisten çıktıktan sonra çalışmak istemiş, ama iş bulamamış.

Müebbet ~almak• Babam müebbet hapis aldı.

~e atmak• Hapse atarlar beni.

~e götürmek• Yaka paça hapse göturdüler Fatma teyzenin oğlunu.

~e girmek• Yazar hapse girmekten korkar.

~**e düşmek**• Bana nişanlı olduğun bu gencin neden hapse düştüğünü yazma gereği duymamışsın.

HARAÇ isim

~**toplamak**• Böyle evlerden haraç toplayan birisi gibi tanınmasının ayıp olduğunu biliyordu ama bu bilgileri saklayamazdı.

~**a bağlamak**• Yeni ve çok karlı bir başka alan ise haraççılıktır• İşadamlarının çoğu şiddet tehdidi altında haraca bağlanmaktadır.

HARAM isim

~**yemek**• Yeter ki benim için dürüst adam değil, haram yiyor, tembellik yapıyor, demokrat değil demesinler.

HARP isim

~**e girmek**• Bu Allah'a karşı harbe girmek demektir.

~**e tutuşmak**• Müslümanlar Medine döneminde çeşitli baskınlara uğradılar ve çok sayıda harbe tutuşmak zorunda bırakıldılar.

HARÇ isim

~**ödemek**• Üniversite harcını ödemeye gitti.

~**yatırmak**: B sınıfı sürücü belgesi için de 177,5 YTL harç yatırılacak.

HARÇLIK isim

~**çıkma**• :Yaz boyunca çalıştı böylece biy yıllık okul harçlığı çıkmış oldu.

HAREKET isim

~**e geçmek**• Derhal harekete geçmeliyiz" dedi.

Hareketlilik/~kazanmak• Saydam panoların durmadan yer değiştirmesiyle oyuna hareketlilik kazandırmış.

HARİÇ isim

~**tutulmak**• Bu bölge, Kırım hariç tutulursa iki grupta değerlendirilebilmektedir.

HARİTA isim

~(y)a **bakmak**• Haritaya bakıyor gözünün önündeki ülkeyi göremiyor.

HASAR isim

~**görmek**• Taşhan 1939 yılındaki depremde önemli ölçüde hasar görmüş.

~**almak**• Buralarda 80'li yıllarda, belki aslında daha da önce, ağır hasar almaya başlayan evlilik kurumunun kerameti, bir nevi her genç kadının evlenme mecburiyetinden ortaya çıkıyordu.

~**vermek**• * Tekneyi yüzdürmeye çalışırken hasar vermemeye çalışılmalı, özellikle dümen ve pervaneye dikkat edilmelidir.

~**a uğramak**• Deprem evlerimizi hasara uğrattı.

HASRET isim

~**kalmak**• Ya çok hasret kalmış...

~**çekmek**• "Saygıdeğer dinleyicilerim, hasret çeken gönüller için çok duygulu bir parça sunacağım efendim.

~**duymak**• Eski günlere hasret duyarım her gün.

~**bırakmak**• Ailesini çocuğa hasret bıraktı.

HASSASİYET isim

~**göstermek**• İşle ilgili konularda lütfen hassasiyet gösterelim.

HASTAHANE isim

~(y)e **gitmek**• haberi alınca koşa koşa hastaneye gittiler.

~**koşmak**• sürücüyü bırakarak hastaneye koştuk.

~**yatmak**•Eşim 5 Şubatta hastaneye yattı.

~(y)e **götürmek**• Çabuk onu hastaneye götürün!

~(y)e **düşmek**• Allah kimseyi hastaneye düşürmesin.

HASTALIK isim

~**a tutulmak**• Amansız bir hastalığa yakalanmış zavalılık,

HATA isim

~(y)a düşmek• Attila, amcası Oktar'ın yapmış olduğu hataya düşmedi.

~(y)a götürmek• Bu davranışlar insanı hataya götürür.

~vermek• Bilgisayar hata vermeye başladı.

HATIR isim

~sormak• Kısaca hal hatır sorduktan sonra,

~saymak• Bu nasıl hatır saymak, enflasyonu amazonların seviyesine çıkaramıyoruz.

~dan çık[ma]mak• Aynı manzaranın eğer şimdiden tedbirler alınmazsa islam dünyasının da başına gelebileceği hatırdan çıkarılmamalıdır.

(...){1}(n)ı kırmak• Ben onun hatrını kırmak istemiyorum.

~da tutmak• Evde ücret karşılığı iş yapan kadınların görelî artışının piyasadan kaynaklanmayan nedenlerinin de olduğu hatırda tutulmamalıdır.

HATIRA isim

~bırakmak• Bu kolyeyi bana hatıra bıraktı.

HATİM isim

~indirmek• Ben hatim indirmiştim bu okulda.

HAVA isim

~(y)a uçurmak• FBI, senin bir baskında yakalanmak yerine, saklandığın kulübeyle birlikte kendini havaya uçurduğunu açıkladı."

~(y)a bürünmek• Hep aynı kalan mekân ve eşya, her yeni sanatçı ve toplulukla farklı bir havaya bürünüyordu.

~bozmak• Gene de hava iyi giderse 8 Şubata yetişebiliriz; ancak ne yazık ki hava bozuyor.

~almak• "Temiz hava almak".

~(y)a saçmak• Zar zor kazandığı paraları havaya saçıyor.

~katmak• O da ortama ister istemez egzotik bir hava katıyordu.

~s{1} vermek• Zor getirilmiş havası vermeyi bırak lütfen!

~**dan vurmak**• TSK terör örgütü menzillerini havadan vurmaya devam ediyor.

HAVALE isim

~**geçirmek**• Çocuk çok hasta dün gece ateşi çıkmış, havale geçirmiş.

HAVLU isim

~**atmak**• Bu kişiler insan denen muamma karşısında çok erken havlu atmış ve umudunu ve inancını 12 burca bağlamışlar.

HAYAL isim

~**kurmak**: Hayal kurmak güzeldir.

~**e kapılmak**• Boşuna hayale kapılıyorsun bence.

~**görmek**• Bir hayal görmekte olduğum zehabına kapıldım.

HAYAT isim

~**a girmek**• Yeni moda tasarımları hızlı bir şekilde hayata girdi ve yerini vitrinlerde aldı.

~**sürmek**• Daldığı hayallerin ötesinde bir hayat sürebilseydi eğer, bu kalyondan çoluk çocuğa karışmış, torun torba sahibi olmuş rüyalarla da inebilirdi Limni iskelesine.

~**geçirmek**• Nihayet Cenab-ı Hakka ibadetle münzevi bir hayat geçirmeye başladım.

~**kurmak**• Başka bir hayat kurulabilir...' dedim.

(...~{ı}(n)**a karışmak**• Benim hayatıma karışma diye bağıryordu.

~**ı tamamlamak**• O küçücük klubede tüm hayatını tamamladı.

~**sevmek**• Yaşamı seviyorum, hayatı seviyorum.

~**a bağlamak**• Senin bu neşeli hallerin beni hayata bağlayan tek şey.

~**bulmak**• Bir dönem dans pistlerinin en sevilen şarkıları Murat Beşer ve Mabbas'ın çarpıcı DJ seti ve Engin Eraydın'ın görselleriyle yeniden hayat bulacak.

~**a katmak**• O gencin hayata katılması sosyalleşmesi gerekiyor.

~**vermek**• Çocuğuna güzel bir hayat vermektir niyeti.

~**ta kalmak**• Issız bir adada hayatta kalmaya çalışan çaresiz biri gibiydi.

~**a uygulamak**• Bütün aldığım kararları en kısa zamanda hayatıma uygulayacağım.

HAYIR isim

~{ı} **dokunmak**• En azından sana bir hayrım dokunsun

HAYRANLIK isim

~**duymak**• Karakterine hayranlık duyuyor herkes.

~**beslemek**• Öğretmenine hayranlık besliyormuş.

HAYRET isim

~**e kapılmak** • Dehşetten hayrete kapılıyoruz.

~**te bırakmak**• Kuvvetli hafızası insanları hayrette bırakacak derecede idi.

~**e düşmek**• Başbakan ‘100 milyonu Yapı Kredi’den aldığını düşünüyordum. Hayrete düştüm’ dedi.

HAYVAN isim

~**beslemek**• Bir bitkinin meyveleri, yaprakları bir hayvanı besliyormuş.

HAZ isim

~**almak**• Resim çizmeyi haz aldığı tek iş olarak tanımlıyordu.

~**vermek**• Yapılan işin haz vermesi çok önemlidir,

HAZIR isim

~**da tutulmak**• Bu veriler arşivlenerek, yeniden girişeceğimiz bir çalışmanın ilk adımı olan “bilgi toplama” sırasında kullanılmak üzere hazırda tutulur.

~**ola geçmek**• Hocayı görünce hepsi hazırola geçti.

HAZIRLIK isim

~**tamamlamak**• Çok şükür kaç saattir uğraşıyoruz ancak hazırlıkları tamamlayabildik.

HEDEF isim

~**seçmek**• Kendine bir hedef seçmeli ve o yönde ilerlemelisin.

~**belirlemek**• Heyecan ve coşku veren bir vizyon, gelecek hayali, hayat amacı ve hedef belirlemek...

~**koymak**• Çünkü bana göre hedef koymak insanı sınırlar.

~**almak**• Kimseyi hedef almak istemem, ama ortada kesin ve net bir başarısızlık var.

~**i vurmak**• Hedefi vurmak için bu şart.

~**e ulaşmak**• Yeterki hedefime ulaşayım.

~**göstermek**• Toplantıda topu bana atarak beni hedef gösterdi.

~**tutmak**• İstamnul'da 2006 için konulan yüzde 13.5'luk hedef tuttu.

~**e götürmek**• O bizi hedefe götürecek kişi.

~**gütmek**• Çıkarıcı bir hedef gütmeyiniz.

HEDİYE isim

~**vermek**• Alt katımızda oturan Ayla teyze bana hediye verdi.

~**almak**• Hediye almaktan da hediye vermekten de çok hoşlanırım.

HEKİM isim

~**e gitmek**• Çocuk çok hasta bir hekime gitmek şart.

~**bulmak**• İyi bir hekim bulmuş,

HELALİK isim

~**istemek**• Son nefesinde oğlundan helallik istemek istiyordu.

~**dilemek**• Emr-i Hak vaki olursa sizlerden helallik dilerim.

HELİKOPTER isim

~**inmek**• “Herkes giyinsin dışarı çıksın” deme kalmadı, helikopter indi.

HESAP isim

~**görmek**• Yılsonu hesapları görüldü.

~**sormak**• Gelmiş bana hesap soruyor!

~**kesmek**• Onunla hesabı kestim.

~a çekmek• Daha hesaba çekilecek hanımefendi soracağım olanı biteni.

~ödemek• Kafede hesabı ödeyip çıktı,

~a para yatmak• Babam sağ olsun! Hesaba para yatırmış.

~a katmak• Ali'nin gelmek isteyeceğini hesaba katamadım.

~vermek• Bir de şimdi gidip hesap vereceğiz!

~a girmek• Bunun sonuçları, ihtiyaç ve sipariş hesaplarına girer.

~tan düşmek• Bu nedenle GSMH'nın %2'sini hesaptan düştüm.

HEYECAN isim

~duymak• Onu ilk göreceğim için heyecan duyuyorum.

~a kapılmak• Hemen heyecana kapılma!

~a sürüklemek• Bir film öncelikle kişiyi heyecana sürüklemesi gerekir.

HEVES isim

~{i} kaçmak• Hevesim kaçtı ve bir şişe şarap alıp bir otele kapak attım.

(...){i}(n)i kırmak• Fakat çocuğun hevesini kırmak istemiyordu.

~{i}(n)i almak• Bir yıl iki fakültede birden okudu; hevesini alınca Hukuk'u bıraktı.

(...){i}(n)e düşmek• Sonraları, akşam sofralarını, kendi ölçülerine göre bir düzene sokmak hevesine düştü.

(...){i} geçmek• Yaklaşık 3-4 haftadır kullanıyorum ve hevesim geçti diyebilirim.

HEYKEL isim

~dikmek• Ayrıca kampüste Marcus Brody anısına bir heykel dikilmiş onu da gördük.

HEZİMET isim

~e uğramak• Düşmanı hezimete uğratmak için kıyasıya savaştılar.

HIÇKIRIK isim

~tutmak• Bir de hıçkırık tutmuştu şimdi durup dururken!

HIRS isim

~**bürümek**• Gözünü hırs bürümüş bu serseriden korkmuyordu.

~**a kapılmak**• Kocasından yediği dayanın, düşlediği, beklediği hayatı yaşayamamanın hırsına kapılmış annelerin dövdüğü çocuklar.

~**bastırmak**• Bu hırsı bastırmazsan psikolojik olarak çöküş yaşarsın başarısız olursan.

HİŞİM isim

(...~{1}(n)a **uğramak**• Seçmenleriyle buluşan McCain kucağına aldığı bebeğin hışmına uğradı.

HİZ isim

Düşük ~a inmek• 2000 yılının kanımca en ümit verici ekonomik göstergesiye, IMF bulgularına göre, ulusal tüketici fiyatları dünya ortalamasının, petrol fiyatlarındaki yükselişe karşın, 30 yılı aşan bir süredeki %4'lik en düşük hıza inmesiydi.

~{1} **artmak**• Hızımızı artırdıkça zaman kazandığımızı zannediyorsak yanılıyoruz.

~**vermek**• Yeni etnik düşmanlıklar oluşturmaya da hız verdi.

(...~{1}(n)a **yetişmek**• Gerçi kızın hızına yetişemiyordu; ama olsun, yine de peşindeydi.

~**kazanmak**• Bu üçüncü memurluğu sırasında okuma konusu daha bir hız kazanıyor.

~{1}(n) **almak**• Müzikseverler ve ney üflemeye meraklı gözlerin ilgiyle izlediği bu seminerlerden hızını alamayanlar akşam da Cemal Reşit Rey Konser Salonu'ndaki konserlere katıldı.

HİKÂYE isim

~**anlatmak**• Niye mi? Size şöyle bir hikâye anlatayım.

~**uydurmak**• Bana sorarsan artık birisinin insanın yaradılışı ile ilgili olarak daha iç açıcı bir hikâye uydurmasının zamanı geldi de geçiyor bile." Yere oturdu ve ellerini püre gibi olan toprağa bastırdı.

HİLE isim

~**karıştırmak**• İnsan rasyonalitesini paylaşmayan uzaylı gizil güçlerin seçimlere hile karıştırdığını düşünüyor olabilir.

HİMAYE isim

~s{i}(n)e almak• Genç delikanlıyı kendi himayesine almıştı.

HİPNOZ isim

~a girmek• Bildiğin gibi insan istemeden hipnoza girmiyor.

HİS isim

~uyandırmak• Verdiği sözleri harfî harfine yerine getiriyormuş gibi bir his uyandırmaya çalışır.

~bırakmak• Deride yağlı bir his bırakırlar.

~vermek• Bu duygu çok hoş bir his verdi bana.

~e kapılmak• Her an silah patlayacakmış gibi bir hisse kapıldım.

~beslemek• İnsan roman okurken taraf tutar, kahramanlara karşı iyi-kötü hisler besleyebilir.

HİSSE isim

~almak• O tarladan hisse almaya çalışıyor.

HİZA isim

~(y)a girmek• İçtima alanında askerler hizaya girdi.

HİZMET isim

~vermek• Bu ana kadar 75 bin öğrenciye hizmet veren şirketin 130 koçu yüz yüze veya telefonla haftalık seanslar yaparak öğrencilere destek veriyor.

~sunmak• Bu sürekli iyileştirme ışığında, hizmet sunulan kuruluşlar ile sağlanan bilgi akışı sayesinde, etkili bir iletişim ve işbirliği gerçekleştirilmektedir.

(...)-{i}(n)e girmek• Hollandalı (Flemenk) teknisyenler de Osmanlı hizmetine girmiştir.

~götürmek• O köye hizmet götürmek için epeyce uğraşmıştı.

~eylemek• Hizmet eylemekten mutluluktan duyardı.

HOŞGÖRÜ isim

~**göstermek**• Aziz, yaptırımların da kaldırılması gerektiğini, Bağdat yönetiminin yaptırımlara ve UNSCOM'a hoşgörü göstermeyeceğini söyledi.

HOŞNUT isim

~**kalmak**• Bize gösterdiği saygıdan sevgiden öyle hoşnut kaldım ki.

~**tutmak**• Babasının ilk evine geliyordu onu hoşnut tutmak için elinden geleni yaptı Ayşe.

HUKUK isim

Ülke ~[u]nu **uygulamak**• Taraflar belli bir malın pazarına egemen olan ülkenin hukukunu uygulanacak hukuk olarak seçmek isteyebilirler.

HURAFE isim

~**uydurmak**• Onun hesabına birçok hurafe uydurdun.

HURDA isim

~(y)a **çıkma**• Elindeki bilgisayar çoktan hurdaya çıkmış.

HUY isim

(...)-{u}(n)u **bilmek**• Çünkü sizin huyunuzu biliyorum.

HUZUR isim

~**bulmak**• Trabzonspor'a huzur bulmak ve başarılı olmak için geldim.

~**a kavuşmak**• Hiç huzura kavuşamayacak mıyım, hiç mutlu olamayacak mıyım?"

(...)-{u}(n)a **erişmek**• Kimi zamanlarda bir kısır döngü gibi algılanan şükür dahi, o merciin huzuruna erişmek için asgari bir vicdan rahatlığının olmasını gerektirir.

~**u sağlamak**• Onun görevi, "ülkede huzuru sağlamak"tı.

(...)-{u}(n)u **bozmak**• Bu kasabanın huzurunu bozuyorsun, ölmenin zamanı çoktan geldi!

(...)-{u}(n)u **kaçırmak**• Mithat Paşa İstanbul'da kalacak olursa varlığı ile Sadrazam'ın huzurunu kaçıracaktı.

(...)-{u}(n)a **çıkma**• Paris'e götürüldüler ve kralın huzuruna çıkarıldılar.

~**dolmak**• Başı göklere yükselen, yemyeşil, heybetli bir ağacı ya da baharda rengarenk çiçekler açmış bir ağacı görünce içine huzur dolmayan insan var mı bilmiyorum.

~**aramak**• Huzur aramak insan tabiatının bir gereğidir ve manevi/metafizik bir keyfiyettir.

Manevi ~duymak• Bu çalışmadan Akif in kendisi de sonsuz bir manevi huzur duymuş ve istifade etmiştir.

~**vermek**• Yüzü huzur veriyor

HÜCRE isim

~**(y)e atmak**• Zavallı adamı hücreye atıp 3 gün katıksız hapis verdiler.

HÜCUM isim

~**a geçmek**• Askerler hücumla geçmek için emri beklediler.

~**a uğramak**• siyasiler halkın hücumuna uğramış linç olmaktan son anda kurtulmuşlar.

HÜKÜM isim

~**vermek**• Hakkında hüküm verildi.

~**e bağlamak**• Davası hapis kararı ile hükme bağlandı.

~**sürmek**• 46 yıl hüküm sürdü.

~**çıkma**• Hüküm çıktı gidecek buralardan.

HÜKÜMET isim

~**kurma**• Ancak onun, hükümet kurma için 11 oya daha ihtiyacı vardır.

~**düşürme**• Anayasa taslağında yer alan “Gensoru” maddesi, hükümet düşürmeyi zorlaştırıyor.

HÜNER isim

~**gösterme**• Her işte nasıl hüner gösterebiliyor şaşarsın,

HÜR isim

~**bırakma**• Hür bırakın düşüncelerinizi!

HÜSRAN isim

~a uğramak• Proje hüsrana uğramış.

HÜVİYET isim

~kazanmak• Çokça dinden bahsetmesi ona dini hüviyet kazandırmıştı aslında,

~e bürümek• Böyle bir hüviyete bürünmeye gerek var mıydı?

HÜZÜN isim

~duymak• Bir taraftan lisanımın zayıflığı diğer taraftan senden ayrılmakla duyduğum hüznün, konuşmayı devam ettirmeme mani oldu.

~vermek• Yürürken avizelerin şingirdadığı büyük sofalarda eski yapım antika saatler, zaman zaman harharalı veya şakrak seslerle öterler, insanın içine hüznün vererek tık taklanıyla geceleri evi, canlı ve uykusuz beklerler.

SONUÇ

Türkçenin söz varlığı içinde büyük bir çoğunluk gösteren eşdizimler, ancak 2000’li yıllarda Türkiye’de araştırmalara konu olmayı başarabilmiştir. Yazı dilinde de konuşma dilinde de çok yaygın olarak kullanılan eşdizimler daha eşdizim kavramı ortaya çıkmamışken literatürde bu denli büyük bir varlık gösteren bu kavramın kapsamı hangi türün içinde yer almıştır ? Türkçenin söz varlığı atasözleri, deyimler, birleşik sözcükler, kalıp sözler, ikilemeler vs. birleşik unsurlardan oluşmaktadır. Yapılan araştırmalarda bu birleşik unsurların ne tanımları ne de ayırt edici ölçütleri betimlenememiştir. Dolayısı ile birbirinden net bir çizgiyle ayıramayan bu kalıplaşmış sözcük birleşmeleri içinde eşdizimler en çok birleşik sözcük ve deyimler ile karıştırılmıştır. Türkçenin söz varlığı içinde yadsınamaz bir gerçeklik taşıyan eşdizimleri bahsi geçen sözcük birleşmelerinden ayırt etmek ve Türkçenin eşdizim sözlüğünü hazırlamak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de önemli bir adım olacaktır. Eşdizimleri belirlerken her bir eşdizim için bağlamsal bir örnek cümle verilmiştir. Türkçeyi öğrenme sürecindeki öğrenci, anlayamadığı bir eşdizim birlikteliğini bu örnek cümleyle daha iyi kavrayabilecek ve daha kolay kullanabilecektir.

Eşdizimleri belirlerken birçok yaklaşım olmakla birlikte temelde iki temel yaklaşım esas alınmıştır: Anlam temelli yaklaşım ve sıklık temelli yaklaşım. Sıklık temelli yaklaşım istatistiksel verilerle bir tanımlama yaparken anlam temelli yaklaşım

yukarda bahsedilen karmaşayı çözmeye yönelik olarak ölçütler ortaya koyarak sözcük birleşmelerini birbirinden ayırt etmeyi hedefler. Bir türü diğerinden ayırt etmek amaçlandığında önce ne tür bir yöntem ve yaklaşım izlenmesi gerektiği belirlenmelidir. Sıklık temelli yaklaşım temele alınarak yapılan çalışmalar farklı ancak gerçek boyut taşımayan eşdizim kalıpları ortaya çıkarabilmektedir. Bu sebeple bu çalışmada eşdizimlerin daha sağlıklı bir şekilde ayrımını yapabilmek için Derlem bilime dayalı olarak anlam temelli yaklaşım esas alınmıştır.

Eşdizimlerin büyük bir kısmını fiilisel eşdizimler oluşturur. İsim+fiil (isim→fiil) kalıbındaki eşdizimlerin A-H aralığında yer alan şekillerini incelediğimiz çalışmada toplamda yedi bin yüz kırk iki ismin fiillerle olan birlikteliği incelenmiş ve bu birliktelikler arasından bin yedi yüz doksan dokuz tane eşdizim tespit edilmiştir. Elde edilen ilk verilerin eşdizim olup olmadığı belirlenirken tezin önceki bölümlerinde incelenmiş olan *değiştirilebilirlik* ve *özelleşmiş anlam* ölçütleri kullanılmıştır. İsim+fiil yapısındaki birleşik unsurların eşdizim olarak tanımlanması için, isim unsuru özerk anlamını korurken fiil unsurunun ise isim unsuruna özgü mecaz ya da özelleşmiş bir anlam taşıması ve keyfi bir değiştirim sınırlılığı göstermesi gerekir.

A-H aralığındaki eşdizimleri belirlediğimiz bu çalışmada hem sözlüksel hem de dil bilgisel eşdizimler betimlenmiştir. Üçlü eşdizimler ve karışık eşdizimler işaretlenmeye çalışılmıştır. Dil bilgisel unsurların etkisinden dolayı eşdizimleri belirlerken ortaya çıkan bazı tespitlerimiz şunlardır:

- ✓ Kimi eşdizimlerde isim unsuru fiil unsurunun sadece olumsuz şekli ile kullanırken kimisi de hem olumlu hem de olumsuz şekliyle kullanılır. *Akıl* ismi *çıkmak* fiili ile hem olumlu hem de olumsuz, *akıldan çıkmak*, *aklından çıkmamak* şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Burada dil bilgisel yapıların olumsuzluk çekiminde eşdizime olan katkıları semantik olarak farklılık gösterdiği için iki kullanım da eşdizim olarak kabul edilir.
- ✓ Eşdizimleri belirlerken dikkat edilmesi gereken bir durum da çatıya duyarlılık konusudur. Bazı isimler bazı fiillere sadece edilgen yapılarda birleşebilmektedir. Örneğin, *ciddiyetini takınmak*, *dikkat kesilmek*, *hastalığa tutulmak*, vb.
- ✓ Sınırlı eşdizimlerin yapılarında dil bilgisel yapılar olduğu için iç içe geçmiş dizimler karşımıza çıkmaktadır: *vicdan azabı duymak*, *nakit akışı sağlamak*, *kan akışı yavaşlamak*, *hapis cezası istemek*, *ruh eşini bulmak*

vs. Üçlü eşdizim kavramı olarak betimlenen bu yapıdaki çoklu dizimler madde başı olan ismin altında gösterilmiştir. Burada bir diğer dikkat edilmesi gereken durum da yine dil bilgisel yapıların etkisiyle oluşan bir eşdizimlilik bağından ziyade bir öbek bağı ile bağlanmış olan eşdizimlerdir ki karışık eşdizim dediğimiz, *ayrımına varmak*, *canı çekmek*, *fikrini almak*, vb. şeklinde karşımıza çıkan yapılar özel işaretlemelerle çalışma içerisinde yerini almıştır.

- ✓ Sınırlı eşdizimler kısıtlı ve keyfi olarak fiil unsura değiştirim imkânı sunarlar. Örneğin *huzur* ismi *erişmek* fiili ile eşdizimlenirken aynı şekilde *erişmek* fiilinin yakın anlamı olan *kavuşmak* fiili ile *huzura erişmek*, *huzura kavuşmak* şeklinde eşdizimlenir.
- ✓ Bazı eşdizimlerde isim unsurunun sadece tek bir dil bilgisel yapıya duyarlı olduğu sınırlı eşdizimler tespit edilmiş ve yine bu tür yapılar özel işaretlemelerle gösterilmiştir. *Geçerliliğini korumak*, *ayrımına varmak*, *güdümüne sokmak*, vb gibi eşdizimlerde isim unsurunun sadece üçüncü tekil şahıs iyelik ekiyle kurulabildiği görülmektedir.
- ✓ Aynı isim unsuru fiil unsuruna bağlanırken hem yalın bir şekilde *dil geliştirmek*, hem ad durum eki almış olarak *dili geliştirmek*, hem de ad durum ve iyelik ekini birlikte almış olarak *dilini geliştirmek* şeklinde kullanıldığı görülür. Eşdizimlerde fiillerin farklı şekilleri genelde aynı eşdizimsel özellikler gösterdiği için bu tür kullanımlar tek bir eşdizim olarak betimlenmiştir.
- ✓ Yapılan çalışmanın sonunda Türkçede eşdizimlerin sözcük birimler arasında gerçekleştiği ve her bağlamda farklı özel anlamların ortaya çıktığı bu oluşan özel anlamı da dil bilgisel yapıların oluşturduğu görülmüştür. Örneğin; *aklından geçmek*, *akıldan geçirmek*, *başına gelmek*, *başına gelmek* vs.
- ✓ Metaforik kullanımların eşdizim oluşturmayacağı bilgisinden hareketle derlemde eşdizim olabilecek yapıların elde edilmesi aşamasında sıklık sayısı düştükçe metaforik kullanımların arttığı gözlemlenmiştir. Ancak bu bilgi yapılan derlem çalışmasından elde edilen bir varsayımdan ibarettir.

Yapılan çalışmada isim+ fiil kalıbındaki bütün eşdizimlerin eksiksiz olarak derlendiği söylenemez. Bunun sebebi TUD'un Türkçenin 24 yıllık bir sürecini kapsayan 50 milyonluk sözcük kapasitesinde olmasından dolayıdır. Dolayısı ile bu 24 yıldan önceki metinlerde kullanılan eşdizimlere erişim sağlanamamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, sözlük bilim ve sözcük bilime katkı sağlaması açısından Türkçenin önceki dönemlerinde yazılmış metinlerini de içeren bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Ayrıca Türkçenin eşdizim sözlüğünü oluşturmak adına yapılmış bir çalışma olan bu tezin yanı sıra diğer eşdizim kalıplarının da bu anlamda belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitap

- Aksan, D (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları, 2015, (6. Baskı),
- Aksan, D (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D (2010). *Türkçenin Dünü Bugünü Yarını*, Ankara: Bilgi Yayınevi
- Çalışkan, N (2014). *Yüksek Sıklıktaki Adlar: Zaman Sözcük Biçimi Üzerine Derlem Temelli Bir İnceleme*, Ankara: Pegem Akademi.
- Demirci, K (2016). *Türkoloji İçin Dilbilim-Konular Kavramlar Teoriler*, Ankara: Anı Yayınevi.
- Doğan, N. (2016). *Türkiye Türkçesinde Fiillerin Eşdizimleri*. Ankara: Yayınevi.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım.
- Gökdayı, H (2011). *Türkçede Kalıp Sözler*, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Hatipoğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkilemeler*, Ankara: TDK.
- Özkan, B. (Ed.) (2014). *Türkçe Üzerine Derlem Dilbilim Uygulamaları*. Adana: Karahan Kitabevi.

Tez

Ayabakan, M. (2015). *Türkçe Sözlük'te Eşdizimli Ögelerin Sunuömu ve Görünümleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Ankara Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

Çürük, Y.(2007). *Türkçede Birleşik Sözcükler (İsimler)*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soyer, S. (2006). *Arapça- Türkçe Çevirilerde Sözcük ve Kalıplaşmış İfadeler Düzeyinde Eşdizimlik Sorunları ve Çözüm Önerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

Makale ve Bildiri,

Akalın, Ş. (2016). “XXI. Yüzyıl Türkçesinde Yeni Ögeler(Neolojizmler) ve Yeni Sözcükler”, *Türkologia*, No:1, 21-30.

Aksoy, Ö. A. (1988). “Atasözleri, Deyimler”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 131-166.

Aksu Kurtoğlu, Ö. (2016). “Öğretim Düzleminde Bütünleyici Bir Yaklaşım Savunusuyla Eşdizimliliğe Kuramsal Bir Bakış”, *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 13(1), 39-70.

Çalışkan, N.(2013). “Kavramsal Anahtar Modeli ile Metafor ve Deyim Öğretimi”, *Bilgi Dergisi*, Sayı: 64, s.95-122.

Doğan, N. (2015). “*Türkçe Sözlük'te Fiİsel Eşdizimlilik*”, *Gazi Türkiyat*, 67-84.

Doğan, N. (2016). “*Türkçe Sözlük'te Sıfatların Eşdizimlilik Bilgisi*”, *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı* (s. 1-10). Budapeşte: XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı.

Doğan, N. (2018). “*Türkçede Dil Bilgisel Eşdizimlilik*”, *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Eskişehir: 2019.

Eken, N. T. (2016). “Eşdizimlerin Saptanmasına ve Betimlenmesine Yönelik Kuram ve Yaklaşımlar”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:13, Sayı:33, s.28-47.

Gökdayı, H. (2008). “Türkçede Kalıp Sözcükler”, *Bilgi Dergisi*, 44, 89-110.

Kuanyshbek, K. (2017). “Türk Dünyasında Deyim Bilimi Çalışmaları”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 107-124.

Kumanlı, M. S. (2016). “Türkçe Sözlük'te Edizimliliklerin Gösterilişi” *Gazi Türkiyat*, 195204.

Özkan, B. (2011). “Türkiye Türkçesinde Belirteçlerle Fiillerin Birlikte Kullanılması ve Eş Dizimlilik”, Ankara: TDK Yayınları.

Sözlükler

Korkmaz, Z. (2003). Gramer Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

Vardar, B. (2002). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Şükrü Haluk Akalın vd. (2011). Türkçe Sözlük, (11. Baskı). Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.

Online Kaynaklar

<https://v3.tnc.org.tr>

<https://translate.google.com/?hl=tr>

ÖZGEÇMİŞ

Hacer SELÇUK 05.04.1991 tarihinde Trabzon'da doğdu. Maçka Lisesini bitirdikten sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 2015 yılında derece ile mezun oldu. 2018 yılından itibaren Polis Memuru olarak Emniyet Genel Müdürlüğünde görev yapmaktadır.

İletişim Bilgileri:

Email: hc17548@gmail.com.tr

Telefon: (05307026151)

